

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

İKTİSAT ANABİLİM DALI

**OECD ÜLKELERİNDE İŞSİZLİK VE GÖÇ ARASINDAKİ İLİŞKİ:
PANEL NEDENSELLİK ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Azize KUREYŞİBAHADURI

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Meliha ENER

ÇANAKKALE – 2022

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

**OECD ÜLKELERİNDE İŞSİZLİK VE GÖÇ ARASINDAKİ İLİŞKİ:
PANEL NEDENSELLİK ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Azize KUREYŞİBAHADURI

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Meliha ENER

ÇANAKKALE – 2022

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Azize KUREYŞİBAHADURI tarafından **Prof. Dr. Meliha ENER** yönetiminde hazırlanan ve **27/06/2022** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Oecd Ülkelerinde İşsizlik Ve Göç Arasındaki İlişki: Panel Nedensellik Analizi**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **İktisat Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Doç. Dr. Burcu KILINÇ SAVRUL

.....

(Danışman)

Prof. Dr. Meliha ENER

.....

Dr. Öğr. Üyesi Aslı OKAY TOPRAK

.....

Tez No : 10480227

Tez Savunma Tarihi : 27/06/2022

.....
Doç. Dr. Yener PAZARCIK

Enstitü Müdürü

.././20..

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Azize KUREYŞİBAHADURI

27/06/ 2022

TEŞEKKÜR

Bu tezin gerçekleştirilmesinde, her zaman beni destekleyen sevgili eőim Mohammad Zaman BAHADURI'ya, çalıőmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen saygı değer danışman hocam Prof. Dr. Meliha ENER, alıőma suresince tım zorlukları benimle gögüsleyen Doç.Dr. Burcu KILINÇ SAVRUL, hayatımın her evresinde bana destek olan değerli aileme ve dınyalar güzel kızıma sonsuz teőekkürlerimi sunarım.”

Azize KUREYŞİBAHADURI

anakkale, 2022

ÖZET

OECD ÜLKELERİNDE İŞSİZLİK VE GÖÇ ARASINDAKİ İLİŞKİ: PANEL NEDENSELLİK ANALİZİ

Azize KUREYŞİBAHADURI

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Yeterlik Tezi

Danışman: Prof. Dr. Meliha ENER

27/06/2022, 91

Küreselleşme hareketleriyle birlikte özellikle 2000'li yıllardan sonra büyük artış gösteren uluslararası göç hareketleri, günümüzde yüksek gelirli ülkeler için en önemli ekonomik ve politik konuların başında gelmektedir.

Günümüzün sosyoekonomik problemlerinin temel nedenlerinden olduğuna işaret edilen işsizlik olgusu, git gide artarak yalnızca yetişkinlerde değil gençler arasında da yaygınlaşan bir sorun haline gelmiştir. İşsizlik ve göçe sebep olan nedenleri tespit edilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada; İşsizlik kavramı, OECD ülkelerinin İşsizlik bağlamında ekonomik görünümü Göç kavramı, OECD ülkelerinde Göç hareketleri, işsizlik oranı ve Göç değişkeni arasındaki uzun ve kısa dönemli ilişkileri ele alınacaktır. Ayrıca, değişkenlerin nedensellik ilişkileri ve yönü ortaya konulacaktır. Analiz periyodu verilerin ortak noktada başladığı dönem 2005-2019 yıllık bazda ve verileri bu dönem için eksiksiz olan 34 OECD ülkesi için ele alınmıştır.

Değişkenlere yönelik tanımsal istatistik bilgilerine bakıldığında; OECD ülkelerinde ortalama işsizlik %7.45 değere sahiptir. Göç ise %21.944, maksimum işsizlik oranı %27.9, göç ise %722.364, minimum işsizlik %2, minimum göç % 7 kişidir.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik, Göç, OECD Ülkesi, Panel Nedensellik Analizi.

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN UNEMPLOYMENT AND MIGRATION IN OECD COUNTRIES: PANEL CAUSALITY ANALYSIS

AZIZE KUREYŞİBAHADURI

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Economics Thesis

Advisor: Prof. Dr. Meliha ENER

27/06/2022, 91

International Immigration Movements; showing a rapid increase especially after the 2000s along with the globalization, is one of the most important economic and political matters for the developed countries.

The concept of unemployment which is considered as one of the key socioeconomic problems of our days is not only a spreading issue among the adults but also among the young members of the society. The causes for unemployment and immigration should be identified.

In this study; the concept of unemployment, the economic outlook of the OECD Countries relating the unemployment, phenomenon of immigration, immigration in the OECD Countries, short- and long-term relations of the migration variable with unemployment rate will be addressed. Also, the causality relations and the trend of the variables will be considered. The period of the analysis will contain the years between 2005-2019 which is the joint starting point of the data for the 34 OECD Countries whom data is complete for this period.

When the definitional statistic information of OECD Countries is examined; the average unemployment rate is %7,45 and immigration is %21,94. The maximum unemployment rate is %27,9 and immigration are %722,364. The minimum rates are %2 percent for unemployment and %7 percent for immigration.

Keywords: Unemployment, Immigration, OECD Countries, Data Causlity Panel

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE/ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. İşsizlik ve Göç Kavramı	4
2.1.1. İşsizlik Kavramı	4
2.1.2. Göç Kavramı	5
2.2. İşsizliğin ve Göçün Teorik Alt Yapısı	9
2.2.1. İşsizliğin Teorik Alt Yapısı	9
Klasik Model	9
Keynesyen Model	10
Marksist Model	12
2.2.2. Göçün Teorik Alt Yapısı	12
Neo-Klasik Göç Kuramı	12
İtme -Çekme Kuramı	13
Yeni Göç Ekonomisi Kuramı	14
Dünya Sistemleri (Merkez-Çevre) Kuramı	15
İkili İşgücü Piyasası Kuramı	16
Kesişen Fırsatlar Kuramı	16
Göçmen İlişkiler Ağı (Network) Kuramı	17
Göç Sistemleri Kuramı	17

2.3.	İşsizlik ve Göç Çeşitleri	17
2.3.1.	İşsizlik Çeşitleri	17
2.3.2.	Göç Çeşitleri	24
2.4.	Dünya Uluslararası Göçün Gelişimi	27
2.4.1.	Dünya Uluslararası Göçlerin Görünümü	27
2.4.2.	Dünya En Fazla Göç Alan ve Göç Veren Ülkeler	33
2.5.	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)	35
2.6.	OECD Ülkelerinin Ekonomik Görünümü	36
2.7.	OECD Ülkelerinin İşsizlik Yapısı	40
2.8.	OECD Ülkelerinde Göç Hareketlerinin Boyutu	47
2.9.	Göç Hareketlerinin İşsizlik Üzerine Etkileri	53
2.10.	OECD Ülkelerinde Göç Hareketlerinin İşsizlik Üzerinde Etkisi	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞSİZLİK VE GÖÇ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN EKONOMETRİK ANALİZİ

3.1.	Analizin Amacı ve Önemi	62
3.2.	Verilerin Tanıtımı ve Örneklem	62

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE BULGULAR

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE BULGULAR	66	
4.1.	Panel Veride Homojenliğin Test Edilmesi	67
4.2.	Birinci Nesil Durağanlık Testleri	69
4.3.	Yatay Kesit Bağımlılığının Testi	70
4.4.	İkinci Nesil Birim Kök Test Sonuçları	72
4.5.	Westerlund & Edgerton (2007) LM Bootstrap Panel Eşbütünleşme Testi	74
4.6.	Uzun Dönem Eşbütünleşme Katsayılarının FMOLS (Full Modified OLS)	75
4.7.	Kısa Dönem Analizi: Hata Düzeltme Modeli	77
4.8.	Dumitrescu ve Hurlin (2012) Nedensellik Analizi	79

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. SONUÇ	82
KAYNAKÇA	84
EKLER.....	I
EK 1. TÜRKİYE MÜLKİ İDARE HARİTASI	I

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BM	Birleşmiş Milletler
GSYH	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization)
OECD	İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (Organisation for Economic Co-operation and Development)
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

TABLolar DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	1970-2019 Yılları Arası Dünyadaki Göçmen Sayısı	29
Tablo 2	2000 ve 2020 Dünya Göç Raporlarına Göre Dünyada Göçmen Nüfusa Dair Rakamlar ve Göstergeler	32
Tablo 3	OECD Ülkelerinin Ekonomik Görünümü	37
Tablo 4	OECD Ülkelerinin Ekonomik Görünümü	39
Tablo 5	OECD Ülkelerinde İşsizlik Oranları	40
Tablo 6	OECD Ülkelerinde Yıllar İtibariyle İşgücüne Katılım, İstihdam ve İşsizlik Oranları	45
Tablo 7	OECD Ülkelerinde 15-24 Yaş Arası, Zaman Dilimine Göre İşsizlik Oranları (%) (2000-2020) (OECD, 2018; OECD, 2021)	46
Tablo 8	2010-2016 Yılları Arasında Ülkeler İtibariyle OECD Ülkelerinde Göçün Seyri	48
Tablo 9	OECD Ülkelerine Sığınma Başvurusunda Bulunan İlk On Ülke, 2015-19	50
Tablo 10	2014 ve 2019'da Seçilen OECD Ülkelerinde Menşe Bölgelerine Göre İstihdam, İşsizlik ve Katılım Oranları	60
Tablo 11	Analizde Kullanılan Değişkenlerin Tanıtımı	63
Tablo 12	Değişkenlere Yönelik Tanımsal İstatistik Bilgiler	65
Tablo 13	Paseran ve Yamagata (2008) Homojenlik Testi Sonuçları	68
Tablo 14	Birinci Nesil Panel Birim Kök Testi Sonuçları	69
Tablo 15	Pesaran (2004) CD _{LM} Test Sonuçları	72
Tablo 16	CIPS Test Sonuçları	74

Tablo 17	Westerlund ve Edgerton (2007) LM Bootstrap Eşbütünleşme Sonuçları	75
Tablo 18	Uzun Dönem Eşbütünleşme Katsayıları Tahmin Sonuçları	76
Tablo 19	Kısa Dönem Hata Düzeltme Modeli Katsayı Tahminleri	78
Tablo 20	Dumitrescu ve Hurlin (2012) Nedensellik Testi Sonuçları	81

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Keynes'in İşsizlik Grafiği	11
Şekil 2	Yaşanan ve Gidilecek Yerdeki Faktörler ve Bunların Etkileşimi	14
Şekil 3	Uluslararası Göçmen Barındıran Ülkelerin Gelir Gruplarına Göre Yüzdesi	28
Şekil 4	Dünyada Yerinden Edilmiş Kişilere Ev Sahipliği Yapan Bölgelerin Yüzdesi	28
Şekil 5	2005-2019 Yılları Arası Hedef Bölgelere Göre Uluslararası Göçmen Sayısı, (milyon)	30
Şekil 6	Cinsiyet ve Yaş Aralığına Göre Uluslararası Göçmenlerin Oranı	31
Şekil 7	2019 Yılı Dünyada En Fazla Uluslararası Göç Alan Ülkeler (milyon)	33
Şekil 8	2019 Yılı Dünyada En Fazla Uluslararası Göç Veren Ülkeler	34
Şekil 9	OECD Ülkelerinde İstahdam Oranı(2021-4.çeyrek)	43
Şekil 10	OECD Ülkelerinde İşsizlik Oranı(2021-4.çeyrek)	44
Şekil 11	2008-2017 Yılları Arasında OECD Ülkelerine Yönelen Göç	48
Şekil 12	OECD Ülkelerine 2019 ve 2020 Yılı İlk Yarısında Göç Eğilimleri	51
Şekil 13	Giriş Kategorisine Göre OECD Ülkelerine Kalıcı Göç Akışı, 2008-2018	52

Şekil 14	2019 Yılı OECD Ülkelerinde Yabancı Uyruklu İşsizlik Oranları	56
Şekil 15	2019 Yılı OECD Ülkelerinde Yerli İşsizlik Oranları	57
Şekil 16	2019 Yılı Cinsiyete Göre Yabancı ve Yerli Doğanlar Arasındaki İşsizlik Oranı Farkları (%)	58
Şekil 17	Ülkelere Göre İşsizlik Oranları	63
Şekil 18	Ülkelere Göre Göç Oranları	64

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Gittikçe değişen ve gelişen dünya, insanoğlunu da yenilenmeye teşvik etmektedir. Bu teşvik beraberinde yeni ihtiyaçları ortaya çıkarırken, söz konusu ihtiyaçların zamanında ve yeterince karşılanmaması ise yeni sorunlara yol açmaktadır. Bu sorunlara verilebilecek en bariz örnek ise işsizlik olgusudur. özellikle 1980’li yıllarda işgücü piyasasında meydana gelen değişim neticesinde binlerce insanın işini kaybetmesi üzerine bu olgunun önemi daha da artmıştır. Günümüzde ise ülkelerin sosyoekonomik durumlarına göre işsizlik sorunun boyutu farklılık gösterse de pek çok ülkenin başlıca sorunlarından birisidir (Akkaya, 2017:1). Diğer taraftan işsizlik üzerinde çeşitli faktörlerin etkili olduğu bilinmektedir. Bunların başında da göç hareketleri gelmektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Göç Raporu (2020) verilerine göre dünya nüfusunun yaklaşık % 3.6’sı doğduğu ülkelerin dışındaki ülkelerde yaşamaktadır. Bilhassa az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru göçlerin yoğunlaşması, yüksek gelirli ülkeler için önemli ekonomik ve politik konulardan birisidir. Nitekim gerçekleşen göçün niteliğine ve ülke koşullarına bağlı olarak bu durumdan ülke ekonomileri hem olumsuz hem de olumlu yönde etkilenmektedir. İşgücü eksikliği yaşanan ülkelere göç, olumlu katkı sağlarken istihdam sorunu yaşanan ülkelere ise işsizlik sorununu daha da artırmaktadır (Köseoğlu ve Artan, 2020: 62).

Bu nedenle göç, hem göç edilen ülkeleri hem de göç veren ülkeleri ekonomik, sosyal ve siyasi açıdan etkilemektedir (Akıncı vd.2015: 62). Bu çalışmada göçün ekonomik etkileri incelendiğinden dolayı alınan göçün makroekonomik göstergelerden işgücü piyasaları üzerinde oluşturduğu kısa ve uzun dönemli etkilerden kısaca söz etmekte yarar vardır. Burada önemli olan hususu göç alan ülkenin gelişmişlik ve refah düzeyidir. Çünkü gelişmiş ülkelerde nüfus artış hızı yavaş olduğundan dolayı genç iş gücüne daha çok gereksinim duyulmaktadır (Çamurcu, 2005: 87).

Gelişmiş ülkeler genç iş göçünü eğitimle de destekleyerek, hem ülkeleri hem de gelen göçmen nüfus için olumlu adım atmış olurlar. Öte yandan az gelişmiş veya gelişmekte olan ülke piyasalarında ise işgününün büyük kısmı genç nüfustan oluşmaktadır ve alınan göçler istihdam ve iş gücü koşullarını olumsuz etkilemektedir (Sarı vd.2019: 204). Göç konusunda bu noktadan bakıldığında uluslararası iş gücü piyasalarında göç, göç alan ülkenin ekonomisi ve sosyal refah düzeyine göre olumlu ya da olumsuz etkide bulunabilir. Göçün fırsata çevrilmesinin yolu ise doğru şekilde yönetilmesinden geçmektedir. Göçün doğru şekilde yönetilememesi piyasalarda ucuz iş gücünün ön plana çıkarılmasına ve haksız rekabetin doğmasına yol açacağından toplum ve çalışanların refahı açısından olumsuz bir duruma neden olacaktır (Sarı vd.2019: 204).

Bu bağlamda gerçekleştirilen bu çalışmada işsizlik ve göç arasındaki ilişki OECD ülkeleri ekseninde ortaya konmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla beş bölüm halinde incelenen çalışmanın birinci bölümünde giriş ikinci bölüm de konuya bir temel oluşturması açısından öncelikle işsizlik ve göç kavramı üzerinde durulmuştur. İşsizliğin ve göçün teorik alt yapısı, göçün başlıca nedenlerinden işsizlik ve göç çeşitlerinden söz edilmiştir. Daha sonra ise çalışma konusu OECD ülkeleri ile ilgili olduğundan dolayı önce OECD hakkında kısaca bilgi verilmiş, ardından OECD ülkelerinin ekonomik görünümü ve işsizlik yapısından söz edilmiştir. İşsizlik kavramının tam olarak ne anlam ifade ettiği ve devamında OECD ülkelerinde işsizliğin boyutunun OECD ülkelerinde göçün işsizlik üzerine etkilerine değinilmiştir., anlaşılabilmesi açısından bu bölüme yer verilmesi uygun görülmüştür.

Üçüncü bölümde ise analizin amacı ve önemi ,verilerin tanıtımı ve örneklem bilgileri verilmiş, söz konusu değişkenlere ait tanımsal istatistikler ile değişkenlere ait zaman içindeki seyir grafiklerine yer verilmiştir.

Dörüncü bölümde ise araştırmanın yöntemi ile ampirik bulgulara yer verilmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır. OECD ülkelerindeki işsizlik oranı ile göç sayısı arasındaki kısa ve uzun dönemli ilişki analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla öncelikle değişkenler arasındaki yatay kesit bağımlılığı incelenmiş, sonuçlar göz önüne alınarak analize devam edilmiştir. Yatay kesit bağımlılığı bulunduğundan dolayı ikinci nesil birim kök testlerinin yapılması

uygun bulunmuştur. Aynı mertebeden durağan olan serilerin eşbütünleşme ilişkileri incelenerek değişkenlerin eşbütünleşik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eşbütünleşme sonrasında değişkenlerin uzun dönem katsayı tahminleri yapılmış, hata düzeltme mekanizmasının düzgün çalıştığı ortaya koyulmuştur. Değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisi incelenmiş ve söz konusu değişkenler arasında çift yönlü nedensellik sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın Beşinci bölümünde ise araştırma ile ilgili genel sonuç bilgileri verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE/ ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. İşsizlik ve Göç Kavramı

Çalışmanın bu bölümünde işsizlik ve göçün kavramı hakkında bilgi ele alınmıştır.

2.1.1. İşsizlik Kavramı

Literatürde “işsizlik” farklı tanımları olan bir kavramdır. İşsizlik kavramının tanımlarına bakıldığında benzer özelliklerinin olduğu buna rağmen belirli esaslara dayalı olarak farklılıkları da barındırdığı görülmektedir.

Sözlük anlamına bakıldığında belli tarihlerde çalışacak bir işe sahip olmayan kişiye işsiz denilmektedir. Ayrıca aktif olarak iş arama durumunda olan kişilere de işsiz denmektedir (Andaç, 1982: 37).

TÜİK’in yaptığı tanıma göre çalışma zamanı olarak nitelendirilen dönemlerde ya da referans zamanlarına yakın dönemlerde henüz istihdam edilmemiş olan, herhangi bir işte ücret karşılığı çalışmayan, herhangi bir iş ile hiçbir şekilde bağlantısı bulunmayan kişilere işsiz denilmektedir. Ayrıca bir kişinin işsiz sayılabilmesi için istihdam edilememiş olması, son üç ay içerisinde aktif şekilde iş arayışında olmasına rağmen hiçbir işe kabul edilmemiş olması, on beş gün içerisinde de iş bulması durumunda hemen çalışmaya başlayabilecek durumda olması gerekmektedir (TÜİK, 2011).

İşsizliğin uluslararası tanımına göre ise son altı ay içerisinde aktif olarak iş arayışında olan bir bireyin kendi hesabına veya başkasının hesabına çalışmıyor olması, yaptığı bir iş karşılığı ücret almıyor olması, kâr amacı güderek bir iş yapmıyor olması, bir iş fırsatı ile karşılaşması durumunda 15 gün içerisinde işe başlamasına engel teşkil edecek bir durumunun olmaması gerekmektedir (ILO, 1982: 11-15).

İşsizlik hem ekonomik hem de toplumsal bir problem olmasının yanı sıra bireyler açısından da pek çok soruna yol açmaktadır. Kızmaz (2003: 293)’a göre toplumda işsiz

olarak etiketlenen kişi, iş bulamadığı süre uzadıkça ümitsizlik eğilimi ve üzerindeki psikolojik baskı artacaktır. İşsiz olarak etiketlenen bu kişi her geçen gün ekonomik olarak yoksunluğa düşecektir. Kişinin bu durum ve ruh halinin devam etmesi halinde ise sosyal norm ve kurallara olan bağılılığı giderek azalacak, bunun neticesinde de kişinin suç işlemeye meyli fazlalaşacaktır. Toplumsal kimliğini kaybeden kişi daha da karamsar bir ruh haline bürüneceğinden, bulunduğu ekonomik çıkmazdan kendini çıkarabileceğini düşündüğü her türlü yola başvurmaktan çekinmeyecektir. Böylece kişi zamanla sosyal çevresinden uzaklaşmaya ve toplum tarafından dışlanmaya başlanacaktır.

Bundan sonraki bölümde işsizlik ve göç ilişkisinin anlaşılmasına yardımcı olacak, işsizlik hakkındaki iktisadi ekoller incelenecektir. Bu kapsamda klasik model, keynesyen model ve Marksist modelden söz edilecektir.

2.1.2. Göç Kavramı

Göç olgusu insanlığın ilk ortaya çıktığı dönemlerden itibaren var olan bir olgudur. İnsanlar geçmişten günümüze savaşlar, kıtlık, doğal afetler, ekonomik ve siyasi sebeplerle yaşadıkları yerlerden başka bölgelere göç etmek mecburiyetinde kalmışlardır. Son senelerde ise daha çok siyasi olaylar, çatışmalar, inanç farklılıkları, ekonomik sebepler ve işsizlik nedeniyle ulusal ve uluslararası göç hareketlerinin yaşandığı görülmektedir (Özgüler, 2018: 80). Öte yandan teknolojiye yaşanan gelişmelerle birlikte ulaşım ağında ve haberleşmede ilerleme kat edilmesi göç hareketinin daha hızlı gerçekleşmesine ve uluslararası boyut kazanmasına yol açmıştır (Nurdoğan vd. 2017: 218).

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından yayınlanan Göç Terimleri Sözlüğü 'ne göre göç; bir kişinin ya da bir grup insanın uluslararası sınırı geçmesi ya da bir devlet içerisinde yer değıştirmesidir. Bu tanım içerisinde mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, ekonomik göçmenler ile aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin göçleri de girmektedir (IOM, 2013: 35-36). Siyasi, demografik, ekonomik ve sosyal etkilere yol açan bir nüfus hareketi olan göç; bireysel ya da kitlesel şekilde insanların yaşadıkları bölgeyi kalıcı veya belli bir süre için değıştirmeleridir (Şahin, 2001: 59).

İnsanlık tarihiyle başlayan göç hareketleriyle birlikte maddi ve manevi kültür öğeleri toplumlar arasında taşınmış, farklı kültürlerden insanlar karşılıklı etkileşime girmiş ve bunun neticesinde kültürleşmeler meydana gelmiştir. Tekerleğin icadı, yazının bulunması, salgın hastalıkların tedavisi gibi insanlık için önemli pek çok şey dünyada yaşanan göçlerle yaygınlık kazanmıştır (Yılmaz, 2014: 1686).

Diğer taraftan Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından yayınlanan Göç Terimleri Sözlüğünde belirtildiğine göre göçmen kavramının evrensel olarak kabul edilmiş bir tanımı bulunmamaktadır. Sözlükteki tanıma göre göçmen, genellikle kişinin göç etme kararını zorlayıcı dış faktörlerin müdahalesi olmaksızın kendi hür iradesiyle ve kişisel uygunluk sebepleriyle aldığı tüm durumları kapsamaktadır. Dolayısıyla bu ifade, maddi ve sosyal şartlarını iyileştirmek, kendileri ve ailelerine dair beklentilerini geliştirmek amacıyla başka bir ülkeye ya da bölgeye hareket eden kişileri ifade etmektedir (IOM, 2013: 37).

Esasında göçmen tanımı daha karmaşıktır. Bu karmaşıklığın sebebi ise, göçmen kavramının çok farklı durumlarda yer değiştirmek durumunda kalan insanları da kapsayacak şekilde kullanılıyor olmasıdır. Tanımı güçleştiren bir başka sebep ise, bir kişinin ne zaman göçmen olarak nitelendirilebileceği ve kişinin ne zaman göçmenlikten çıkmış kabul edileceği meselesidir. Bu ise, kişinin ülkesine geri dönüş yapması veya yeni bir ülkenin vatandaşlığına geçiş yapmasıyla gerçekleşmektedir. Bu konuyla ilgili prosedür ve uygulamalar ise ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Diğer taraftan küreselleşme ile birlikte, yeni nitelikler barındıran, ulus ötesi topluluklar ve diasporaların da yer aldığı yeni göçmen çeşitleri ortaya çıkmaktadır (Koser, 2007: 16).

Uluslararası göç hareketlerinin ekonomik, siyasal, sosyal ve çevresel nedenleri bulunmaktadır. Bu bağlamda göç, menşe ve hedef ülkede ekonomik, sosyal, politik ve demografik etkileri olan bir süreç olarak kabul edilmektedir. Bu süreçte, ekonomik yapılar, demografik yapılar, sosyal ilişkiler, kültürel değerler ve işgücü piyasası doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmektedir (Şemşit, 2018: 272; Nurdoğan ve Şahin, 2019: 2204).

Göçün başlıca sebepleri ekonomik, siyasal, sosyal, demografik ve çevresel nedenler olarak sıralanabilir.

Ekonomik, ailevi, güvenlik gibi pek çok nedenle meydana gelen göç hareketleri farklı açılardan değerlendirilmektedir. İş aramak, kazandığı paranın kişinin ihtiyaçlarına yetmemesi, işsiz olması ya da birikim yapmak için daha iyi bir iş bulmak istemesi gibi ekonomik nedenlerden dolayı birey, bulunduğu yerden daha standartları yüksek başka bir yere göç etmek isteyebilmektedir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2006: 55).

Ülkelerin gelirleri, uluslararası göçler üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Göç kararı ister bireysel, ister kolektif aile kararı olarak alınsın, daha düşük gelir düzeyinden daha yüksek gelir düzeyine ulaşmak temel motivasyondur ve görece yüksek gelire sahip olan ülkeler tercih edilmektedir. Gelişmiş ülkelerin GSYH artışları, bu ülkelere yönelen göç hareketini de artırmaktadır. Diğer taraftan bir ülkedeki GSYH'daki artış, ülke dışına göçü azaltıcı bir etkidir (Muratoğlu ve Muratoğlu, 2016: 66).

Göç üzerinde siyasal nedenler kadar etkili olan başka bir etken de sosyal nedenlerdir. Göçün sosyal sebepleri arasında öncelikle nüfusun hızlı çoğalması ve nüfus artışına paralel artan nüfusun kentsel bölgelere ve gelişmiş bölgelere göç etmesidir. İnsanların göç etmesinde etkili olan sosyal sebeplerden bir diğeri ise evlilik, akrabalık veya hemşerilik gibi kurulan yakın ilişkilerdir. İnsanların yakın çevrelerinden göç eden kişilerin olumlu izlenim ve aktarımları, diğerlerini de göç etmeye teşvik etmektedir. Ayrıca göç edecek kişi yabancılık çekmemek, iş ve barınak bulmada güçlük yaşamamak adına öncelikle yakın çevresinin olduğu bölgeleri tercih etmektedir.

Diğer taraftan bir bölgenin sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyinin yüksek olması ve yaşam kalitesinin yüksekliği de göç için tercih edilmesine yol açmaktadır. Bunun yanında kentsel bölgelerin ulaşım, altyapı sağlık, eğitim gibi çeşitli hizmet alanlarında daha gelişmiş olması da kişilerin göç kararlarının bu yönde olmasını sağlamaktadır. Nitekim en fazla göç alan yerlerin büyük şehirler olması da bu görüşü desteklemektedir (Oral ve Çetinkaya, 2017: 5).

Sosyal yapıdaki çeşitli unsurlar da göç kararı üzerinde etkilidir. Örneğin bazı sosyal çevrelerde yaşanan kan davası, kız kaçırma gibi olaylar neticesinde insanlar zorunlu olarak yaşadıkları yerden göç etmek zorunda kalmaktadırlar. Özellikle ülkemizde Doğu Anadolu'da görülen bu tip sosyal sebepler azalış gösterse de hâlâ etkili olduğu bilinmektedir.

Başlık parası nedeniyle göçlerin yaşanmasına da bu bölgede şahit olunabilmektedir (Akgür, 1997: 41).

Göçün diğer bir sebebi de demografik değişimlerdir. Demografik nedenlere bağlı olarak yaşanan göçler genellikle nüfus artış hızının fazla yaşandığı bölgelerden yaşam standardı yüksek bölgelere doğru olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde yüksek nüfus artışı vardır ve bu artış sürekli. Bu ülkelerde nüfus artışı beraberinde aktif olmayan nüfusun fazlaşmasına ve iş bulma konusunda insanların güçlük yaşamasına yol açmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ise yeterli işgücü olmadığından nüfus artış hızının yüksek olduğu gelişmekte olan ülkelere işgücü ithal etmek durumundadırlar (Çakırca, 2018: 3233). Dolayısıyla ortaya çıkan bu durum gelişmekte olan ülkelere demografik nedenlerden dolayı gelişmiş ülkelere doğru göç akışının yaşanmasına yol açmaktadır.

Demografik yapıdaki değişimlerin yanı sıra göç üzerinde çevresel nedenler de etkilidir. Çevresel nedenlerle yapılan göçler, genellikle iklime bağlı olarak gerçekleştirilen göçlerdir. Genellikle ekonominin tarıma dayalı olduğu ülkelerde ve bölgelerde daha sık görülmektedir. Gelirini tarımdan sağlayan kişiler yaptıkları tarımsal faaliyete göre daha elverişli topraklara veya iklim bölgelerine doğru göç gerçekleştirebilmektedirler. Bunun yanında iklime bağlı olarak gerçekleştirilen göçlerde göç yolları üzerindeki potansiyel göçlerin de tetiklendiği belirtilmektedir (Şimşek, 2018: 8).

2.2. İşsizliğin ve Göçün Teorik Alt Yapısı

2.2.1. İşsizliğin Teorik Alt Yapısı

İşsizlik hakkındaki iktisadi ekoller genel olarak literatüre bakıldığında üçe ayrılarak tasnif edildiği görülmektedir. Bunlar klasik model, keneysen model ve Marksist model olarak sıralanmaktadır.

Klasik Model

18. yüzyılın ortaları ve 19. yüzyılın ortasına kadar gelen sürede günümüze kadar “Klasik Okul” ismi verilen ekolün temsilcileri Adam Smith, François Quesnay, David Ricardo Jan Baptiste ve Stuart Mill’e dönemin sonunda eklenen Marshall ve Edgeworth ile Pigou’dur. (Andaç, 2010: 8).

Bilindiği üzere klasik ekonomi anlayışında işsizlik emek gücü düzeyi ile istihdam düzeyi arasındaki farkı ifade etmektedir. Bu farkı meydana getiren ise sadece gayri iradi işsizlik değil, aynı zamanda iradi işsizliktir. İradi işsizlik işçinin çalışma şartlarını, teklif edilen ücreti ve işin niteliğini kendisine uygun bulmamasından dolayı çalışmak istememesinden doğan işsizliktir. (Hançerlioğlu, 1993: 190; Tozan, 2013: 11). Klasik teoriyi savunanlar ise bir ekonomide bulunan işsizliğin iradi işsizlikten yani çalışma yetisine ve gücüne sahip olduğu halde kendi rızası ile çalışmamayı tercih eden kişilerden dolayı meydana geldiğini, piyasada belli bir ücret düzeyinden çalışmak isteyen herkese göre bir iş imkânı olduğunu iddia ederler. Bunun sonucu olarak da eğer kişiler düşük bir ücret ile çalışmaya razı olurlarsa, hiçbir zaman işsiz kalmayacaklardır (Bilgili, 2015, 55).

Kurt (2005: 10)’un ifade ettiğine göre emek piyasasının aktif biçimde devam ettiği durumda işsiz olan bir kişinin ücretinde indirim kabul etmesi ve bu durum karşısında arz ve talebin dengelenmesi beklenmelidir. Klasik teoride Kurt (2005: 10)’un belirttiğine göre işsizliğe engel olmak açısından ücretleri aşağı çekmek gerekir. Ayrıca klasik teoriye göre sendikalar, yapılan grevler ve bu benzeri durumların arz talep dengesini olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Ücretlerin düşürülmesi işsizliğin ortadan kalkması

noktasında her zaman çözüm sağlamayabilir. Düşük ücretler ödemek şirketler açısından hem avantajlı hem de dezavantajlı bir durumdur. Ücretlerin aşağı çekilmesi durumu fayda sağlarken maliyetten dolayı zarara da sebep olur. Bu durumu etkin ücret teorileri de açıklamaktadır (Kurt, 2005: 10).

Keynesyen Model

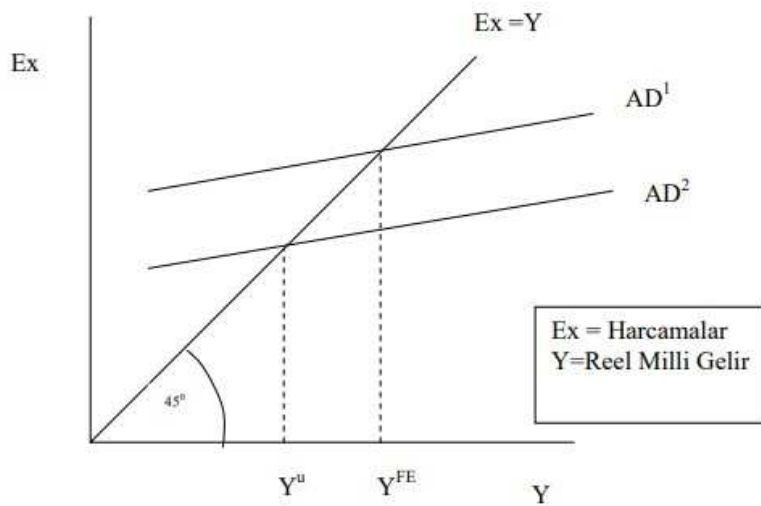
İngiliz ekonomisi John Maynard Keynes'in anamalcılığı kurtardığı ilerisürülen ekonomi anlayışıdır. Dolayısıyla Keynes'in ekonomi anlayışına dayanmaktadır. Bu iktisadi ekolün öncüsü John Maynard Keynes'e göre işsizlik, aranam yetersizliğinden meydana gelmektedir. Aranam yetersizliği ise insanların psikolojik faktörlerden dolayı gelirlerinin bir kısmını saklamalarından ve anamalcıların yatırım yapmamalarından ortaya çıkmaktadır (Hançerlioğlu, 1993: 229).

John Maynard Keynes'ten evvel hükümetler tarafından düzenlenmemiş ekonomilerin kendiliğinden tam istihdama ve bu bağlamda dengeye yöneleceğini öngören laissez-faire (bırakınız yapsınlar) iktisadının argümanları kabul edilmekteydi (Tutar, 2016: 61). Keynes ise (1936) o noktaya gelmeden evvel dengenin sağlanabileceğini ve tam istihdama ulaşmak isteyen hükümetler tarafından toplam talebin harekete geçirilmesiyle ekonomiye etkin bir biçimde müdahale edilmesini savunmuştur (Tutar, 2016: 61). Klasik modelin dışına çıkan görüşleriyle dikkat çeken Keynes, tamamen klasik modele karşıt değildir. Emek eğrisi ve emeğin marjinal verimi gibi konularda klasik teori ile aynı fikirdedir. Keynes'e göre işçinin piyasada emeği karşısında aldığı ücret ile ilgili bir aşım söz konusuysa işçinin gayri iradi işsizlik durumu hâkimdir (Kurt, 2005: 10). Ayrıca Keynes, bir ekonomide yer alan tekeller ve sendikalar gibi kurumların, oluşturdukları katılıkla, ekonomiyi normal şartlarda tam istihdama taşıyacak olan ücretlerin ve fiyatların kolayca hareketini engellediklerini belirtmektedir (Ekelund ve Hebert, 1996: 469).

Dolayısıyla Keynesyen'lere göre, ekonomi eksik istihdam durumunda ve eksik rekabet piyasasının şartlarını benimsemektedir. Ekonominin tam istihdamda dengeye ulaşması oldukça zor bir durumdur. Gül (2015)'ün belirttiği üzere Keynes, ekonominin

kendiliğinden otomatik olarak dengeye gelemeyeceğini ve piyasaya hükümetlerin ekonomi politikalarıyla müdahale etmesini savunmuştur. Klasiklerin aksine ekonomiyi talep yönünden açıklamaya çalışmışlardır. Bu yüzden ekonominin eksik istihdam düzeyinde dengede olmasını yani işsizliğin toplam talep yetersizliğinden kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir. (Gül, 2015: 25).

Keynes'e göre işsizlik ile mücadele toplam talep miktarının manipüle edilmesi ile sağlanabilir. İşçilerin ise standart olan ücretlerinin talep artışı dolayısıyla fiyat artışlarını onaylaması ve bu şekilde gerçek ücretlerin inmesi ile istihdam oranı artırılabilir. Ancak özel teşebbüslerin bu artış üzerinde yeterli etkisinin olmayacağı görüşünde olan Keynes, mecburi olan kamu harcamalarının işsizliğin azalmasında etkili olacağını düşünmektedir (Kurt, 2010: 5). Aşağıda bu modelin grafik çizimi görülmektedir.

Şekil 1. Keynes'in İşsizlik Grafiği

Kaynak: Kurt, 2005: 11

Grafiğe göre Y^{FE} noktası tam istihdamı belirtmektedir. Piyasalarda güven kaybı oluşmasından veya hükümetin enflasyonla mücadele doğrultusunda yatırımları azaltmasından dolayı toplam talep eğrisi AD^1 'den AD^2 'ye hareket eder. Bu hareket neticesinde $Y^{FE} - Y^U$ miktarında bir gayri iradi işsizlik meydana gelecektir. Keynes'e göre bu tür işsizlik, toplam talebin artırılması ile çözülebilir. (Kurt, 2005: 11).

Marksist Model

Karl Marx sosyal ve ekonomik problemlerin, kapitalist üretim ilişkilerinin ve işsizliğin sebebi olduğunu söylemektedir. İki çeşit sermayenin olduğunu belirten Karl Marx, üretim araçlarının kapsandığı sabit sermayeden ve ikinci olarak da değişken sermaye olarak bahsedilen emeğin gücünün temsil edildiği sermayeden bahseder. Kapitalizmin sebep olduğu işsizlik fikrini benimseyen Karl Marx'a göre üretimin artması emeğe olan arz talep dengesini artırmaktadır. Bu talep sonucunda ücretlerde artış görülür. Sonrasında imalat ile uğraşan kesimin sermayelerini değişen ücretten sabit olan makineye kaydırması sonucunda işlerinden çıkarılmasına neden olacaktır. Karl Marx kapitalist sistemin emek gücü olmadan var olamayacağı ancak bu sistemin yalnız ekonomik gelişme dönemlerinde kullanıldığından da bahseder (Kurt, 2005: 12).

2.2.2. Göçün Teorik Alt Yapısı

Bu bölümde göç konusunun daha iyi anlaşılması açısından göç kuramları üzerinde durulacaktır. Çünkü göç kuramları, göç olgusuna dair anlayışın şekillenmesi ve göçe yol açan faktörlerin anlaşılması bakımından önemlidir.

Başlıca göç kuramları neo-klasik göç kuramı, itme-çekme kuramı, yeni göç ekonomisi kuramı, dünya sistemleri (merkez-çevre) kuramı, ikili işgücü piyasası kuramı, kesişen fırsatlar kuramı, göçmen ilişkiler ağı (network) kuramı ve göç sistemleri kuramıdır.

Bu kuramlardan sırasıyla aşağıda kısaca bahsedilecektir.

Neo-Klasik Göç Kuramı

Çakırca (2018: 38)'nin belirttiğine göre Neo-klasik göç kuramı, Michael Todaro ve Arthur Lewis gibi sosyal bilimcilerin neo-klasik iktisat kuramından esinlenerek göçe uygulamaları üzerine ortaya çıkmıştır. Ortaya atılan en eski göç kuramlarının başında zikredilmektedir. Mikro ve makro yaklaşıma göre ileri sürülen bu kurama göre makro

açından emek ve sermayenin adaletsiz dağıtılması göçe yol açmaktadır. Bu nedenle insanlar ekonomik bakımdan en elverişli bölgelere doğru göç etmeyi tercih etmektedirler (Çakırca, 2018: 38). Bölgeler arası ücret farklılıklarının asgari düzeye indirilmesi ile emek göçlerinin son bulacağı iddia edilmektedir. Mikro açıdan ise kişilerin buldukları ülkeyi terk ederek başka ülkeyi tercih etmelerinin ekonomik nedenleri üzerinde durulmaktadır. Buna göre göç, kişilerin yaşam kalitelerini yükseltmek için buldukları ülkeyi terk etme kararı almaları neticesinde meydana gelmektedir (Çakırca, 2018: 38).

İtme -Çekme Kuramı

İtme-çekme kuramı ilk kez Everett Lee tarafından 1966 senesinde “A Theory of Migration” isimli makalede ortaya konmuştur. Lee kuramında göçmenden ziyade göç sürecine odaklanmıştır, fakat göçmenlerin de göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtmiştir.

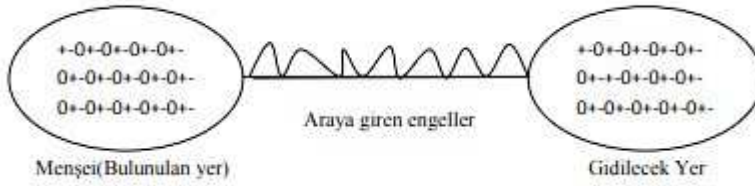
Lee kuramında göç sürecinde ve göçe karar vermede etkili olan faktörleri dörde ayırmıştır. Bunlar (Lee, 1966: 49);

- Yaşanan yerle ilgili faktörler
- Gidilmesi düşünülen yerle ilgili faktörler
- Karşılaşılan engeller
- Bireysel faktörler

Bu kurama göre hem bulunulan yerde hem de göç edilecek yerde itici ve çekici faktörler bulunmaktadır. İtici ve çekici faktörler hep birlikte bir bütünlük meydana getirmektedir. Aşağıdaki şekilde de görüleceği üzere göç için “0”lar nötr, “+” işaretler olumlu yani çekici faktörleri “-”ler ise olumsuz yani itici faktörleri işaret etmektedir. Çekici ve itici faktörlerin bir araya getirdiği bütünlük ise hem göç edilen bölgenin hem de göç edilecek yerin kendine göre olumlu ve olumsuz özelliklerinin olabileceğini, itici ve çekici faktörlerin söz konusu olabileceğini göstermektedir (Çağlayan, 2006: 73).

Lee (1966: 50)’ye göre, çocuklu bir aile için göç edilen yerdeki eğitim sisteminin kaliteli olması (+) faktör, yani çekici faktördür. Çocuğu olmayan bir aile için ise daha yüksek emlak vergisine neden olabileceği için (-) faktör, yani itici faktördür. Bu sebeple itici ve çekici faktörler kişiden kişiye değişkenlik gösterebilir. Bu da bireysel faktörlere

girmektedir. Fakat genel olarak ekonomik olarak gelişmiş, gelir düzeyi, güvenlik düzeyi ve refah seviyesi yüksek, işgücü piyasasına kolay ulaşımın olduğu bölgeler çekicidir. İtici faktörlere ise yoksulluk, ayrımcılık olumsuz iklim şartları, düşünce özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar, dini inanışlara saygı gösterilmemesi örnek verilebilir (Gurieva ve Dzhioev, 2015: 102). Araya giren engellere ise gidilecek yerin mesafe olarak uzak olması, tehlikeli yolculuk, ulaşım olanaklarının eksikliği örnek gösterilebilir. Aşağıdaki şekilde itme-çekme kuramıyla ilgili faktörlere işaret edilmiştir (Akyıldız, 2016: 141).

Şekil 2. Yaşanan ve Gidilecek Yerdeki Faktörler ve Bunların Etkileşimi

Özcan (2016: 193)'in ifade ettiğine göre göç etmek niyetinde olan veya göçmen kişilere göre bu itici ve çekici faktörler farklılık arz etmektedir. Hatta aynı doğrultuda hareket etmesi beklenen kişilerin dahi çıkış veya varış noktaları genel faktörle bileşenlere göre gruplandırılabilir. Fakat herhangi bir kimseyi göç etmeye iten ya da göç etmekten alıkoyan faktörler setinin tam manasıyla tanımlanabilmesi olanaksızdır. Yalnızca bariz şekilde öneminin olduğu düşünülen etkenlerin genel olarak ileri sürülmesi ve bu çerçevede büyük grupların genel veya ortalama tepkilerinin ortaya konabilmesi söz konusudur.

Dolayısıyla bu teorinin temel yapısı itibarıyla göçe yol açan itme ve çekme faktörlerinin kişiye göre değiştiği yani göreceli olduğu iddia edilebilir (Özcan, 2016: 193).

Yeni Göç Ekonomisi Kuramı

Bu teoriye göre göç araştırmalarının en önemli birimi aileler ve diğer üretim-tüketim birimleridir. Bu teoride uluslararası göç açısından ücret farklılıkları ciddi bir

neden olarak kabul edilmez. Risklerin dağıtılması göç için hane halkı tarafından daha ciddi bir gerekçe olarak görülür. Uluslararası göç akışının önüne ücret farklılıkların giderilmesiyle geçilemez. Göç edilen ülkelerde işgücü piyasası dışındaki piyasaların da durgun olması göçün devam etmesi üzerinde etkilidir. Hükümetlerin yalnızca işgücü piyasasını kontrol altında tutarak ve düzenleyerek göç olayını kontrol etmeleri mümkün değildir. Bunun yanında diğer piyasaları da hareketlendirecek politikalar üreterek bunu gerçekleştirebilirler (Çakırca, 2018: 39- 40).

Dünya Sistemleri (Merkez-Çevre) Kuramı

Dünya sistemleri analizi ve merkez-çevre terosisiyle bilinen Wallerstein, Türkiye’de daha çok Tarihsel Kapitalizm, Bildiğimiz Dünyanın Sonu, Liberalizimin Sonu gibi eserleriyle tanınıyor. Immanuel Maurice Wallerstein, 1970’lerden 2019’a kadar sosyal bilimciler ve aktivistler üzerinde belki de en çok etkide bulunmuş üç-dört sosyolog ve iktisadi politika tarihçisinden biridir. Wallerstein’in temel ilgisi Afrika siyaseti ve Afrika’nın uluslararası ilişkileri üzerinedir. Yayımlanan ilk kitabı Afrika, The Politics of Independence (Afrika, Bağımsızlığın Siyasi Anlamı) başlığını taşır.

Wallerstein,(modren) dünya sistemi teorisi yada perspektifini 1974’ten itibaren yayınladığı inçiltlerde ve çok sayıda makalede geliştirdi.bu yapıtlarda Wallerstein,(moder) dünya sistemini ” uzun” 16. Yüzyıldan (1450-1640) itibaren mevcut dünya ekonomisini analiz etmek anlamında kullanıyor.Wallerstein’a göre modern dünya sistesmi, önceki emperyal sistemlerinde, hem yapısal hem de içerik anlamında farklı bir sistemdir.Wallerstein2ın modern dünya sisteminde, sistemin gücü,etkinliği ve devamı, sistem içindeki en gelişmiş gücün (Merkez’in) sistemin diğer kısımlarını kontrol etmek için oluşturduğu ekonomik- siyasi-ideolojik bağımlılık ağlarına ve bu bağımlılığın etkili bir biçimde devamı için merkezin kullanmaya hazır olduğu gücü miktarına oranla ölçülmektedir. Moder dünya sisteminde üç farklı alan vardır (“Wallerstein: 'Dünya Sistemleri Teorisi'ni geliştiren ünlü sosyolog kimdir?", 2019”).

- Merkez
- Yarı Çevre
- Çevre

İkili İşgücü Piyasası Kuramı

İkili işgücü piyasası kuramında göçün ekonomideki yapısal değişikliklerden kaynaklandığı iddia edilmektedir. Bu kurama göre işgücü piyasası alt katman ve üst katman olmak üzere iki katmandan meydana gelmektedir. Üst katmandaki işçiler yüksek ücretler, iş güvenliği ve iyi olanaklarla karakterize edilirken alt katmandaki işçiler ise düşük ücret, geç terfi, iş güvenliğinden yoksunluk ve yüksek ciro ile karakterize edilmektedir (Ogunleye, 2016: 25).

Toksöz (2006: 18)'ün belirttiğine göre ikili işgücü piyasası kuramında gelişmiş ülkelerde devamlı düşük seviyeli işgücüne ihtiyaç olduğundan ve yerli işçiler ekşi şartlarda ve zorlayıcı işlerde çalışmayı kabul etmediklerinde göçün süreklilik arz ettiği vurgulanmaktadır. Dolayısıyla bu kuram göçü, sanayi toplumlarının yapısal ihtiyaçlarıyla ilişkilendirerek göç alan gelişmiş ülkelerin göç motiflerine değinmektedir. Bu kurama göre göç alan ülkelerin çekici sebepleri göç veren ülkelerin itici sebeplerin daha çok öneme sahiptir. Gelişmiş ülkelerde işgücü göçünün alınması ekonomik yapı bakımından gerekli görülmektedir (Toksöz, 2006: 18; Güllü pınar, 2012: 65).

Kesişen Fırsatlar Kuramı

Samuel Stouffer'ın "Kesişen Fırsatlar" isimli çalışmasında göç, mesafe sorunu olarak ele alınmıştır. Bu kurama göre, hareketlilik ve mesafe arasında bir ilişkiye ihtiyaç yoktur. Belli bir mesafeden göç eden insanların sayısı göç ettikleri bölgedeki fırsatların sayısı ile doğru orantılıdır, fakat kesişen fırsatların sayısı ile ters orantılı bir görünüm arz etmektedir. Bir bölgedeki fırsatlar ve olanaklar ne kadar çoksa o bölgeye doğru göç edenlerin sayısı da fazla olacaktır. Mesafe ve hareket hakkında verilen bu ilişkinin değişmez olduğu iddia edilemez. Bir yerdeki fırsatların dağıtımını politik, sosyal, tarihsel ve ekonomik pek çok değişkenden etkilenmekte ve durumda duruma farklılık arz etmektedir (Öz yakışır, 2012:43).

Göçmen İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

Göçmen ilişkiler ağı kuramı daha sosyolojiktir. Bu kurama göre tüm göç sisteminin daha geniş bir perspektiften farklı ülkeler ve bölgeler arasındaki sosyal ve ekonomik ilişkileri kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir (Ogunleye, 2016: 31). Ağ Kuramı hem göçe hem de göçmene olan yaklaşımıyla diğer kuramlara göre farklılık göstermektedir. Göçmen ilişkiler ağı teorisinin temelini göçmenlerin göç ettikleri bölgede geliştirdikleri sosyal ağlar ile aynı zamanda göç alan ve göç veren ülkeler arasında gelişen sosyal ağların varlığı ve bu ağların süregelen karşılıklı göçler üzerindeki etkisi meydana getirmektedir. Bu ağlar hemen hemen her türlü sosyal temele ve değişkene bağlı bir şekilde kurulmuş olan güçlü ve zayıf ağlardır (Çağlayan, 2006: 85).

Göç Sistemleri Kuramı

Göç sistemleri teorisinin kurucusu Mabogunje (1970)'ye göre, göç sistemi insan, mal, hizmet ve bilgi akışları ile bağlanan yerler dizisidir. Bu akışlar, yerler arasındaki değişimi ve göç hareketini kolaylaştırmaktadır. Uluslararası göç sistemleri, nispeten çok sayıda göçmeni takas eden ülkelerden oluşmaktadır. Ayrıca, geri bildirim mekanizmaları ile karakterize edilmektedir. Bu mekanizmalar mal, sermaye (havaleler), fikirler ve bilginin akışlarına belirli ülkelerde, bölgelerde hatta şehirlerarasındaki insanların hareketini bağlamaktadır. Göç sistemleri insanları, aileleri ve toplumları bağlamaktadır ve bu bağlantı ulus ötesi topluluklar olarak adlandırılmaktadır (Ogunleye, 2016: 32).

2.3. İşsizlik ve Göç Çeşitleri

2.3.1. İşsizlik Çeşitleri

Literatürde işsizliğin pek çok tasnif ve sınıflandırmalarına rastlamak mümkündür. Bu bölümde işsizliğin başlıca tanımlarına yer verilecektir. Bu bölümde ele alınacak işsizlik tanımları; iradi işsizlik, açık işsizlik, gizli işsizlik, yapısal işsizlik,

friksiyonel işsizlik, reel ücret işsizliği, teknolojik işsizlik, konjonktürel işsizlik, mevsimsel işsizlik, sürekli durgunluk işsizliği ve doğal işsizliktir.

Bu sıralananlardan iradi işsizlik; kişilerin cari ücret seviyesinde çalışma imkânları olmasına rağmen, çeşitli sebeplerle çalışmak istemeyip işsiz kalmaları neticesinde meydana gelen işsizliktir (Dinler, 2009: 481).

İradi işsizliğe, işsizliğin tespit edilmesi noktasında objektif olmayan faktörlerin bulunması sebebi ile sübjektif işsizlik adı da verilmektedir. İradi işsizlikte aslen piyasada hazırda olan iş bulunmakta ancak işsiz kişi bu işi kabul etmemektedir. Yani yapısal işsizliğin tam zıttı bir durum vardır (Kurt, 2005: 14).

Kısaca iradi işsizlik, bireyin mevcut ücret ve çalışma koşullarını beğenmeyerek işten ayrılma durumudur. Klasik iktisatçılar, kişinin beklediği ücret düzeyinin düzeltilince, bu işsizliğin ortadan kalkacağını söyleyerek bu tür işsizliği reddetmişlerdir (Pekin, 2007: 107).

Kurt (2005: 14) bu işsizliğin sebeplerini şu şekilde sıralamıştır:

- Bireylerin iş beğenmemeleri, tembellik yapmaları
- İş ortamındaki yapılan ufak bir değişimi bile kabullenememeleri
- İyi niyetlerinin kötüye kullanılmasından korkabilirler, işi bırakabilir ve uzun bir süre çalışmayı tekrar isteyene kadar çalışmayabilirler.
- Bireyin ailesinde çalışan birisi varsa ve bu gelirle yetinmeyi kabul ederse çalışmayabilir.

Diğer bir işsizlik çeşidi ise açık işsizliktir. İş bulmak ve çalışmak istemesine rağmen cari ücrete razı olduğu halde iş arayıp bulamayan kitleyi ifade etmektedir. (Saatçi, 1981: 83). Burada oluşan işsizlikte kişinin herhangi bir kusuru olmadığı halde ve iradesi dışında ekonominin içyapısından kaynaklanan kişisel değil ekonomik ve toplumsal sorun söz konusudur (Andaç, 1991: 27).

Bilgili (2014: 133)'ye göre bir bireyin açık işsiz sayılabilmesi için bazı önemli kriterler vardır bunlar şu şekilde ifade edilebilir:

- Bireyin çalışma yaşında olması,
- Çalışmama durumunun istek dışı olması,
- Aktif olarak iş araması.

Çalışma gücü ve arzusu taşınmasına rağmen piyasadaki cari ücret ve çalışma koşullarında iş bulunamaması durumudur. (Yılmaz (2005)'in çalışmasına göre açık işsizlik sorunu Türkiye'de genellikle askerlik sonrasında veya ilkokuldan sonra meydana gelmektedir ve 15-24 yaş aralığını kapsamaktadır. Bunun yanında Türkiye'de kendi hesabına çalışan işçi oranlarının çok olması da bir eksik istihdam sorununu gündeme getirmektedir. Bununla birlikte işsizlik sorunu artmaya devam etmektedir. Yaşanan ekonomik krizler bu sorunu daha da ağırlaştırmaktadır (Yılmaz, 2005: 43-45).

Açık işsizliğin aksine gizli işsizlik türünde ise bireyin işi vardır, fakat üretim sürecine herhangi bir katkısı yoktur. Dolayısıyla bireyin işinin olmasına rağmen, üretim sürecine bir katkı sağlamaması durumuna gizli işsizlik denir (Zaim, 1997: 100). Gizli işsizlik, diğer işsizlik çeşitleri içerisinde farklı bir nitelik arz etmektedir. İşsizliğin bir çeşidi olmasına karşın işsizliğin özel bir durumunu ifade etmektedir. Genel olarak toplam çıktı miktarında bir değişim olmamak üzere bir işletmeden ya da ekonomik sektörden ayrılan işçilerin toplam sayısı gizli işsizlik miktarını vermektedir. Yani toplam çıktı ya da ürünün miktarı aynı kalırken işgücünün marjinal verimliliğinin sıfır olması durumu ifade etmektedir (Bekiroğlu, 2010: 46). Bekiroğlu (2010)'na göre bu tür işsizliğin ortaya çıkmasında talep yetersizliğinin yanı sıra, ülke ekonomisindeki sermayenin yeterli olmadığı ve olan sermayenin organizasyonun da yapılamadığı gibi yapısal sorunların da rolü bulunmaktadır.

Ayrıca tarım sektöründe toprakların miras yoluyla bölünmesi veya teknolojik gelişmelerle makineleşmenin yaygınlaşması sonucunda da farklı şekillerde gizli işsizlik olur Kamu sektöründe ise durum verimsizlik ile açıklanabilir. Aslında yapılan işin daha az ve nitelikli memurla yapılması mümkün iken daha fazla ve nitelikli memurun verimsiz

bir şekilde çalıştırılması gizli işsizliğe örnek olarak gösterilebilir (Yıldız, 2019: 15). Üstünel (1990: 172-173)'e göre ekonomideki yapısal sorundan ya da talep yetersizliğinden değil de organizasyon eksikliğinden kaynaklanan gizli işsizlik; insanların memleketine olan bağlılığı ve vefa borcu gibi sosyal nedenlerden de kaynaklanabilmektedir.

Bir ülkenin ekonomisinde meydana gelen yapısal değişimlerden dolayı ortaya çıkan işsizlik türüne ise yapısal işsizlik denilmektedir (Bilgili, 2014: 135). Tüm dünya ülkelerinin ekonomik yapıları genellikle değişme göstermektedir. Bilgili (2014)'e göre yapısal işsizliğin, ekonomik büyüme, endüstriyel ve teknolojik gelişmeler, hükümetler tarafından izlenen, sektörle ve bölgesel politikalar gibi birçok nedeni olabilir. Yapısal işsizliği ortadan kaldırmak için işçinin niteliğinin yükseltilmesi gerekmektedir.

Bir başka ifadeyle yapısal işsizliğe uyumsuzluk işsizliği de denir (Yıldız, 2019: 14). Yapısal işsizlik, ekonominin içinden ya da dışarıda olan değişimlerin dolaylı kaynaklanmaktadır. Örneğin; kurutma makinelerinin üretimi ile askılık alanında çalışanların sayısında bir azalma meydana gelecektir. Çünkü talepteki daralma ile firma maliyetleri düşürmek adına bu sektörde çalışan sayısını azaltma yoluna gidecektir.

Öte yandan kimi zaman bireyler daha iyi iş bulabilmek ya da mesleki açıdan ilerlemek için mevcut işlerini bırakarak yeni iş arayışına girebilmektedir. Bu durumun yol açtığı işsizlik çeşidine friksiyonel işsizlik denilmektedir. Yani friksiyonel işsizlik; bireylerin daha iyi bir iş bulmak veya mesleki yönden ilerleme kat etmek amacıyla mevcut işlerini bırakarak yeni iş buluncaya kadarki dönemde geçirdikleri işsizlik halleridir (Tutar, 2016: 148). Yani burada anlatılan işsizlik devamlı değil geçici bir süreyi kapsamaktadır.

Parasız (2006: 247)'a göre arızı ya da geçici işsizlik olarak da adlandırılan bu işsizlik türünde emeğin yer değiştirmesi ya da yeni iş arayan bireyin oluşturduğu bir işsizlik vardır.

Bu tür işsizliğin nedenlerine inildiğinde temelde işçi ve işvereni arasında bir iletişim bozukluğu olduğu görülmektedir. Pek çok ülkede işveren ve işçi arasındaki iletişim kopukluğuna engel olmak için özel istihdam büroları ve iş bulma büroları bu alanda hizmet sunmaktadır. Bu oluşan kurumlarında sıkı çalışması sonucunda friksiyonla işsizliği olabildiğince azaltmada katkı sağlayacaklardır (Kurt, 2005: 16).

Friksiyonla işsizliğin sebeplerinden sayılabilecek bir neden de işgücü mobilizesinin seviye bakımından düşük seyretmesidir. Yani iş arayanın kendi bölgesi dışında bir işe bakamaması ve kendi bölgesinde bulunduğu işe razı olmak zorunda kalması durumunu ifade etmektedir. Kurt (2005)'un belirttiğine göre işçinin istihdam kaynaklarının yakınında olamaması friksiyonla işsizliğin nedenleri arasında yer alır. İşçilerin bir işten başka işe geçmesi ve geçtiğinde kaldığı sürecin uzun sürmemesi ekonomik gerileme içinde işsizlikteki artışı açıklayamayabilir. Verimi yüksek olan iş alanları ve bölgeler arasında meydana gelen büyük bir kaymanın faaliyet bakımından görüldüğü ve pek çok işçinin friksiyonla işsizlik yaşadığı görülür.

Reel ücretlerin yüksek olmasından dolayı ortaya çıkan işsizlik türüne ise reel ücret işsizliği denilmektedir. Klasik eksik istihdam olarak da adlandırılmaktadır. Klasik iktisatçılara göre 1929 Krizi'nin nedeni reel ücretlerin yüksek olmasıdır (Bilgili, 2014: 137).

Bekiroğlu (2010)'nun belirttiğine göre bu işsizlik türündeki sorunun çözüme kavuşması için gerçek ücretlerin düşürülmesi gerekmektedir. Ancak Keynes'e göre işsizliğin nedeni gerçek ücret yüksekliğinden kaynaklanmamakta, asıl sebep toplam talebin yetersizliğidir. Bu durumda Keynes'in talebi toplam talebin yükseltilmesi yönündedir. Nitekim Keynes'in görüşünün savunular da çoğunluğu oluşturmaktadır. Ayrıca iktisatçıların büyük bir çoğunluğu da 1930 yıllarındaki işsizlik sorununun toplam talebin eksikliği nedeniyle meydana geldiğini söylerler (Bekiroğlu, 2010: 50-51).

Diğer taraftan teknolojik gelişmeler de işsizlik üzerinde belirleyici olmaktadır. Dolayısıyla teknik gelişmenin ve dolayısıyla makinelerin insan gücünün büyük bölümünü

tasarruf etmesinden ortaya çıkan işsizlik türüne teknolojik işsizlik denilmektedir (Hañçerliođlu, 1993: 416).

Şirketlerin üretim ile ilgili alanlarda teknolojik yenilikleri kullanmak istemesinin sebebini iki şekilde açıklamak daha doğru olacaktır. Hem kalite artışı hem de bu durumu daha az maliyetli hale getirme fikri şirketlerin bu yola başvurmasına dolayısıyla da işçi çıkarmasına neden olmaktadır. Bu durumda insan emeği ile sürdürülen işlerin yerine makinelerin gelmesiyle bu iş kolunda emek veren işçinin işinden olması ve yeni bir iş bulmakta sıkıntı çekmesi söz konusu olmaktadır (Kurt, 2005: 19).

Genellikle az gelişmiş ülkelerde sermaye birikiminin artması ile sermaye yoğun üretime geçilirken görülen teknolojik işsizlik, emeğin kullanımının azalmasına bunun yerine sermayenin daha fazla kullanılmasına neden olur. Ama bu geçici bir süreçtir. Örneğin, tarımda makine kullanımı bu kadar yaygın değilken insan gücü ve emeği gerektiren işleri yapan birey makineleşmenin artması ile işsiz kalsa bile uzun dönemde kullanılan makinelerin bakımı, onarımı, tamirâtı ve yedek parça temini için birçok yeni imalathaneler, lastik fabrikaları, bakım istasyonları gibi iş kolları ortaya çıkar istihdam hacminde bir genişleme meydana gelir (Yıldız, 2019: 12).

Bir diğer işsizlik türü ise konjonktürel işsizliktir. Konjonktürün durumuna bağlı olarak ortaya çıkan işsizlik durumudur. Eksik talep işsizliği olarak da adlandırılmaktadır. Ekonomide tam istihdam çıktı seviyesini karşılamak için yeterli talebin olmaması durumunda ortaya çıkan işsizlik türüdür (Bilgili, 2014: 37). Ekonominin daralma dönemlerinde konjonktürel işsizlikte artış meydana gelirken genişleme dönemlerinde azalma meydana gelmektedir.

J.M.Keynes, ekonomideki dalgalanmaların yaşandığı ve bunun sonucunda talep yetersizliği yaratarak konjonktürel işsizliğe neden olduğunu söylemiştir Pekin (2007)'in belirttiğine göre kriz dönemlerinde üretilen malları tüketecek bir toplum olmayacak ve mallar fabrikaların elinde kalacaktır. Mal fazlalığı bir sonraki dönemde azalış yaratacak bu yüzden firmalar işçileri işten çıkaracaktır. Kriz dönemi derinleştikçe işten çıkarılan işgücü artacaktır. Ancak kriz bittikten sonra ekonomi yavaş yavaş normal seyrine dönmeye başladıkça işsizlik de azalacaktır. Konjonktürel işsizliğe devletin

ekonomideki dalgalanmalara zamanında ve doğru yaptığı çeşitli politikalar ile müdahale edilerek yapısal ya da teknolojik işsizlik kadar uzun sürmeyecektir (Pekin, 2007: 106).

İşsizlik mevsimlere ve doğa şartlarına göre de belirebilmektedir ve mevsimsel işsizlik olarak adlandırılmaktadır. Ersel (1998: 18)'in yaptığı tanıma göre mevsimsel işsizlik; mevsimlere ve doğa şartlarına bağlı gelişerek meydana gelen işsizlik türüdür. Kurt (2005: 19)'a göre devam ettirilebilmesi sadece yılın belirli mevsimlerinde mümkün olan, kış turizmi ve yaz turizmi, tarım ve ona bağlı sanayi kolları ile istihdam eden kişilerin yılın bu mevsimleri haricinde işsiz duruma düşmektedirler. Sanayi üretiminin yapısından dolayı olan bu işsizlik türü sanayisi gelişmiş ülkeler içinde görülmemektedir.

Yıldız (2019: 18)'a göre gelişmekte olan ülkeler için aynı durum söz konusu değildir. Orada hala geçim kaynağının tarım olması ve nüfusun büyük çoğunluğunun tarım sektöründe istihdam ediliyor olması ekonomi için önemli bir sorun teşkil etmektedir. Tarıma dayalı ekonomilerde mevsimsel değişimlere karşı savunmasız olan az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde mal arzındaki değişimler mevsimsel işsizliğe neden olmaktadır.

Başka bir işsizlik türü de sürekli durgunluk işsizliğidir. Sürekli durgunluk işsizliği, bir ekonominin belli bir büyüme neticesinde karşılaştığı olası durgunluk halini ve bu sebeple ortaya çıkacak kronik işsizlik durumunu ifade eden bir kavramdır (Yavuz, 2012: 45).

Kurt (2005: 55)'a göre ticaret yollarında meydana gelecek değişiklikler, ülkelerin rekabet içerisinde ucuz ve bol miktarda üretime geçmesi gibi durumlar büyük bir kitlenin işsiz kalmasına neden olabilir. Ayrıca ekonomide oluşan durgunluklar üretim hacmini daraltırken yine işsizliğin meydana gelmesine sebep olabilir. Ödeme şekliyle ilgili daralmaların yaşanması ve ürün stoklarında meydana gelebilecek tıkanmalar ile kredi arzında meydana gelebilecek daralmalar ve şirketlerin üretimlerine ara vermesi ya da üretimlerine tamamen son vermeleri ile de sonuçlanabilmektedir. Buradan doğan işsizliğin daha büyük çapta olması kaçınılmazdır (Kurt, 2005: 55).

Son olarak işsizlik türlerinden doğal işsizlik ise uygulanan ekonomi politikalarına rağmen çözümlenemeyen işsizlik problemidir (Unay, 2001: 351). Bu kavramı M. Friedman 1986 yıllarında ortaya atmıştır. Bu tür işsizliğin önlenmesini isteyen ülkelerin enflasyonla mücadele etmeleri gerekmektedir. Ayrıca enflasyonda yükseliş olmadan sürdürülebilir doğal işsizlik çeşidi diğer işsizlik çeşitleri arasında en düşük orana sahiptir (Bekiroğlu, 2010: 54).

Bekiroğlu (2010)'nun belirttiğine göre bu işsizlik çeşidinin hesaplanabilmesi için kesin bir yol yoktur. Ama fiili işsizlik oranları doğal işsizlik oranlarını karşılar niteliktedir. Asgari ücret, işsizlik sigortaları, nüfusun yapısı gibi faktörler doğal işsizlik ile alakalıdır (Bekiroğlu, 2010: 54). Gelişmiş ülkelerde ekonominin friksiyonla ve yapısal işsizliğin var olmasından dolayı doğal işsizlik oranı sıfır olmayacaktır. Ekonomistlerin düşük işsizlik sonucu çıkarmaya çalışmaları enflasyonist baskıları hız kazandıracaktır. Yani düşük bir işsizlik oranı enflasyonun daha da hızlanmasına yol açabilir. (Kurt, 2005: 20-21).

2.3.2. Göç Çeşitleri

Bu bölümde göç çeşitleri üzerinde durulacaktır. Konumuz gereği OECD ülkelerinde meydana gelen göç hareketlerinin anlaşılması bakımından önemli olduğu düşünülmüştür.

Başlıca göç çeşitleri iç göçler, mevsimlik göçler, sürekli göçler, emek göçleri, zorunlu ve gönüllü göçler, dış göçler, beyin göçleri ve işçi göçleri olarak sıralanabilir. Sırasıyla açıklamak gerekirse iç göç; yeni bir ikamete sahip olmak amacıyla ya da yeni bir ikametle neticelenecek biçimde ülke içerisinde gerçekleştirilen yer değişimidir (IOM, 2013: 43). Bu göç, geçici olabileceği gibi kalıcı da olabilir. İç göç yapanlar aynı ülke içerisinde yer değişimi yaparlar. Mesela kırsal bölgeden şehre göç edilmesi örnek verilebilir (IOM, 2013: 43).

Bu göç çeşidinde önemli olan nokta iç göç ile ülke nüfusunda farklılık olmayacağı ancak bölge ve illerdeki nüfus oranında değişiklik olacağı bilinmektedir. İç göçle birlikte

bölgelerin ya da illerin nüfus oranı değişir. Türkiye’de iç göçlerin nedenleri olarak, 1950’lerden itibaren yaşanan kapitalistleşme sürecinde sanayileşme ve makineleşen tarım ile birlikte nüfus dengesinde meydana gelen bozulmalar sonucuna meydana gelen gelişmiş ülkeye ya da bölgeye göçün gerçekleşmesi durumudur. Diğer bir göç çeşidi ise mevsimlik göçlerdir. Mevsimlik göçlerde insanlar pamuk, çay ve fındık gibi işlerde çalışmak ya da dinlenme amaçlı yılın belli dönemlerinde şehir değiştirmektedir. Mevsimlik göç ile beraber birden çok kültürel ve sosyal yapıyı iç içe olarak görme hali söz konusudur. Bu göç türüne ülkemizden örnek verecek olursak Karadeniz Bölgesinde ve Akdeniz Bölgesinde yazları yapılan yaylaya gitme durumu örnek gösterilebilir (Koçak ve Terzi, 2012: 170).

Mevsimlik göçler yalnızca belli bir dönemi kapsarken sürekli göçlerde tam tersi bir durum söz konusudur. Sürekli göçler genellikle tamamen bir yerden başka bir yere yerleşim amacıyla gerçekleştirilmektedir. Göç türü gönüllü olarak gerçekleşebileceği gibi mecburi olarak da yapılabilir. Daha iyi bir eğitim ve yaşam sürmek ekonomik açıdan daha rahat olabilmek için de gönüllü olarak da göç edilmesi söz konusu olabilir. Ayrıca hiç beklenmeyecek anda patlak verebilecek bir afet, savaş sonucunda devlet tarafından göçe zorlanması durumu da bu göçe örnektir. Sürekli göçün mevsimlik göçten farkı ise zamandır. Sürekli göçler uzun sürelidir ve dönmek üzere yapılırlar. Göçler üzerinde çalışma şartları, iş olanakları ve tayin durumları da etkili olduğundan göç çeşitleri arasında emek göçü de zikredilmelidir. Kişiyeye çıkan tayin sonucunda yapılan göçlere emek göçleri aynı zamanda işgücü göçleri de denebilir. Tayin nedeniyle yapılan göçler, geçici olabileceği gibi sürekli de olabilir. Bu göçler gönüllü ya da değil mecburi olarak yapılmak zorundadır. Dolayısıyla emeği ile para kazanan kişilerin iş sebebiyle başka şehirlere göç etmesine işçi göçleri denir(Koçak ve Terzi, 2012: 171).

Emek göçleri gelişmiş ülkelerde daha çok sanayileşen ülkelere doğru gerçekleşmektedir. Emek göçünün sanayileşen bölgelere göç etmesiyle kırdan kente göç eden ucuz işgücü ortaya çıkmış ve genç kadınlarında çalışmasına olanak sağlanmıştır. Bu göç hareketleri gönüllü olabileceği gibi zorunluda olabilir). Emek göçlerinin çoğu geçici olarak düşünülmesine rağmen göçmenler gittikleri yerlerde kalarak o bölgenin dini ve etnik yapısının değişmesine neden olmuştur. Avrupa ülkelerine bakıldığında genç

nüfusun azalması, ülkenin doğum oranlarıyla nüfusunu nasıl artıracığı konusunda en önemli faktörün emek göçü olduğu düşünülmektedir (Toksöz, 2006: 7).

Diğer taraftan göçler zoraki olarak da gerçekleşebilmektedir. Zorla göç veya zorunlu göç; doğal veya insan kaynaklı sebeplerden ötürü, içerisinde yaşam ve refaha yönelik tehditleri de barındıran, bir zorlama unsuru bulunan göç hareketidir. Mültecilerin, ülkesinde yerinden edilmiş kişilerin hareketleri örnek verilebilir. Bu şekilde göçe maruz kalan bölgelerin nüfusunda artış yaşanması kaçınılmazdır. Zorunlu göçün tersine gönüllü olarak gerçekleşen göçler de söz konusudur İnsanların mecburi olarak göç etmedikleri herhangi bir baskıya maruz kalmadıkları göçe gönüllü göçler denir. Gönüllü göçler; iyi eğitim almak, çalışma şartlarını değiştirerek daha rahat koşullarda yaşamını devam ettirmek istemesi ya da sağlık imkânlarından daha fazla yararlanmak bu hareketin temelini oluşturmaktadır. Göç türlerinden dış göç, zorunlu ya da gönüllü olarak gerçekleşebilir. Bu göç türünde kişinin kendi ülkesinden başka bir ülkeye göç etmesi söz konusudur. İletişimin ve ulaşımın gelişmesi ile birlikte dış göçlerde artış olmuştur. Doğal afetler, savaşlar ve pek çok kötü olayların insanı daha iyi şartlara itmesi kaçınılmazdır. Dış göçlerin Türkiye’de 1961 yılından başlayarak başta Almanya ve Batı Avrupa ülkeleri olmak üzere pek çok Avrupa ülkesine doğru gerçekleştirildiği bilinmektedir. (IOM, 2013: 103).

Ülkeler arasında gerçekleştirilen göç türü olarak burada beyin göçünden de bahsedilmesi yerinde olacaktır. Beyin göçü; eğitilmiş ve yetenekli kimselerin menşelerinden başka bir ülkeye, menşe ülkenin beceri kaynaklarında azalmaya yol açacak şekilde gerçekleştirilen göç hareketidir (IOM, 2013: 14). Anlaşılacağı üzere beyin göçü, ülkelerin gelişmişlik düzeyleri üzerinde oldukça etkili bir faktördür. Kıt kaynaklarla yetiştirdiği ve geliştirdiği bireyleri, kaybeden az gelişmiş ülkelerin gelişmesi gittikçe yavaşlarken, gelişmiş ülkeler ise beyin göçüyle kazandıkları bireyler sayesinde gelişmeleri hız kazanmaktadır. Beyin göçü alan ülkeler gelişmişlik düzeyleri ile diğer ülkelere fark atmaktadırlar (Günay vd. 2017: 43).

Beyin göçü de kendi içinde iç ve dış beyin göçü olarak ikiye ayrılmaktadır. Örnek vermek gerekirse iç beyin göçü ülke sınırları içinde yapılırken dış beyin göçü başka bir

ülkeye göç edilerek gerçekleştirilmektedir. Türkiye’de iç beyin göçü, devletten özel sektöre geçişte görülür. Dış beyin göçü ise kendi ülkesinden başka bir ülkeye göç eden bilim insanlarının, doktorların ve mühendislerin göçü sonucunda yaşanmaktadır. İşsizlik sorunu beyin göçüne neden olan faktörlerden biridir. Bireyin sahip olduğu eğitim seviyesine uygun bir iş bulamaması durumu ve aynı zamanda yapılan işin takdir görmemesi, çalışma koşullarının yetersiz kalması, bireyin eğitime ve düzeyine uygun araştırma ve incelemeleri yürütebilmesi için bir alt yapının olmaması, bireyin siyasi görüşü gibi nedenler beyin göçüne sebep olmaktadır (Koçak ve Terzi, 2012: 174).

İşçi göçleri ise hem ülke içerisinde hem de ülke dışında gerçekleştirilebilmektedir. İstihdam amacıyla bireylerin buldukları bölgeden başka bir bölgeye ya da ülkeye gerçekleştirdikleri göç hareketidir (IOM, 2013: 49). Göç çeşitleri hakkında verilen bu bilginin ardından aşağıda göç hareketlerinin işsizlik üzerindeki etkilerinden bahsedilecektir.

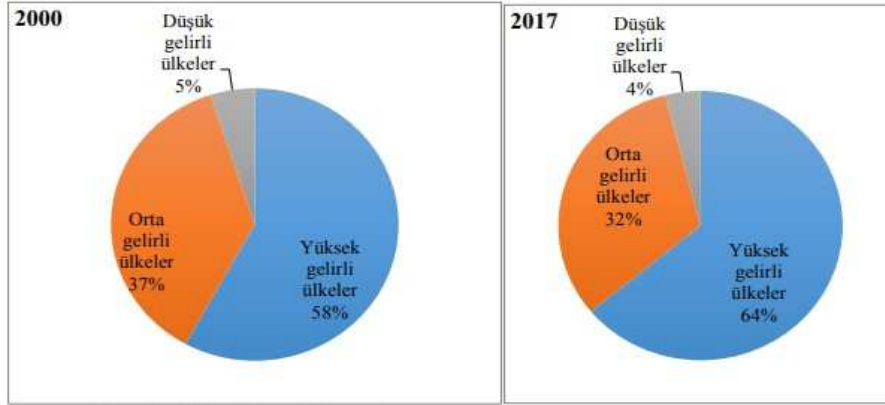
2.4. Dünya Uluslararası Göçün Gelişimi

2.4.1. Dünya Uluslararası Göçlerin Görünümü

Küreselleşme sürecinde çok büyük bir öneme sahip olan göç olgusu uluslararası alanda siyasi, ekonomik, kültürel, sosyal düzenin kökten değişimine katkı sağlamaktadır.

Göç olgusu ülkeler tarafından sadece mülteci haklarını ifade etmemektedir. Ayrıca küreselleşmenin gücü uluslararası göçün etkisiyle birleştiğinde devletlerin göçe olan yaklaşımı mülteci hakları ile sınırlı kalmamaktadır (Kemal, 2019: 20).

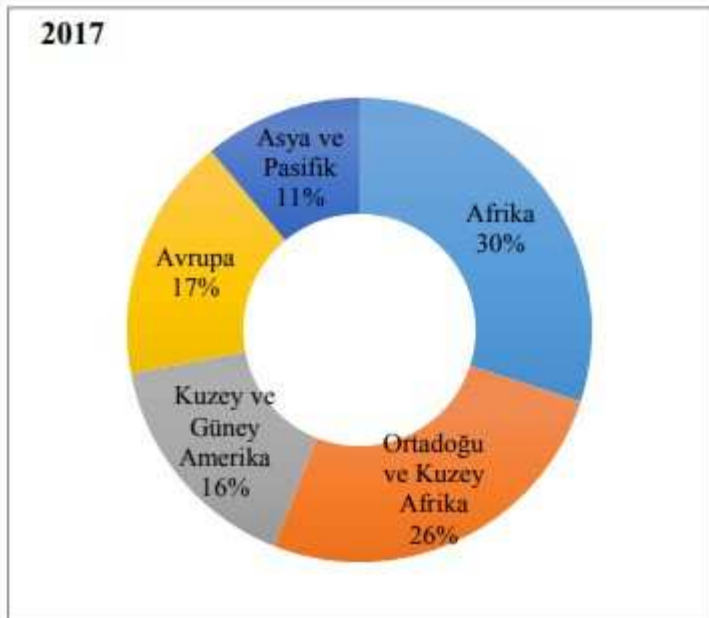
Dünyada uluslararası göçlerin boyutu ile ilgili bir değerlendirmede bulunabilmek için istatistikî verilerden yararlanmak faydalı olacaktır. Aşağıdaki grafikte 2000 ile 2017 yılında Kalkınma Bakanlığı’nın yayınladığı dış göç politikası raporunda değinilen bir grafiğe yer verilmiştir.

Şekil 3. Uluslararası Göçmen Barındıran Ülkelerin Gelir Gruplarına Göre Yüzdesi (2000-2017)

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2018: 7

Grafiğe bakıldığında yüksek gelirli ülkelerin daha fazla göç aldığı ve 2000 yılı ile 2017 yılı kıyaslandığında yüksek gelirli ülkelerin göçmen hacminin arttığı görülmektedir. Dolayısıyla uluslararası göçlerin üzerinde ülkelerin gelişmişlik düzeyi etkili rol oynamaktadır denebilir. Nitekim özellikle ekonomik kaygılarla göç ülkelerini terk eden bireyler daha iyi yaşam standartlarının olduğu ülkeleri tercih etmektedirler.

Şekil 4. Dünyada Yerinden Edilmiş Kişilere Ev Sahipliği Yapan Bölgelerin Yüzdesi

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2018: 7

Yukarıdaki grafikte ise yerinden edilmiş kişilere en fazla ev sahipliği yapan bölgenin %30 ile Afrika, daha sonra ise %27'lik oranla Ortadoğu ve Kuzey Afrika olduğu görülmektedir. Burada bir önceki grafiğin tam tersi bir durum görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında Avrupa ülkelerinde ve Afrika ülkelerinde uygulanan göçmen ve mülteci politikalarının farklılık arz etmesinden ileri geldiği düşünülmektedir.

1990'lı yıllardan sonra ortaya çıkan küreselleşme süreciyle birlikte ülkeler arasındaki etkileşimin artması, uluslararası göç hareketlerini hızlandırarak uluslararası göçün bütün ülkeleri ilgilendiren bir konu haline getirmesine neden olmuştur. Ayrıca bu süreçte iletişim ve ulaşım alanlarında yaşanan gelişmeler insanların iş, eğitim ve daha iyi bir yaşam arayışlarını ucuz, hızlı ve kolay bir şekilde yapmalarına imkân sağlayarak göçlerin artmasına yol açmıştır. Öte yandan, yaşanan savaşlar, çatışmalar, yoksulluk, gelir eşitsizliği gibi unsurlar göçün günümüzde ve gelecekte hızlanarak devam edeceğini göstermektedir (Artan, 2019: 26). Aşağıda istatistiklerle göçün dünyadaki boyutuna yer verilmiştir.

Tablo 1

1970-2019 Yılları Arası Dünyadaki Göçmen Sayısı

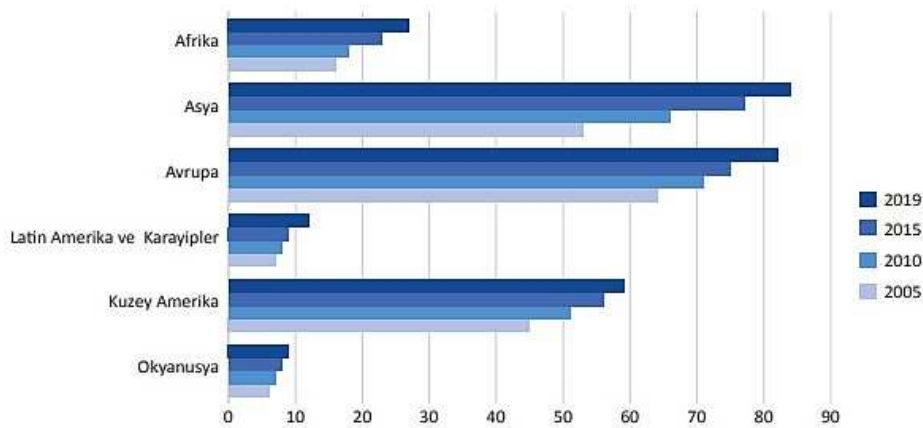
Yıl	Göçmen Sayısı	Dünya Nüfusunun Göçmen Yüzdesi
1970	84.460.125	%2.3
1975	90.368.010	%2.2
1980	101.983.149	%2.3
1985	113.206.691	%2.3
1990	153.011.473	%2.9
1995	161.316.895	%2.8
2000	173.588.441	%2.8

Tablo 1'in devamı

2005	191.615.574	%2.9
2010	220.781.909	%3.2
2015	248.861.296	%3.4
2019	271.642.105	%3.5
2020	281 Milyon	%3.6

Kaynak: World Migration Report, 2020a: 9

Genel olarak yukarıdaki tabloya bakıldığında 1970'ten bu yana uluslararası göçmen sayısında hayli artış yaşanmıştır. 2019 yılına bakıldığında buldukları ülkeden başka ülkeye göç edenlerin sayısının 271.642.105 olduğu görülmektedir. 2000 yılına bakıldığında göçmen sayısında 98 milyonluk artış olduğu görülmektedir. 1970 yılıyla kıyaslandığında ise üç kat daha fazla göçmen sayısında artış olduğu görülmektedir. Fakat göçmen sayısında yıllar itibariyle artış olsa dahi göçmen sayısının dünya nüfusuna oranına bakıldığında çok fazla artış olmadığı dikkat çekmektedir. Bu da nüfus artışına paralel olarak göçmen sayısı artsa da insanların pek çoğunun doğdukları ülkede yaşamaya devam ettiğini ortaya koymaktadır.

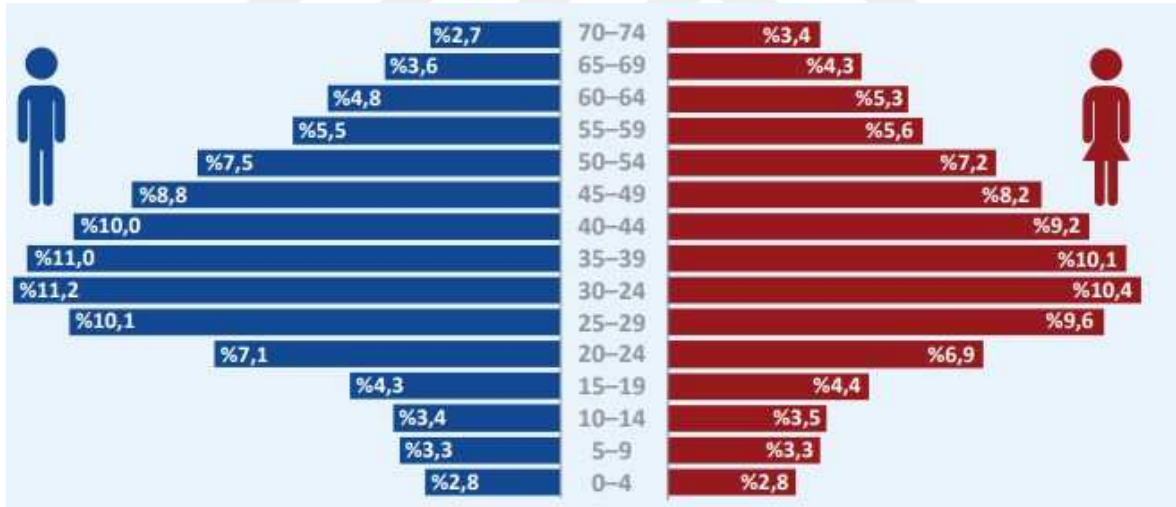

Şekil 5. 2005-2019 Yılları Arası Hedef Bölgelere Göre Uluslararası Göçmen Sayısı, (milyon)

Kaynak: UN DESA, 2019

2019 yılı verilerine bakıldığında Asya'nın yaklaşık 84 milyon, Avrupa'nın ise 82 milyon ile en fazla göç alan bölge olduğu görülmektedir. Kuzey Amerika ise 59 milyon, Afrika 27 milyon, Latin Amerika ve Karayipler 13 milyon ve Okyanusya 9 milyon ile bu bölgeleri takip etmektedir. Grafikte 2005 ve 2010 yıllarında en fazla göç alan bölge Avrupa iken 2010 yılından itibaren bu durumun değiştiği ve en fazla göç alan bölgenin Asya olduğu dikkat çekmektedir.

2019 Dünya Göç Raporu'na göre göçmenlerin bölgelere göre nüfus içerisindeki oranları en yüksek Okyanusya'da, Kuzey Amerika ve Avrupa'dadır. Okyanusya'da göçmenlerin nüfusa oranı %21, Kuzey Amerika'da %16 ve Avrupa'da %11'dir. Öte yandan Asya'da, Latin Amerika ve Karayipler'de bu oran %1.8 iken, Afrika'da %2'dir (World Migration Report, 2020a: 12). Dolayısıyla nüfusa oranla en fazla göç alan bölgeler Okyanusya, Kuzey Amerika ve Avrupa olmuştur.

Şekil 6. Cinsiyet ve Yaş Aralığına Göre Uluslararası Göçmenlerin Oranı

Kaynak: World Migration Report, 2020a: 10

Grafiğe göre uluslararası göçmenlerin % 52'si erkek, % 48'i ise kadınlardan oluşmaktadır. Uluslararası göçmenlerin yaklaşık %74'ü 50-64 yaş aralığında olup, çalışma çağındaki kişilerden oluşmaktadır. Cinsiyete göre bakıldığında uluslararası göçmenler içerisinde kadınlar ile erkeklerin oranının hemen hemen tüm yaş grupları içerisinde birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 2

2000 ve 2020 Dünya Göç Raporlarına Göre Dünyada Göçmen Nüfusa Dair Rakamlar ve Göstergeler

	2000 Raporu	2020 Raporu
Uluslararası göçmenlerin tahmini sayısı	150 milyon	272 milyon
Göçmenlerin dünya nüfusundaki tahmini oranı	%2,8	%3,5
Uluslararası kadın göçmenlerin tahmini oranı	%47,5	%47,9
Uluslararası çocuk göçmenlerin tahmini oranı	%16,0	%13,9
Uluslararası göçmenlerin oranının en yüksek olduğu bölge	Okyanusya	Okyanusya
Uluslararası göçmenlerin oranının en yüksek olduğu ülke	Birleşik Arap Emirlikleri	Birleşik Arap Emirlikleri
Göçmen işçilerin sayısı	-	164 milyon
Uluslararası işçi dövizlerinin küresel toplamı (ABD doları)	126 milyar	689 milyar
Mültecilerin sayısı	14 milyon	25.9 milyon
Ülkesinde yerinden edilmiş kişilerin sayısı	21 milyon	41.3 milyon
Vatansız kişilerin sayısı	-	3.9 milyon
IOM'e Üye Devletlerin sayısı	76	173
IOM saha ofislerinin sayısı	120	436

Kaynak: World Migration Report, 2020b: 10

Yukarıdaki tabloda uluslararası göçmenlere dair göstergelerin 20 yıl içerisinde ne boyutta değiştiği gösterilmiştir. Tabloya göre bazı hususlar aynı kalırken bazı hususların ise değiştiği görülmektedir. Örneğin uluslararası işçi dövizleri 126 milyar

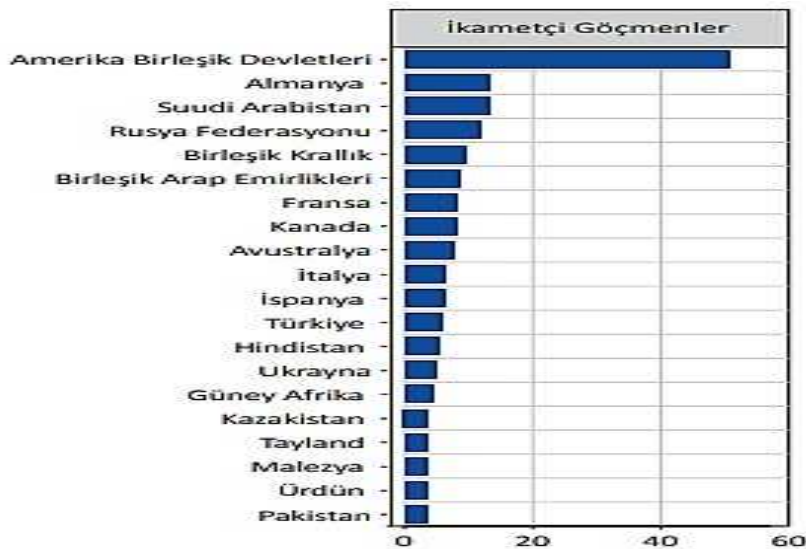
dolardan 689 milyar dolara yükselmiştir. Bu da göç olgusunun adeta bir kalkınma lokomotifini biçiminde ön plana çıkıldığını gözler önüne sermektedir.

Ayrıca bu rakamlar BM üyesi ülkeleri 2000 yılından itibaren küresel çapta göç yönetişiminin güçlendirmeye dair adımlar atarak bu konuyu küresel bir mesele olarak görmelerini de açıklamaktadır. Dolayısıyla Uluslararası Göç Örgütü (IOM)'ün üye sayısının son 20 yıl içerisinde 76'dan 173'e çıkarak hacmin ciddi bir büyüme kat etmesi de oldukça normaldir. Tabloda dikkat çeken husus ise uluslararası göçmen oranının dünya nüfusuna göre çok düşük olduğudur. Nitekim 200 yılında göçmenlerin dünya nüfusundaki oranı %2,8 iken 20 yıl içerisinde ufak bir artış yaşanmış ve 2020 yılında bu oran %3,5'e yükselmiştir. Sayı olarak bakıldığında ise yerinden edilen kişilerin sayısında, mülteci sayılarında bir hayli artış olduğu görülmektedir (World Migration Report, 2020b: 10).

2.4.2. Dünya En Fazla Göç Alan ve Göç Veren Ülkeler

Genel olarak dünyada gelişmiş ülkeler yaşam şartları ve ekonomik koşullardan dolayı daha fazla göç alırken, az gelişmiş ülkelerin genellikle göç verdiği bilinmektedir. Gelişmiş ülkelerin nispeten sermaye zengin ülkeler olmaları ve işgücüne daha çok gereksinim duymaları da bu durumun yaşanmasında etkili olmaktadır (Artan, 2019: 28).

Aşağıdaki grafikte dünyada en fazla göç alan ülkeler gösterilmiştir.

Şekil 7. 2019 Yılı Dünyada En Fazla Uluslararası Göç Alan Ülkeler (Milyon) *Kaynak: World Migration Report, 2020a: 14*

1970’li yıllardan bu yana ABD, uluslararası göçmenlerin hedefindeki ülkelerin başında gelmektedir. 1970’lerden bu yana ABD’de ikamet eden yabancı uyrukluların sayısı dört kattan fazla artış göstermiştir. Nitekim 1970 senesinde 12 milyona yakın olan yabancı uyruklu sayısı 2019 yılında 50 milyonu aşmıştır. Göçmenlerin ABD’den sonra en fazla tercih ettikleri ülke ise Almanya’dır. Almanya’da 2000 senesinde 8.9 milyon yabancı uyruklu olduğu kaydedilirken 2019 senesinde bu rakamın 13.1 milyona yükseldiği belirtilmiştir (World Migration Report, 2020a: 14). Türkiye ise en fazla göç alan ülkeler grafiğinde 12. sırada yer almaktadır. Son yıllarda kitlesel olarak Suriye’den gelen kişilerin göçmen statüsü kazanmasının bunda etkili olduğu düşünülmektedir.

Şekil 8. 2019 Yılı Dünyada En Fazla Uluslararası Göç Veren Ülkeler (Milyon) *Kaynak: World Migration Report, 2020a: 14*

Dünyada en fazla göç veren ülkelerin başında Hindistan, Meksika ve Çin gelmektedir. Hindistan’dan 2019 yılında tahminen 17 milyon kişinin, Meksika’dan 13 milyon kişinin, Çin’den 11 milyon kişinin, Rusya’dan ise 10.5 milyon kişinin göç ettiği belirtilmektedir. 2019 senesinde dünya çapında büyük göçlerin %40’ından fazlası Asya ve Güney Asya ülkelerindedir. Yirmi ülkeden oluşan listenin sonunda ise Romanya, Mısır ve Türkiye bulunmaktadır.

2.5. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) 14 Aralık 1960 tarihinde 20 kurucu ülkenin Paris'te "Convention on the Organisation for Economic Cooperation and Development" isimli anlaşmayı imzalamalarının ardından 30 Eylül 1961 tarihinde kurulmuştur. Esasında teşkilat 1947 ile 1960 yılları arası dönemde İkinci Dünya Savaşı'ndan çıkan Avrupa'ya Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada tarafından Marshall yardımlarının yapılması ve Avrupa içerisindeki ticari ödemelerin serbest hale getirilmesi girişimi ile temelleri atılmıştı. Daha sonra ise Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'nın katılımı sonucu daha geniş bir görev tanımıyla OECD olarak karşımıza çıkmıştır (Erdoğan, 2020: 3).

OECD, hükümetlere deneyimlerini birbirleriyle paylaşıp, sorunlara birlikte çözüm bulabilecekleri bir platform sunmuştur. Akbulut (2002), OECD'nin amaçlarını şu şekilde sıralamıştır:

- Mali istikrar, girişimcilik, yenilik, kalkınma, yatırım, ticaret ve ekonomik büyüme gibi devletleri son derece ilgilendiren konularda işbirliği yapılarak refahın sağlanması ve yoksullukla mücadelede hükümetlere destek olmak,
- Ekonomik ve sosyal gelişme ile çevrenin korunması arasındaki dengenin gözetilmesini sağlamak,
- Herkese iş olanağının sunulabilmesi ve sosyal eşitlik çerçevesinde sağlıklı ve etkin bir yönetimin gerçekleştirilmesi,
- Yeni gelişmeleri ve problemleri anlayarak bunlara yönelik çözüm üretilmesi hususunda hükümetlere tavsiyeler sunmak,

OECD'nin başlıca kurucu ülkeleri Avusturya, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Belçika, İngiltere, İtalya, Almanya, Lüksemburg, Hollanda, Fransa, Norveç, İzlanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İrlanda, Danimarka, Yunanistan, Portekiz ve Türkiye olmak üzere 20 ülkedir. Daha sonra ise teşkilata Yeni Zelanda, Meksika, Güney Kore, Avustralya, Finlandiya ve Japonya da katılmıştır. 26 Aralık 1991 tarihinde Sovyet Rusya'nın dağılması üzerine ise Batı ile entegrasyon sağlamak için Slovakya, Çek

Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya da teşkilata dahil olmuşlardır. 2010 senesine gelindiğinde ise Şili, Slovenya, İsrail ve Estonya da teşkilata üye olmuşlardır. 2016'da Letonya, 2018'de Litvanya, 2020'de ise Kolombiya üye olmuştur. Son olarak 2021 yılının Mayıs ayında ise Kosta Rika üye olmuştur (T.C. Dışişleri Bakanlığı; 2019; Türkiye İş Bankası, 2021).

Günümüzde 38 üye devlet ile çalışmalarını sürdüren OECD'nin AB Komisyonu toplantılarına katılma hakkı vardır, fakat oy kullanma hakkı bulunmamaktadır. (Erdoğan, 2020: 4). OECD, dünyanın büyük bazı ekonomileriyle ise üye olmasalar da işbirliği içerisinde çalışmaktadır. Kilit Ortaklar modeli olarak isimlendirilen bu işbirliği çerçevesinde Çin, Hindistan, Brezilya, Endonezya ve Güney Afrika ile görüş alışverişinde bulunarak politika geliştirmektedir (OECD, 2021).

OECD organizasyonu, yapısı ve kuruluşu itibariye üç temel prensip üzerine faaliyetlerini yürütmektedir. Bunlardan birincisi OECD konseyi olup teşkilat ile ülkeler arasındaki bağlantıyı gerçekleştiren ana yapı büyükelçiliklerdir. İkinci temel yapı ise sürekliliğe sahip komitelerin bulunmasıdır. Bu komiteler ile devletler, hızlı ve adaletli bir biçimde politika eylemleri ile ilgili görüş alışverişinde bulunabilmektedir. Öte yandan OECD komitesinde bulunabilmek için bir devletin üye olması şartı aranmamaktadır. OECD'ye üye olmamasına rağmen yakın temasta olan devletler de komitede bulunabilirler. Üçüncü temel yapı ise 3 binin üzerinde çalışanı olan sekretarya bölümüdür. Üye ülkelerin politika yapıcılarıyla koordineli şekilde çalışarak çeşitli konularda rehberlik yapan sekretarya bölümü, OECD açısından oldukça önem taşımaktadır (Türkiye İş Bankası, 2021).

2.6.OECD Ülkelerinin Ekonomik Görünümü

OECD ülkelerinin ekonomik görünümünün anlaşılabilmesi için makroekonomik göstergelerden işsizlik, enflasyon ve büyüme oranı ile kişi başına düşen gelir değişikliklerine bakmak yerinde olacaktır.

Tablo 3

OECD Ülkelerinin Ekonomik Görünümü

Ülke Adı	İşsizlik Oranı 2017	İşsizlik Oranı 2018	Enf. Oranı 2017	Enf. Oranı 2018	Büyüme Oranı 2017	Büyüme Oranı 2018	KBDG (Dolar) 2017	KBDG (Dolar) 2018
Avustralya	5.6	5.4	1.9	1.9	2.3	2.8	54094	57305
Avusturya	5.5	4.8	2.1	2.0	2.6	2.7	47381	51513
Belçika	7.1	6.3	2.1	2.1	1.7	1.4	43507	46556
Kanada	6.3	5.9	1.6	2.3	3.0	1.9	45070	46125
Çek Cum.	2.9	2.4	2.5	2.1	4.4	2.9	20380	22973
Danimarka	5.7	5.0	1.1	0.8	2.3	1.4	57219	60596
Finlandiya	8.6	7.8	0.8	1.1	2.7	2.3	45805	49960
Fransa	9.4	9.2	1.0	1.9	2.3	1.7	38679	41464
Almanya	3.7	3.4	1.5	1.7	2.2	1.4	44681	48196
Macaristan	4.2	3.7	2.3	2.9	4.1	4.9	14279	15939
İzlanda	2.7	2.9	1.8	2.7	4.6	4.6	71315	73191
İrlanda	6.7	5.7	0.3	0.5	7.2	6.7	68942	77450
İtalya	11.2	10.2	1.2	1.1	1.7	0.9	32155	34318
Japonya	2.8	2.4	0.5	1.0	1.9	0.8	38332	39287
Kore	3.7	3.8	1.9	1.5	3.1	2.7	29743	31363
Lüksemburg	5.5	5.5	1.7	1.5	1.5	2.6	104499	114340
Meksika	3.4	3.3	6.0	4.9	2.1	2.0	9281	9698
Hollanda	4.8	3.9	1.4	1.7	2.9	2.7	48483	52978
Yeni Zelanda	4.7	4.5	1.9	1.6	3.1	2.8	42260	41966
Norveç	4.2	3.9	1.9	2.8	2.0	1.4	75704	81807
Polonya	4.9	3.7	2.1	1.8	4.8	5.1	13861	15424
Portekiz	8.9	6.9	1.4	1.0	2.8	2.1	21291	23146
İspanya	17.2	15.5	2.0	1.7	3.0	2.6	28208	30524
İsveç	6.7	6.4	1.8	2.0	2.1	2.4	53253	54112
Türkiye	10.8	10.9	11.1	16.3	7.4	2.6	10500	9311
Birleşik Krallık	4.3	4.0	2.6	2.3	1.8	1.4	39932	42491
ABD	4.4	3.9	2.1	2.4	2.2	2.9	59928	62641

Kaynak: Artan, 2019: 34

2018 yılı verilerine bakıldığında OECD ülkeleri arasında işsizlik oranının en yüksek olduğu ülkenin yüzde 15,5 ile İspanya olduğu görülmektedir. İspanya'nın ardından yüzde 10,9 oranı ile Türkiye, yüzde 10,2 oranı ile İtalya ve yüzde 9,2 oranı ile Fransa gelmektedir. İşsizlik oranının yüksek olduğu bu ülkeler haricinde tabloya bakıldığında ise OECD ülkelerinde ortalama işsizlik oranının yüzde 4 civarında olduğu görülmektedir. Bir önceki yıllara kıyaslandığında ise işsizlik oranlarında ciddi bir değişiklik olmadığı. Fakat tabloda Portekiz'de işsizlik oranının yüzde 8,9'dan 6,9'a düşmesi, İspanya'da ise yüzde 17,2'den 15,5'e düşmesi dikkat çekicidir.

2018 yılı enflasyon oranlarına bakıldığında ise en yüksek enflasyon oranına dair kayıt yüzde 16,3 ile Türkiye’de görülmektedir. Türkiye’yi ise ikinci sırada yüzde 4,9 ile Meksika izlemektedir. Fakat bu iki ülke haricinde tabloya bakıldığında OECD ülkelerinde enflasyon oranı ortalamasının yüzde 1,5 civarında seyrettiği görülmektedir. 2017 yılı ile kıyaslandığında OECD ülkelerinde enflasyon oranlarında yaşanan oransal değişimlerde en dikkat çekici ülkeler Meksika ve Türkiye’dir. Meksika’da enflasyon oranının yüzde 6,0’dan yüzde 4,9’a gerilediği görülürken Türkiye’de yüzde 11,1’den yüzde 16,3’e yükseldiği görülmektedir.

2018 yılı büyüme oranlarına bakıldığında ise OECD ülkeleri arasında en yüksek büyüme oranına yüzde 6,7 ile İrlanda’nın sahip olduğu görülmektedir. İrlanda’nın ardından yüzde 5,1’lik büyüme oranı ile Polonya, yüzde 4,9’luk büyüme oranı ile Macaristan ve yüzde 4,6’lık büyüme oranı ile İzlanda gelmektedir. Bu ülkeler haricinde tabloya bakıldığında OECD ülkelerindeki ortalama büyüme oranının yüzde 2 civarında olduğu görülmektedir. Türkiye ise 2018 senesinde yüzde 2,6’lık büyüme oranı ile OECD ortalamasının üzerine çıkmayı başarmıştır. 2017 yılına göre büyüme oranlarına bakıldığında ise Kanada, Çek Cumhuriyeti ve Japonya dikkat çekmektedir. Kanada’da büyüme oranı bir önceki yıl yüzde 3,0 iken 2018 yılında yüzde 1,9 seviyesinde kalmıştır. Çek Cumhuriyeti’nde 2017 yılında yakalanan yüzde 4,4’lük büyüme 2018 yılında yüzde 2,9 civarında kalmıştır. Japonya’da ise 2017 yılında yüzde 1,9’luk büyüme oranına karşın 2018 yılında yüzde 0,8’lik büyüme oranı yakalanmıştır.

OECD ülkelerinde kişi başına düşen gelir oranlarına bakıldığında ise diğer makroekonomik göstergelere kıyasla OECD ülkeleri arasında oldukça farklılık olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin kişi başına düşen gelir Türkiye’de 9,311 dolar, Meksika’da 9,698 dolar iken Lüksemburg’da 114,340 dolar olarak kaydedilmiştir. Yani Türkiye ve Meksika’daki kişi başına düşen gelirin yaklaşık 11 katı kadardır. Lüksemburg’u izleyen kişi başına düşen geliri yüksek diğer ülkeler ise 81,807 dolar ile Norveç, 77,450 dolar ile İrlanda, 73,191 dolar ile İzlanda, 62,641 dolar ile Amerika Birleşik Devletleri takip etmektedir. Bir önceki yıla kıyasla ise İrlanda ve Lüksemburg dikkat çekmektedir. İrlanda’da kişi başına düşen gelir 2017 yılında 68,942 dolar iken 2018 yılında 77,450 dolara yükselmiştir. Lüksemburg’da ise 104,499 dolardan 114,340 dolara yükselmiştir.

Genel olarak artı ve eski yönde makroekonomik göstergeler doğrultusunda OECD ülkeleri içerisinde bazı ülkelerin oldukça dikkat çektiği fark edilmektedir. Bunda da OECD ülkelerinin ekonomik gelişmişlik düzeyinin aynı olmamasının etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 4

OECD Ülkelerinin Ekonomik Görünümü

OECD büyüme öngörülleri (Reel GSYH büyüme, %)									
	2020	2021	2022		2020	2021	2022		2020
 Dünya	↑ -3,5	↑ 5,8	↑ 4,4	 Japonya	↑ -4,7	↑ 2,6	↑ 2,0	 Hindistan	↑ -
 Avustralya	↑ -2,5	↑ 5,1	↑ 3,4	 Güney Kore	↑ -0,9	↑ 3,8	↓ 2,8	 Endonezya	↑ -
 Kanada	— -5,4	↑ 6,1	↑ 3,8	 İngiltere	↑ -9,8	↑ 7,2	↑ 5,5	 Meksika	↑ -
 Euro Bölgesi	↑ -6,7	↑ 4,3	↑ 4,4	 ABD	— -3,5	↑ 6,9	— 3,6	 Rusya	↑ -
 Almanya	↑ -5,1	↑ 3,3	↑ 4,4	G20	↑ -3,1	↑ 6,3	↑ 4,7	 S. Arabistan	↑ -
 Fransa	↑ -8,2	— 5,8	↑ 4,0	 Arjantin	↑ -9,9	↑ 6,1	↓ 1,8	 Güney Afrika	↑ -
 İtalya	— -8,9	— 4,5	↑ 4,4	 Brezilya	↑ -4,1	↑ 3,7	↑ 2,5	 Türkiye	↑
 İspanya	↑ -10,8	↑ 5,9	↑ 6,3	 Çin	↑ 2,3	↑ 8,5	↑ 5,8		

Kaynak: OECD Ekonomik Görünüm Tahminleri, 31 Mayıs 2021

Kaynak: OECD, 2021

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nde (OECD) bugün yayınladığı "Global Ekonomik Görünüm" raporunda, bu yıl yaşanacak toparlanmanın dünyanın büyük kısmını 2022 sonuna kadar pandemi öncesi GSYH seviyesine geri getireceğini öngördü. Ancak, üye ülkelerin çoğunun yaşam standartlarının 2022 sonuna kadar pandemi öncesi beklenen seviyelere dönmeyeceğini de ekledi.

OECD, küresel gayri safi yurt içi hasılanın 2020 yılındaki yüzde 3,5'lik daralma ardından bu yılki büyüme tahminini yüzde 5,6'dan yüzde 5,8'e yükseltti. Örgüt Türkiye için büyüme öngörüsünü ise 2021 yılı için yüzde 5,9'dan yüzde 5,7'ye düşürdü. ABD ekonomisinin bu yıl yüzde 6,9 ve 2022 yılında yüzde 3,6 büyüyeceğini öngören OECD, Euro Bölgesi için büyüme tahminlerini ise sırasıyla yüzde 4,3 ve 4,4 olarak açıkladı.

Çin ekonomisini bu yıl yüzde 8,5 ve 2022'de yüzde 5,8 büyüyeceği tahmin edilirken, Hindistan için 2021 büyüme tahmini yüzde 9,9, 2022 beklentisi yüzde 8,2 oldu.

OECD'nin İngiltere ekonomisi için 2021 ve 2022 yılı tahminleri sırasıyla yüzde 7,2 ve yüzde 5,5 büyüme oldu.

Kuruluşun Japonya ekonomisi büyüme tahmini ise 2021 yılı için yüzde 2,6 ve 2022 yılı için yüzde 2 oldu. (Dünya, 2021).

2.7. OECD Ülkelerinin İşsizlik Yapısı

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) yaptığı tanımına göre işsiz; çalışabilir çağdaki kurumsal olmayan nüfusa dahil olan kimselerden referans döneminde bir işi olmayanlar, bir iş arayanlar ve bu konuda girişimi olanlar ve bir iş bulması durumunda iş başı yapabilecek durumda olanlardır (ILO, 1982). Bu durumda aşağıda 2018 yılı OECD verilerine göre hazırlanmış işsizlik oranlarının gösterildiği tablo doğrultusunda OECD ülkelerinin işsizlik yapısı hakkında değerlendirmede bulunmak yerinde olacaktır.

Tablo 5

OECD Ülkelerinde İşsizlik Oranları

ÜLKE	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Avustralya	5.03	4.79	4.38	4.23	5.56	5.21	5.08	5.22	5.66	6.08	6.06	5.71	5.59	5.30	5.16
Avusturya	6.03	5.64	5.22	4.44	5.67	5.19	4.90	5.19	5.72	6.03	6.15	6.45	5.92	5.21	4.84
Belçika	8.43	8.25	7.48	6.97	7.89	8.32	7.17	7.57	8.45	8.53	8.50	7.86	7.10	5.96	5.37
Kanada	6.76	6.35	6.07	6.17	8.38	8.12	7.56	7.33	7.13	6.94	6.94	7.05	6.40	5.89	5.73
Şili	9.23	7.80	7.13	7.79	9.68	8.15	7.13	6.55	6.08	6.50	6.33	6.68	6.97	7.38	7.22
Kolombiya	-	-	11.2 2	11.2 8	12.0 8	11.8 4	10.8 9	10.4 3	9.71	9.17	8.96	9.27	9.43	9.72	10.5 4

Tablo 5'in devamı

Çek Cumhuriyeti	7.94	7.13	5.33	4.41	6.68	7.29	6.72	6.97	6.97	6.12	5.06	3.97	2.91	2.27	2.02
Danimarka	4.84	3.91	3.75	3.71	6.41	7.77	7.76	7.80	7.39	6.88	6.30	6.01	5.82	5.12	5.06
Estonya	7.97	5.94	4.60	5.52	13.47	16.58	12.35	9.91	8.49	7.32	6.16	6.69	5.77	5.53	4.53
Finlandiya	8.40	7.72	6.87	6.37	8.37	8.54	7.97	7.81	8.30	8.75	9.46	8.92	8.77	7.43	6.74
Fransa	8.88	8.85	8.02	7.43	9.12	9.28	9.22	9.76	10.30	10.28	10.35	10.07	9.43	9.03	8.43
Almanya	11.28	10.28	8.54	7.42	7.64	6.97	5.83	5.38	5.24	4.99	4.63	4.13	3.76	3.40	3.15
Yunanistan	10.01	9.03	8.42	7.77	9.63	12.75	17.92	24.49	27.49	26.55	24.96	23.57	21.53	19.31	17.33
Macaristan	7.17	7.46	7.39	7.80	9.68	10.80	10.67	10.68	9.85	7.50	6.63	4.97	4.05	3.59	3.30
İzlanda	2.88	3.21	2.48	3.33	8.02	8.30	7.67	6.63	5.84	5.41	4.51	3.34	3.28	3.10	3.93
İrlanda	4.63	4.79	5.00	6.79	12.66	14.57	15.41	15.48	13.78	11.88	9.93	8.41	6.73	5.78	4.97
İsrail	8.99	8.40	7.32	6.10	7.54	6.64	5.60	6.85	6.21	5.91	5.24	4.81	4.22	4.00	3.80
İtalya	7.78	6.87	6.15	6.78	7.88	8.54	8.51	10.88	12.38	12.82	12.03	11.77	11.28	10.68	10.03
Japonya	4.42	4.14	3.84	3.99	5.07	5.05	4.58	4.35	4.03	3.59	3.38	3.12	2.81	2.44	2.35
Kore	3.75	3.48	3.26	3.17	3.63	3.71	3.41	3.23	3.10	3.49	3.59	3.67	3.68	3.83	3.78
Letonya	10.05	7.04	6.06	7.74	17.57	19.48	16.22	04/15	11.88	10.85	9.88	9.63	8.71	7.40	6.31
Litvanya	8.32	5.79	4.26	5.83	13.80	17.84	15.39	13.41	11.80	10.72	9.13	7.90	7.12	6.18	6.28
Lüksemburg	4.65	4.58	4.17	4.92	5.12	4.58	4.83	5.07	5.88	6.05	6.46	6.33	5.62	5.50	5.59
Meksika	3.60	3.60	3.72	3.97	5.48	5.38	5.23	4.95	4.93	4.83	4.35	3.88	3.42	3.33	3.49
Hollanda	5.88	5.01	4.17	3.67	4.35	5.01	4.99	5.83	7.24	7.42	6.89	6.03	4.86	3.84	3.40

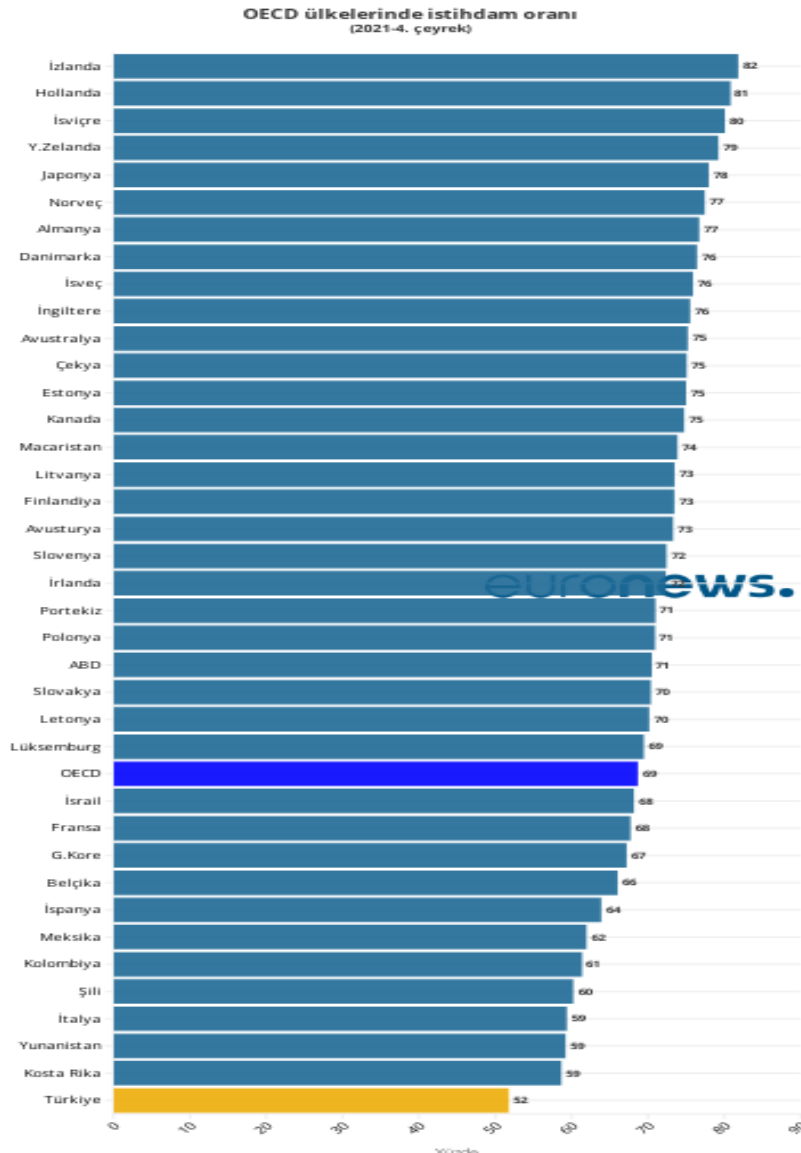
Tablo 5'in devamı

Yeni Zelanda	3.83	3.85	3.58	4.03	5.88	6.22	6.03	6.47	5.85	5.42	5.40	5.13	4.72	4.33	4.10
Norveç	4.53	3.42	2.56	2.73	3.28	3.73	3.41	3.30	3.76	3.63	4.50	4.76	4.19	3.88	3.70
Polonya	17.93	13.97	9.61	7.04	8.12	9.68	9.65	10.11	10.34	9.02	7,53	6.19	4.88	3.86	3.28
Portekiz	9.23	9.30	9.56	9.23	11.22	12.58	13.52	16.57	17.18	14.65	13.03	11.47	9.22	7.17	6.67
Slovak cumhuriyeti	16.38	13.47	11.23	9.57	12.12	14.50	13.68	13.96	14.22	13.21	11.50	9.67	8.13	6.54	5.77
Slovenya	6.54	5,99	4.86	4.39	5.89	7.30	8.24	8.92	10.18	9.79	9.03	8.03	6.60	5.16	4.47
İspanya	9.17	8.46	8.22	11.27	17.87	19.88	21.41	24.79	12/26	24.45	22.07	19.65	17.23	15.27	14.11
İsveç	7.64	7.04	6.12	6.17	8.30	8.57	7.77	7.97	8.00	7.93	7.40	6.95	6.68	6.33	6.77
İsviçre	-	-	-	-	-	4.80	4.40	4.48	4.75	4.83	4.80	4.92	4.80	4.71	4.39
Türkiye	9.51	9.07	9.16	10.03	13.04	11.15	9.14	8.43	9.05	9.89	10.33	10.91	10.93	10.90	13.73
Birleşik Krallık	4.82	5.42	5.33	5.68	7.61	7.87	8.11	7.97	7.60	6.18	5.38	4.89	4.40	4.08	3.83
Amerika Birleşik Devletleri	5.07	4.62	4.62	5.78	9.27	9.62	8,95	8.07	7.38	6.17	5.29	4.87	4.35	3.90	3.67
OECD – Toplam	6.85	6.33	5.84	6.17	8.32	8.53	8.12	8.10	8.01	7,45	6.89	6.47	5.94	5.50	5.42

Kaynak: OECD, 2021

Tabloya bakıldığında 2005 ile 2019 yılları arasında OECD ülkelerinde genel olarak işsizlik oranlarının Yunanistan ve İspanya'da oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Öte yandan Estonya'da ise yıllar bazında işsizlik oranındaki hızlı yükseliş ve düşüş ile yaşanan dalgalanama dikkat çekmektedir. 2005 yılında yüzde 7,97 olan işsizlik oranı, 2010 senesinde 16,58'e yükselmiş, 2019'a gelindiğinde ise yüzde 4,53 seviyesinde kalmıştır. Macaristan'da ise 2012 yılına kadar işsizlik oranında yıldan yıla artış görülürken 2012'den itibaren gittikçe işsizlik oranının

düştüğü dikkat çekmektedir. 2005 yılında 7,17 olan işsizlik oranı 2012 yılında 10,-,68'e yükselmiş, 2019 yılına gelindiğinde ise 3,30'a gerilemiştir. İsrail'de ve Polonya'da da yıllar itibariyle işsizlik oranında düşüş olduğu görülmektedir. Türkiye'de ise yıllar itibariyle ortalama işsizlik oranlarının yüzde 10 civarında olduğu görülmektedir. Genel olarak OECD ülkelerindeki işsizlik oranları ile kıyaslandığında Türkiye'deki işsizlik oranının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. OECD ülkelerinin işsizlik ortalamasına bakıldığında ise en yüksek oranın 2010 yılında, en düşük oranın ise 2019 yılında kaydedildiği görülmektedir.

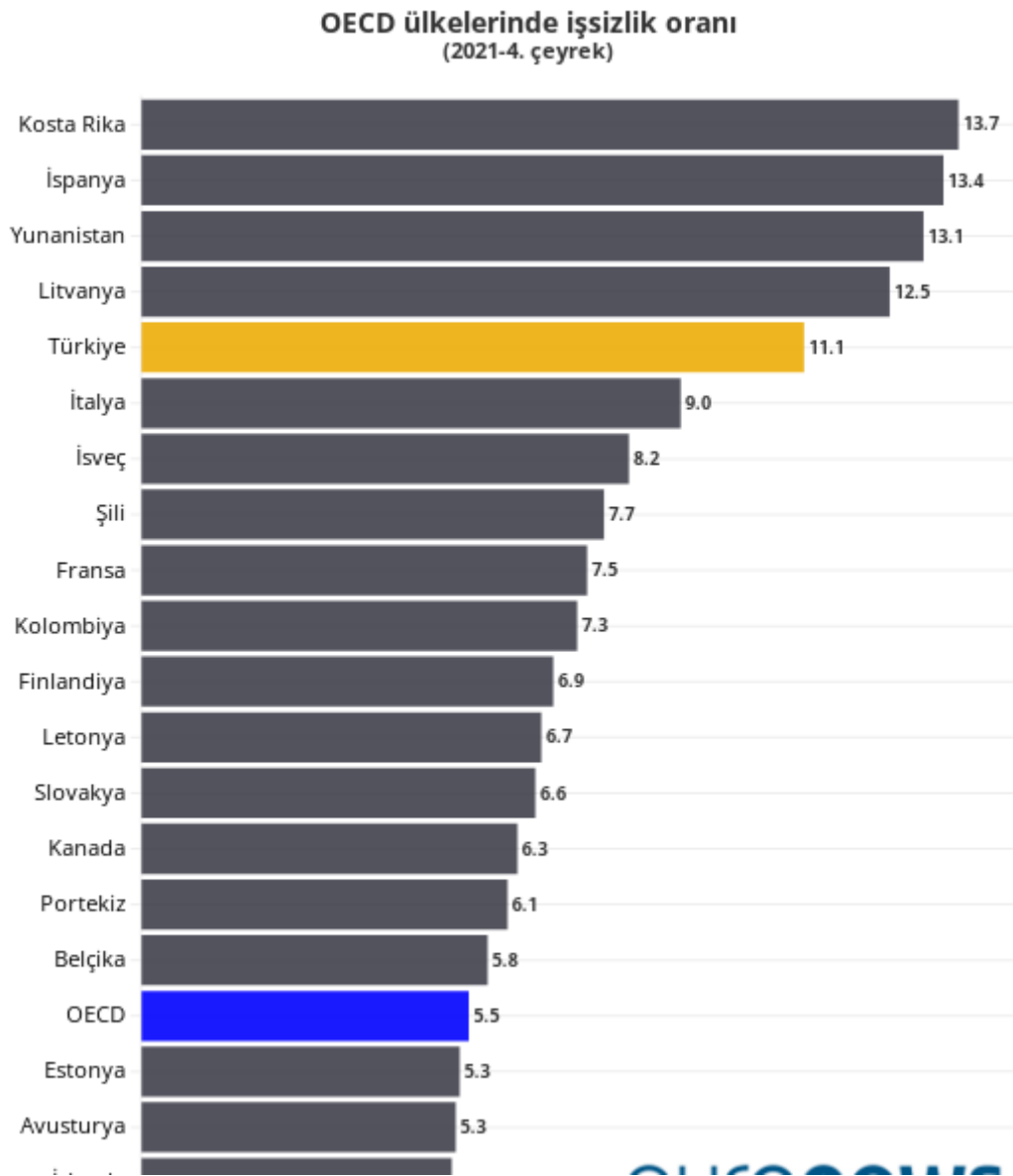
Şekil 9. OECD Ülkelerinde İstahdam Oranı (2021-4.çeyrek)

Kaynak: EURONEWS

İstihdamın en yüksek olduğu ülke yüzde 82 ile İzlanda ve yüzde 81 ile Hollanda'da.

Türkiye'den sonra en düşük istihdam oranı ise yüzde 59 ile Kosta Rika, Yunanistan ve İtalya'da.

Diğer bazı ülkelerde 2021'nin son çeyreğinde istihdam yüzdesi şöyle: Japonya 78, Almanya 77, Kanada 75, ABD 71, İsrail 68, Fransa 68, Belçika 66 ve Meksika 62.

Şekil 10. OECD Ülkelerinde İşsizlik Oranı(2021-4.çeyrek)

Kaynak: EURONEWS

İşsizlik oranında ise sıralama biraz değişiyor. 2021'in 4. çeyreğinde işsizlik oranı yüzde 11,1 oldu. OECD ortalaması ise yüzde 5,5. Türkiye 39 ülke içinde 5. sırada yer alıyor (Meydanyazar, 2022).

Tablo 6

OECD Ülkelerinde Yıllar İtibariyle İşgücüne Katılım, İstihdam ve İşsizlik Oranları

Yıllar	İşgücüne Katılım Oranları	İstihdam Oranları	İşsizlik Oranları
1990	70.0	65.6	6.3
1995	69.5	64.2	7.6
2000	69.9	65.4	6.4
2005	70.2	65.4	6.8
2010	70.6	64.5	8.5
2011	70.5	64.8	8.2
2012	70.8	65.0	8.2
2013	71.0	65.2	8.1
2014	71.1	65.8	7.5
2015	71.3	66.3	7.0
2016	71.7	67.0	6.5
2017	72.1	67.8	5.9
2018	78.13	68.37	5.50
2019	78.43	68.74	5.42
2020	77.34	66.08	8.4

Kaynak: OECD, 2021

OECD ülkelerinin yıllar itibariyle işgücüne katılım, istihdam ve işsizlik oranlarına beraber bakıldığında ise işgücüne katılım ve istihdam oranlarında çok büyük oransal değişimlerin olmadığı görülmektedir. İşgücüne katılım oranının en yüksek olduğu yıl 2019, en düşük olduğu yıl ise 1995 yılıdır. Benzer şekilde istihdam oranının en yüksek olduğu yıl 2019 yılı en düşük olduğu yıl ise 1995 yılıdır. İşsizlik oranının en yüksek olduğu yıl ise 2010 yılı, en düşük olduğu yıl ise 2019 yılıdır.

Tablo 7

OECD Ülkelerinde 15-24 Yaş Arası, Zaman Dilimine Göre İşsizlik Oranları (%) (2000-2020)

Yıllar	1 aydan az	1-3 ay arası	3-6 ay arası	6-12 ay arası	12 ay ve üzeri
2000	23.1	26.1	16.6	14.0	19.7
2001	23.6	27.6	16.8	13.7	18.3
2002	22.5	27.2	17.3	14.0	19.0
2003	21.4	27.7	17.9	13.8	19.2
2004	22.1	27.3	17.2	13.8	19.6
2005	23.6	27.1	16.7	13.1	19.5
2006	25.1	27.1	16.5	12.5	18.5
2007	26.1	28.1	16.6	11.9	16.2
2008	27.1	30.0	17.3	11.2	14.4
2009	21.3	28.2	19.7	14.8	16.1
2010	20.1	27.1	18.0	14.5	20.5
2011	20.3	26.8	17.6	14.0	21.2
2012	20.3	36.3	17.3	13.8	22.3

Tablo 7'nin devamı

2013	20.1	26.1	17.4	13.4	22.5
2014	21.6	27.5	16.6	12.4	21.9
2015	22.2	28.1	16.9	12.4	19.7
2016	23.1	29.1	17.2	12.1	18.5
2017	24.1	30.0	16.9	12.0	17.0
2020	-	-	-	12.2	11.3

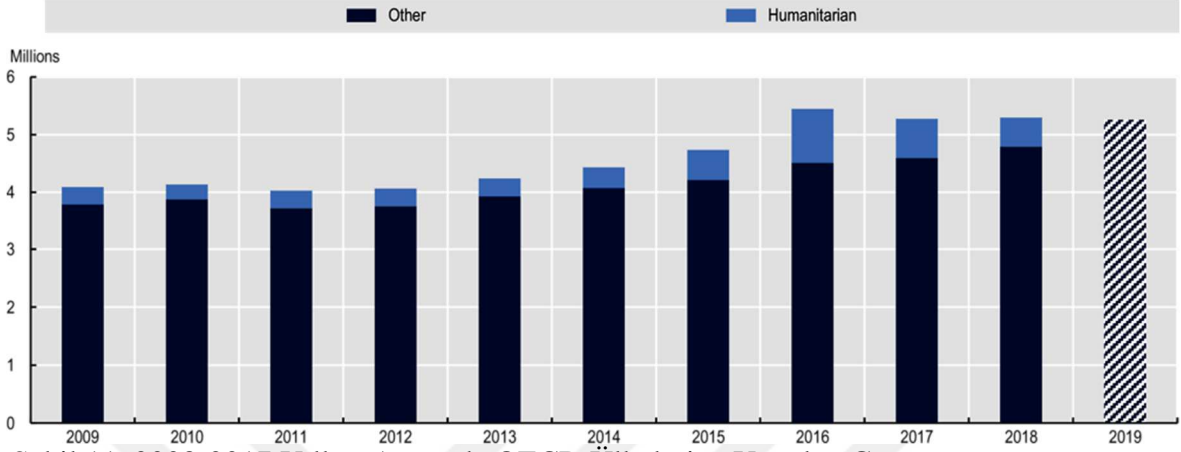
Kaynak: OECD, 2018; OECD, 2021

OECD ülkelerinde yıllar itibariyle gençlerin işsizlik oranlarına bakılacak olursa 1 aydan kısa zaman diliminde işsiz kalanların oranlarının ortalama yüzde 20 civarında seyrettiği görülmektedir. 1 ve 3 ay arası işsiz kalanların oranının ise ortalama yüzde 30 olduğu fakat 2012 yılında yüzde 36,3 oranı ile zirve yaptığı görülmektedir. 3-6 ay arası işsiz kalanların oranı ise ortalama yüzde 16 civarındadır. İşsizlik açısından asıl ciddi grubu oluşturanlar ise 6 ay ve üzeri işsiz kalanlardır. 6 ile 12 ay işsiz kalanların oranı tabloda ortalama yüzde 13 civarında seyretmektedir. 1 yılı aşkın süredir işsiz kalanların oranı ise 2008 yılında yüzde 14,4'e gerilerken yüzde 22'lere çıkmış 2020'ye doğru tekrar düşüşe geçmiş ve yüzde 11,3'e gerilemiştir.

2.8. OECD Ülkelerinde Göç Hareketlerinin Boyutu

Göçün arka planına bakıldığında farklı sebeplerin insanları yaşadıkları ortamlardan göç etmeye ittiği görülmektedir. Günümüzde göçlerin ekonomik, siyasi, çevresel, sosyal pek çok sebebi olabilmektedir. Çeşitli sebeplerle gerçekleştirilen uluslararası göçler yalnızca bireyleri değil göç alan ve veren ülkeleri de etkilemektedir. Bu sebeple göç konusu pek çok akademik alanda araştırılmaya devam edilmektedir. Araştırmaların ortak noktası ise göç olayının ülkelerin temel makroekonomik göstergeleri üzerinde etki yarattığıdır (Köseoğlu ve Artan, 2020: 62).

Göçün OECD ülkelerindeki etkisinin anlaşılması açısından aşağıda yıllar itibariyle OECD ülkelerinde göçün boyutunu ortaya koyan bir grafiğe yer verilmiştir.

Şekil 11. 2008-2017 Yılları Arasında OECD Ülkelerine Yönelen Göç
Kaynak: OECD, 2020

Yukarıdaki grafiğe göre 2009 senesinde OECD ülkelerine göç eden göçmen sayısı 4 milyonun biraz üzerindedir. 2015 yenesine kadar göçmen sayısında ciddi bir değişim görülmezken, 2015 ve 2016 senesinde yükselişe geçmiş, 2016 senesinde göçmen sayısı 5,5 milyona yaklaşmıştır. Sonraki üç yıl ise oranların aynı düzeyde seyrettiği görülmektedir.

Tablo 8

2010-2016 Yılları Arasında Ülkeler İtibariyle OECD Ülkelerinde Göçün Seyri

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 (tahminler)	2019/18 değişim (%)
Standartlaştırılmış İstatistikler											
ABD	1 043,3	1 062,4	1 031,9	990,8	1 017,3	1 051,0	1 183,5	1 127,2	1 096,6	1 031,0	-6
Almanya	222,5	290,8	400,2	468,8	574,8	686,5	1 054,0	861,0	630,8	612,1	-3
İspanya	280,4	265,0	220,1	285,7	275,2	276,3	299,2	324,1	344,2	408,5	19
Birleşik Krallık	448,7	339,8	287,0	295,1	350,0	369,9	351,0	342,2	342,8	345,7	1

Tablo 8'in devamı

Kanada	281,3	249,3	258,3	262,8	261,4	275,9	296,4	286,4	320,4	340,5	6
Fransa	220,4	226,6	244,5	254,4	250,7	255,4	258,8	259,9	277,3	292,3	5
İtalya	445,3	375,3	308,1	278,7	241,8	221,6	212,1	216,9	224,6	205,3	-9
Avustralya	208,5	219,5	245,1	254,4	231,0	226,2	227,0	218,1	192,8	193,0	0
Hollanda	84,5	89,9	88,5	92,8	104,0	111,3	125,1	128,2	136,2	152,6	12
Japonya	55,7	59,1	66,4	57,3	63,9	81,8	95,2	100,6	116,4	132,1	14
İsviçre	115,0	124,3	125,6	135,6	134,6	131,2	125,0	118,4	122,1	122,5	0
Belçika	117,0	100,9	100,1	95,6	100,5	103,8	106,2	107,7	109,2	114,8	5
İsveç	79,9	87,6	99,5	108,9	118,0	121,1	154,9	132,9	123,7	106,2	-14
Portekiz	41,2	34,3	27,9	26,4	30,5	31,2	32,8	39,6	64,0	87,7	37
Avusturya	45,9	55,2	70,8	70,8	80,9	103,0	105,7	98,6	87,1	81,0	-7
Kore	38,1	43,0	39,7	48,2	55,7	59,6	66,5	66,0	70,2	68,8	-2
Çek Cumhuriyeti	28,0	20,7	28,6	27,8	38,5	31,6	34,8	43,5	55,9	63,3	13
Danimarka	37,4	36,7	39,7	47,7	55,1	66,9	60,8	56,8	56,0	53,6	-4
İrlanda	23,5	26,3	24,3	28,2	30,5	35,5	41,9	40,2	45,1	..	..
Norveç	58,6	64,0	61,7	61,1	58,6	53,1	55,8	45,3	40,5	41,3	2
Meksika	26,4	21,7	21,0	55,0	43,5	34,4	35,9	32,6	38,7	38,7	0
Yeni Zelanda	48,5	44,5	42,7	45,1	49,9	54,6	55,7	47,2	45,0	38,3	-15
İsrail	..	..	..	..	24,1	27,9	26,0	26,4	28,1	33,0	17
Finlandiya	18,2	20,4	23,3	23,9	23,6	21,4	27,3	23,7	23,1	24,2	4
Lüksemburg	..	..	17,5	18,0	19,0	19,4	19,5	21,5	21,6	22,6	5
Toplam	3 968,1	3 857,2	3 872,5	4 033,1	4 233,2	4 450,7	5 051,0	4 765,1	4 612,5	..	..

Kaynak: OECD, 2018: 22

Yukarıdaki tabloya bakıldığında 2019 senesinde en çok göç alan ülkelerin başında Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Birleşik Krallık, Kanada ve Fransa'nın olduğu görülmektedir. Fakat Amerika ile Almanya'ya yönelen göçmen sayısının bariz bir şekilde diğer OECD ülkelerinden fazla olduğu dikkat çekmektedir. Dolayısıyla göç akışının OECD ülkeleri içerisinde en fazla bu iki ülkeye olduğu söylenebilir. Bu sebeple OECD ülkelerinin aldığı göç oranını da bu iki ülkenin yükselttiğini belirtmek gerekir. Bir önceki yıla göre göçün değişim oranına bakıldığında ise Almanya, İsveç ve Finlandiya göze çarpmaktadır. 2019 yılından bir öncekiyle göre göç miktarlarındaki artış oranlarına bakıldığında ise Portekiz'in %37 ile ilk sırada olduğu, onu % 19 ile İspanya'nın ve %17 ile

İsrail'in takip ettiği görülmektedir.

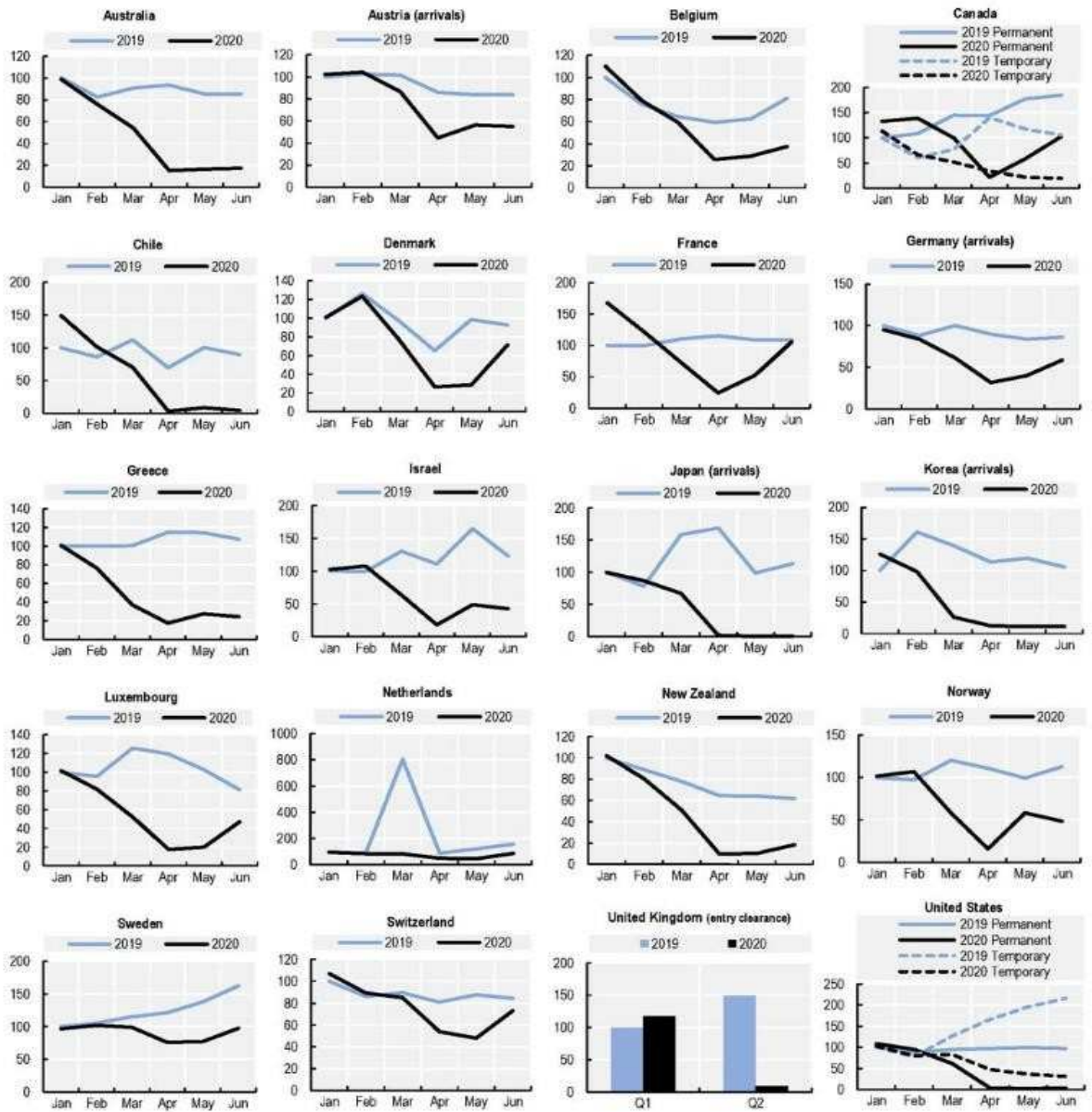
Tablo 9

OECD Ülkelerine Sığınma Başvurusunda Bulunan İlk On Ülke, 2015-2019

2015		2016		2017		2018		2019	
Suriye	372 860	Suriye	336 010	Afganistan	110 770	Afganistan	95 180	Afganistan	91 094
Afganistan	251 970	Afganistan	214 930	Suriye	96 700	Suriye	80 100	Venezuela	90 390
Irak	179 790	Irak	155 300	Irak	89 290	Irak	59 550	Honduras	77 290
Arnavutluk	67 530	İran	56 880	El Salvador	59 290	Venezuela	58 990	Suriye	73 631
Kosova	62 320	Pakistan	51 880	Venezuela	58 150	El Salvador	45 320	Guatemala	56 048
Pakistan	51 450	Nijerya	51 230	Nijerya	50 330	Honduras	41 140	El Salvador	53 247
Eritre	47 500	El Salvador	40 840	Guatemala	41 790	Nijerya	36 850	Irak	46 616
İran	40 780	Eritre	40 680	Çin	39 520	Guatemala	34 830	Kolombiya	39 492
Nijerya	33 390	Çin	39 010	Pakistan	36 240	İran	33 260	İran	30 932
Çin	31 970	Meksika	35 530	Honduras	33 980	Pakistan	30 400	Türkiye	30 788

Kaynak: OECD, 2020

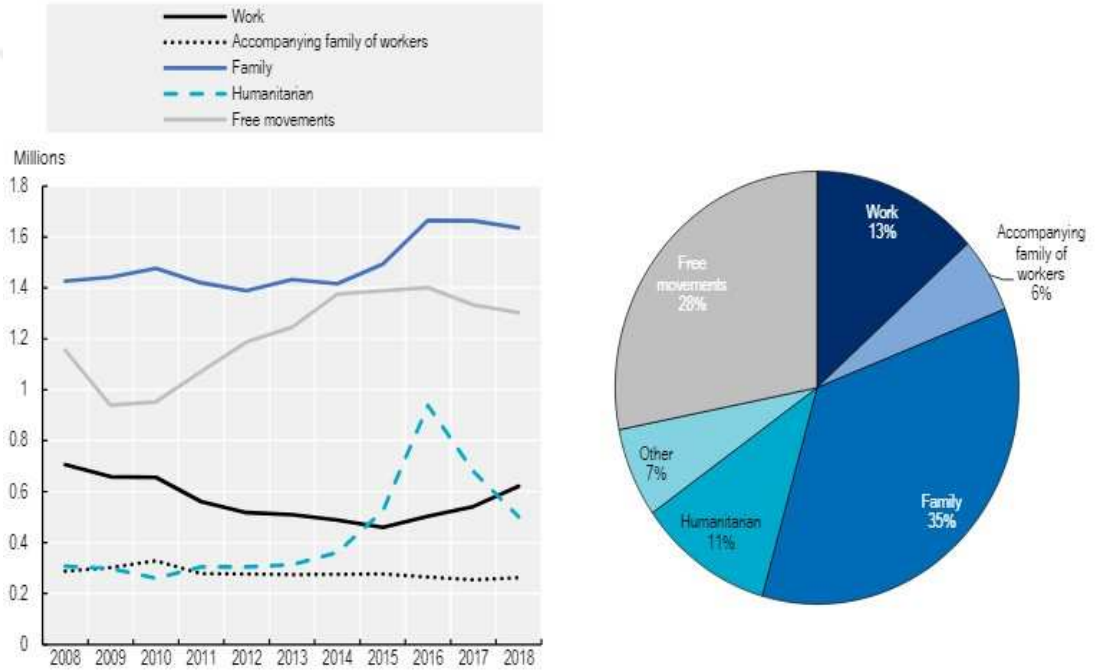
OECD ülkelerine sığınma başvurusunda bulunan ülkeler arasında 2015-2016 yıllarında Suriye ilk sırada iken 2017, 2018 ve 2019 yıllarında Afganistan'ın ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bunda Suriye ve Afganistan'da söz edilen yıllardaki iç karışıklıkların etkisinin yüksek olduğu belirtilebilir.

Şekil 12. OECD Ülkelerine 2019 ve 2020 Yılı İlk Yarısında Göç Eğilimleri

Kaynak: OECD, 2020: 20

Yukarıda ülkelere ait grafiklere bakıldığında genel olarak 2020 yılında OECD ülkelerine göç eğiliminde bir önceki yıla göre azalma olduğu görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında COVID-19 salgınının yılın ilk yarısında göç akışları üzerinde büyük bir etkiye yol açmasından kaynaklandığı düşünülmektedir ve OECD’de göçmenlere verilen yeni oturma izni sayısının ortalama % 46 oranında azaldığına da işaret etmektedir (OECD, 2020: 20).

Şekil 13. Giriş Kategorisine Göre OECD Ülkelerine Kalıcı Göç Akışı, 2008-2018
Kaynak: OECD, 2020: 25

Yukarıdaki grafiğe bakıldığında 2015 yılına kadar çok değişiklik göstermeyen insani göç akışının 2015 ve 2016 yıllarında hızlı bir şekilde artış gösterdiği, 2016 yılından sonra ise tekrar düşüşe geçtiği görülmektedir. Diğer kategorilerde ciddi bir dalgalanma görülmezken 2018 senesinde ailevi gerekçelerle OECD ülkelerine yapılan göç oranının %35 olduğu, %28’lik kısmın serbest, %13’lük kısmın iş gerekçesiyle, yüzde 11’lik kısmın insani gerekçelerle, %7’lik kısmın ise başka gerekçelerle göç ettiği görülmektedir.

2.9. Göç Hareketlerinin İşsizlik Üzerine Etkileri

Kişilerin geçici veya daimi olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere menşee ülkelerinden veya mutata olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmaları neticesinde uluslararası göç hareketi meydana gelmektedir (IOM, 2013: 88). Uluslararası göçlerin işsizlik üzerindeki etkisi göç alan ve göç veren ülkeye göre değişmektedir. Bazı araştırmacılar göçün işsizlik üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmadığını belirtirken bazı araştırmacılar ise göçün işsizlik oranında artışa yol açtığını belirtmektedirler. Göç ve işsizlik arasındaki ilişki üzerine yapılan kimi çalışmalarda ise göçmenlerin toplam talepte ve teknolojide meydana gelen değişimlere uyum sağlayamamaları neticesinde ortaya çıkan yapısal işsizliğe çözüm olabileceği ihtimali vurgulanmaktadır (Borjas, 2013: 93).

Genel olarak bakıldığında göç olgusunun göç veren ülkenin demografik yapısında ciddi değişikliklere sebep olduğu bilinmektedir. Özellikle nüfusun yaşa ve cinsiyete göre dağılım dengesini etkilemektedir. Göç eden kişilerin vasıflı veya vasıfsız olmaları ile işgücü piyasasına girip girmemeleri durumu göç veren ülkenin ne derece etkileneceğini göstermektedir. Örneğin ülkeden göç edenlerin geneli işsiz ve vasıfsız kişilerden meydana geliyorsa ülkenin milli gelir seviyesinde bir düşüş olmayacaktır. Aksine ülkedeki işsizlik oranında düşüş olacak, genel bütçede kişilerin payında ise yükselme gerçekleşecektir. Ülkedeki işsizlik olayının bu şekilde çözümlenmesi göç olayına olumlu kabul edilmesinin sebeplerinin başında gelmektedir. Ayrıca göç eden kişilerin yurtdışında yaptıkları birikimleri anavatanlarına aktarmaları da göçün olumlu karşılanmasına yol açmaktadır. Böylece ülkedeki ödemeler dengesindeki baskının büyük ölçüde hafifleyeceği ve bu durumun ithalat finansmanını destekleyeceği belirtilmektedir.(Babacan 2019: 47-48).

Diğer taraftan göç alan ülkede zaten işsizlik problemi ciddi boyutta ise gelen göçmenlerle birlikte bu problem içinden çıkılmaz bir hale dönüşecektir. Yerel işletmeler göçmenleri çalıştırarak işgücü ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Fakat yerel nüfusta göçmenlerin iş olanaklarının ellerinden aldığı kaygısı belirmeye başlayacak, toplumsal tepki yükselecektir. Ayrıca göçmenlerin daha ucuz emek gücü ile kayıt dışı çalıştırılmaları da işletmeler arasında haksız rekabete yol açarken uzun vadede işgücü

piyasaının bozulmasına ve yerel halkın işsizlik oranının yükselmesine yol açacaktır (Oytun ve Gündoğar, 2015: 17).

Göçmen işçilerin diğer işçilerle eşit şartlara sahip olmadığı, yeni göç ettikleri ülkede tutunmak için sunulan düşük şartları kabul etmek mecburiyetinde kaldıkları bilinmektedir. Örneğin, düşük maaş, fazla mesai, sigortasız çalıştırılmak, riskli işlerde görevlendirilmek gibi olumsuz şartları kabul etmek durumunda kalmaktadırlar. Diğer taraftan göçmenler tarafından kurulan işletmelerin ise büyük çoğunluğunun kayıt dışı şekilde faaliyetlerini yürütmeleri; vergi, SGK primi gibi yükümlülükleri yerine getirmemeleri işgücü piyasasını, rekabet koşullarını ve ücret politikalarını olumsuz anlamda etkilemektedir (Koçancı ve Namal, 2017: 175).

Jean ve Jimenez (2011) 1984-2003 yılları arasını kapsayan dönemde OECD ülkelerinde göçmen nüfusun, yerli halkın işsizliği üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Çalışma neticesinde uzun vadede ülkeye gelen göçün yerli halkın işsizliği üzerinde çok fazla etkisinin olmayacağı, kısa vadede ise göçmen nüfusun etkisinin gecikmeli olarak görüleceği belirtilmiştir. Fakat ülkeye gelen göçmenlerin vasıflarının yerli halka yakın olması durumunda etkinin boyutunun çok daha düşük olacağı ifade edilmiştir (Jean, S. ve Jimenez, M. 2011:241-256).

Docquier vd. (2011) yaptıkları çalışmalarında 1990-2000 yılları arasında iç ve dış göçlerin OECD ülkelerindeki işgücü piyasasına olan etkilerini incelemişlerdir. Çalışma neticesinde göç kitlesinin eğitim seviyesi düşük yerli halkın ücretlerinde olumlu etkiye sahip olduğu, fakat yerli istihdam üzerinde anlamlı bir etkisininin olmadığı tespit edilmiştir (Decquier, Frederic vd 2011:6258).

Çelik ve Arslan (2018) gerçekleştirdiği çalışmada 2014-2016 yılları arasını kapsayan dönemde Türkiye’de göç ile işsizlik arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışmıştır. Bu kapsamda genel işsizlik ve genç işsizliğine, alınan ve verilen göç verilerini kullanarak değerlendirmede bulunmuştur. Çalışma neticesinde genel işsizlik ile genç işsizliği arasında güçlü bir ilişki olduğu, göçün artmasının işsizliği yükselteceği tespit edilmiştir. Ancak ülkenin makroekonomik göstergelerine göre göçün işsizlik üzerindeki

etkisinin boyutunun değişiklik göstereceği vurgulanmıştır (Çelik R.ve Arslan, I. 2018:65-75).

İslam (2007) ise gerçekleştirdiği çalışmada göç ile makroekonomik göstergeler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma neticesinde kısa vadede işsizliğin dışarıdan gelen göçü azalttığı, fakat alınan göçün işsizliği düşürücü etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Bunun yanında uzun vadede gayri safi yurtiçi hasıla, göç ve reel ücretler arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya konmuş, uzun vadede göç olgusunun işsizlik üzerinde bir etkiye sahip olmadığı belirtilmiştir (İslam, A. 2007:52-66).

Mayda (2007) ise yaptığı çalışmada 14 OECD ülkesinde uluslararası göçün ekonomik etkilerini incelemiştir. 1980-1995 yılları arası dönemin incelendiği araştırmada göç alan ve göç veren ülkelerin ortalama gelirleri ile gelir dağılımının göç üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışma sonucunda ülke gelirindeki artışın ülkenin aldığı göç miktarını etkilediği ortaya konmuştur.

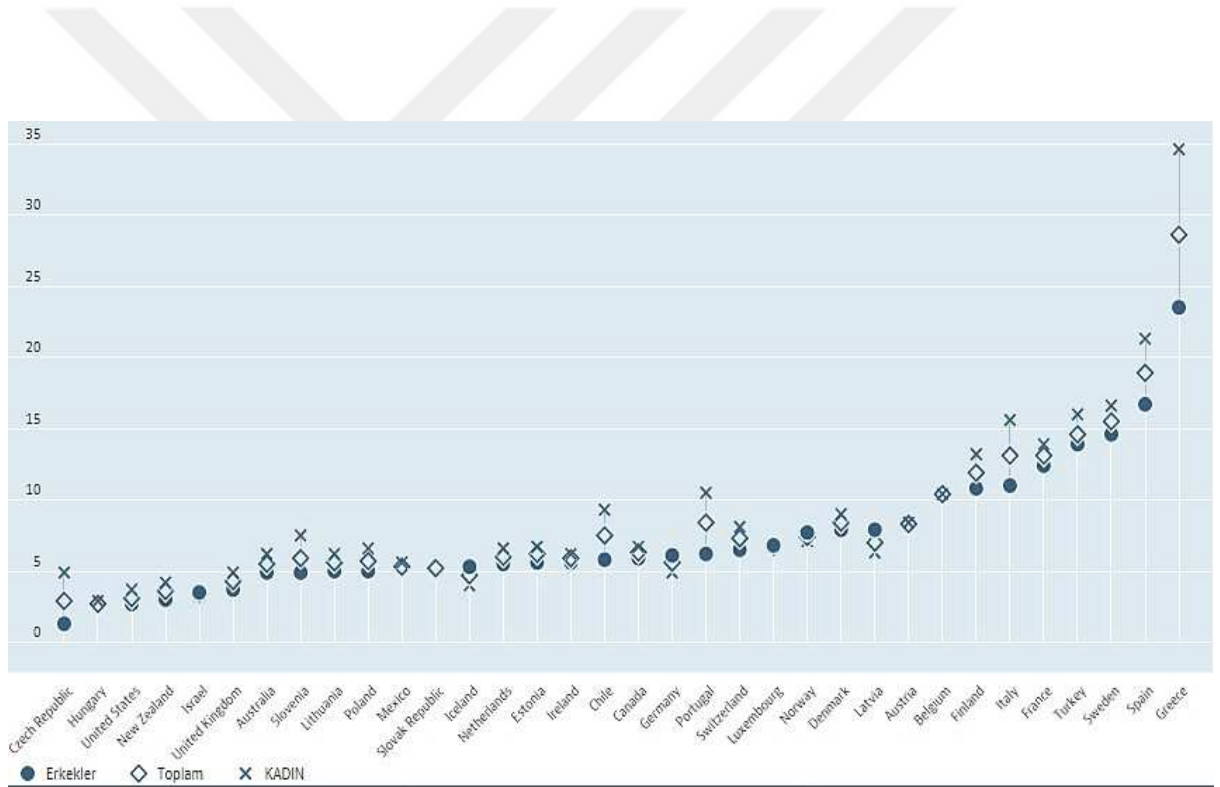
Tüm bu bilgiler ışığında göçün ülke ekonomilerine ve işsizliğe etkisinin bulunmadığı söylenemez. Fakat burada ülkelerin makroekonomik göstergelerinin iyi bir durumda olup olmadığı ve ülkenin gelişmişlik düzeyi göçten etkilenme boyutunu etkilemektedir denebilir.

2.10. OECD Ülkelerinde Göç Hareketlerinin İşsizlik Üzerinde Etkisi

Göç olayı hem göç veren hem de göç alan ülkeleri ekonomik, demografik ve sosyal pek çok açıdan etkilemektedir. Bu sebeple de göç olayının ülkelerdeki makroekonomik göstergeler ve dolayısıyla işsizlik üzerinde hiçbir etkisinin bulunmadığını iddia etmek mümkün değildir. Nitekim Göv ve Dürrü (2017) 7 OECD ülkesini kapsayan çalışmalarında 200-2016 yılları arasındaki verilerden yararlanarak göç ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Gerçekleştirdikleri çalışmada seçilen OECD ülkelerindeki göçmenlerin işsizlik oranları ve kişi başına düşen yurtiçi hasıladaki yıllık büyüme oranlarından yararlanmışlardır. Çalışma neticesinde nitelikli

emek göçünün göç alan ülke ekonomisine olumlu etkide bulunacağı ortaya konmuştur. Fakat doğru göçmen politikalarının uygulanmasının da önemli olduğunun altı çizilmiştir.

Aşağıdaki grafikte OECD ülkelerinde yabancı uyruklu kişilerin işsizlik oranları verilmiştir. Buradan hareketle göçmenlerin OECD nüfusu içerisindeki işsizlik durumunun anlaşılacağı düşünülmüştür. Yabancı uyruklu işsizlik oranı, 15-64 yaş arası yabancı doğumlu işsizlerin aynı yaştaki yabancı doğumlu işgücü (istihdam edilen ve işsiz yabancıların toplamı) içindeki payı olarak hesaplanır. İşsizler, referans haftası boyunca işsiz olduklarını, çalışmaya hazır olduklarını ve görüşmeden önceki dört hafta boyunca iş bulmak için aktif adımlar attığını belirten kişilerden oluşur (OECD, 2021).

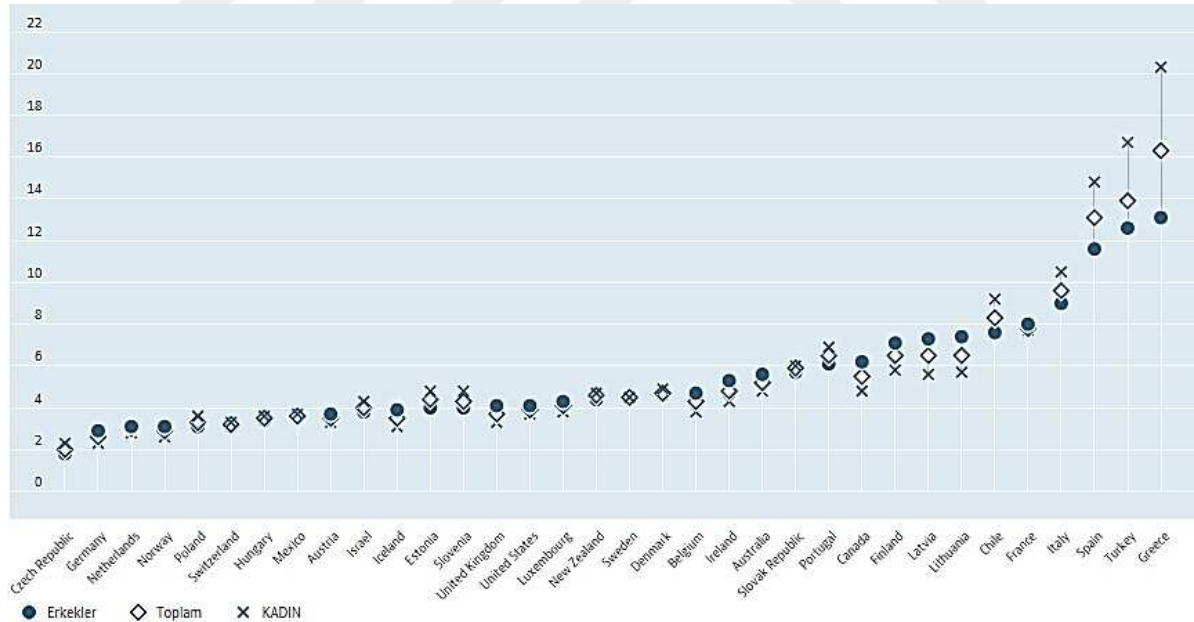

Şekil 14. 2019 Yılı OECD Ülkelerinde Yabancı Uyruklu İşsizlik Oranları
Kaynak: OECD, 2021a

Yukarıdaki grafiğe bakıldığında 2019 verilerine göre yabancı uyruklu işsizlik oranının en yüksek olduğu ilk beş ülke sırasıyla % 28,6 ile Yunanistan, %18,9 ile İspanya, %15,5 ile İsveç, %14,6 ile Türkiye ve %13,9 ile Fransa'dır. Genel olarak kadınların işsizlik oranı erkeklerden tüm OECD ülkelerinde fazla olsa da bazı ülkelerde kadınların işsizlik oranının daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Özellikle Yunanistan'da yabancı uyruklu kadınların işsizlik oranı %34,6 iken İspanya'da % 21,3'tür. Dolayısıyla

bu ülkelerde göçmen nüfusun ve göçmen nüfus içerisinde de kadınların istihdamında sıkıntı yaşandığı anlaşılmaktadır. Macaristan ise %2,9 ile yabancı uyruklu işsizlik oranının en düşük olduğu OECD ülkesi olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca bu ülkede işsizlik hususunda cinsiyet bazında bir uçurum da görülmemektedir.

Göçmenlerin OECD ülkelerinde işsizlik üzerindeki etkilerinin anlaşılabilmesi için yerli işsizlik oranlarına da bakmak gereklidir. Nitekim mevcut ülkelerde sadece göçmenlerin mi istihdam olanaklarından yoksun kaldığı yoksa yerli halkında mı istihdam olanaklarında sıkıntı çektiği bu iki grafik neticesinde anlaşılacaktır. Yerli doğumlu işsizlik oranı, 15-64 yaş arası işsiz yerli doğumlu kişilerin aynı yaştaki yerli doğumlu işgücü (çalışan ve işsiz yerli doğumluların toplamı) içindeki payı olarak hesaplanır. İşsizler, referans haftası boyunca işsiz olduklarını, çalışmaya hazır olduklarını ve görüşmeden önceki dört hafta boyunca iş bulmak için aktif adımlar attığını belirten kişilerden oluşmaktadır (OECD, 2021).

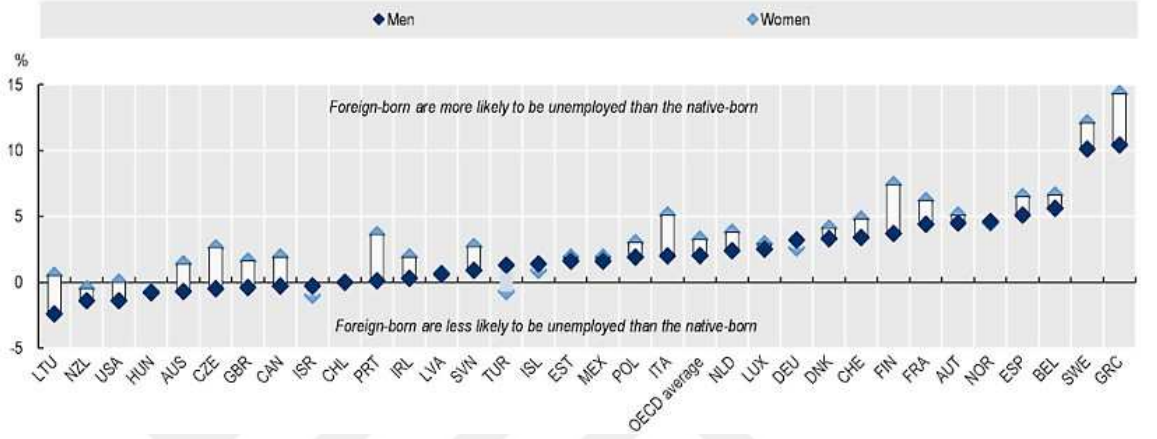

Şekil 15. 2019 Yılı OECD Ülkelerinde Yerli İşsizlik Oranları
Kaynak: OECD, 2021b

Yukarıdaki grafiğe bakıldığında sırasıyla yerli işsizlik oranı yüksek ilk beş ülkenin %16,3 ile Yunanistan, %13,9 ile Türkiye, %13,1 ile İspanya, %9,6 ile İtalya, %7,8 ile Fransa olduğu görülmektedir. Genel olarak yabancı uyruklu işsizlik oranının

yüksek olduğu ülkelerde yerli işsizlik oranlarının da yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla hem yerliler hem de göçmenler açısından bu ülkelerde işsizlik probleminin olduğu söylenebilir. Ayrıca yerli işsizlik oranının yüksek olduğu ülkelerde kadınların işsizlik oranının da daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Aşağıda OECD ülkelerinde cinsiyete göre yabancı ve yerli işsizlik oranı farklarını gösteren grafik durumu daha açıklayıcı niteliktedir.

Şekil 16. 2019 Yılı Cinsiyete Göre Yabancı ve Yerli Doğulanlar Arasındaki İşsizlik Oranı Farkları (%)

Kaynak: OECD, 2021c

Yukarıdaki grafikte yatay eksenin yukarısına doğru yabancı doğumluların işsiz olma olasılığı yerli doğumlulara göre fazlalaşırken, aşağısına doğru yabancı doğumluların işsiz olma olasılığı yerli doğumlulara göre daha düşüktür. Grafığe bakıldığında OECD ülkelerinin genelinde aktif göçmen nüfus içerisinde cinsiyet farklılıklarının bulunduğu, göçmen kadınların işsiz olma olasılığının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer taraftan OECD ülkeleri arasında Almanya, Letonya ve İzlanda'da tam tersine göçmen kadınların işsiz kalma olasılıklarının erkeklerden daha az olduğu görülmektedir. Bu gibi ülkelerde kadın istihdamını hedefleyen politikaların etkisiyle böyle bir sonucun çıktığı düşünülmektedir. Cinsiyet farkının en az olduğu OECD ülkelerinin başında ise Lüksemburg, Norveç ve Avusturya'nın geldiği görülmektedir.

Öte yandan OECD ülkelerinin genelinde göçmenler ile yerli doğumlular arasındaki işsizlik farkının kadınlar açısından daha belirgin olduğu söylenebilir. OECD ülkeleri genelinde yabancı ile yerli işsizlik farkı oransal olarak erkek göçmenler için %2,1

iken kadın göçmenler için %3,3'tür. Bununla birlikte, cinsiyete göre yerli ve yabancı işsizlik oranı farkının en az olan OECD ülkelerinin başında Kanada, Şili, İsrail, Yeni Zelanda, Estonya, İzlanda, Meksika, Norveç ve Belçika gelmektedir. Bu ülkelerde göçmen kadınların istihdam açısından dezavantajlı konumda olmadığı, ayrıca göçmenlerin bu ülkelerde işsizlik üzerinde olumsuz rol oynamadığı söylenebilir (OECD, 2021).

OECD raporuna göre Avrupa Birliği'nde göçmenlerin işsizlik oranı 2007 ekonomik krizinden bu yana ilk defa %10'un altına düşmüştür. 2018 yılına göre ise 2019 yılında % 0,9'luk bir düşüş gerçekleşerek %9,7'ye ulaşmıştır. Bu düşüş özellikle Finlandiya, Macaristan ve Estonya'da oldukça belirgindir. OECD ülkelerinden Meksika ve Türkiye'de ise göçmenlerin işsizlik oranında artış yaşanmıştır. Ayrıca Yunanistan ve İspanya'da da göçmen işsizliğinin oranında kritik artış olmuştur. Kuzey Amerika ülkelerinde göçmenlerin işsizlik oranının 2019 yılı itibarıyla düşük olduğu, Amerika Birleşik Devletleri'nde %3,1 olduğu, Kanada'da ise %6,3 olduğu belirtilmektedir (OECD, 2021).

OECD ülkelerinin genelinde ise göçmenlerin istihdam oranının 2019 senesinde %68,3 civarında olduğu belirtilmektedir. İşsiz göçmenlerin oranı 2017 senesinde % 9,4 iken, 2018 senesinde % 8,7'ye gerilemiştir. İngiltere ve İrlanda göçmenlerin iş bulma konusunda daha şanslı olduğu ülkeler olarak nitelendirilirken, Fransa ve İtalya'da göçmen istihdam oranının % 40'lara gerilediği belirtilmektedir (Euronews, 2019).

Yüksek vasıflı göçmenlerin tercih ettiği ülkelerin başında ise Avustralya, İsveç, İsviçre, Yeni Zelanda ve Kanada gelmektedir. OECD ülkeleri içerisinde yüksek vasıflı göçmenlerin tercihinde sonlarda yer alan ülkeler ise Yunanistan, Meksika, İtalya, Polonya ve Türkiye'dir (Euronews, 2019). Bu ülkelerde aynı zamanda işsizlik seviyesinin de yüksek olduğu dikkate alınırca vasıfsız göçmen stoğundan kaynaklı bir istihdam sorunun olduğu söylenebilir. Bilindiği üzere vasıflı göçmenler gittikleri ülke ekonomisi üzerinde olumlu etkiye sahiptir.

Tablo 10

2014 ve 2019'da Seçilen OECD Ülkelerinde Menşe Bölgelerine Göre İstihdam, İşsizlik ve Katılım Oranları

	Doğum Bölgesi	İstihdam Oranı		İşsizlik Oranı		Katılım Oranı	
		2014	2019	2014	2019	2014	2019
Avustralya	Diğer Okyanusya	74,7	76,9	6,4	5,9	79,8	81,7
	Avrupa	73,9	78,0	4,7	4,0	77,6	81,2
	Kuzey Afrika ve Orta Doğu	49,2	52,6	10,1	10,9	54,8	59,0
	Sahraaltı Afrika	74,2	76,2	7,7	6,1	80,3	81,1
	Asya	66,6	69,8	6,5	5,7	71,2	74,0
	Amerika	73,5	80,0	5,5	4,5	77,8	83,8
	Yabancı Doğumlu (toplam)	69,6	72,3	6,1	5,5	74,1	76,5
	Yerli Doğumlu	72,7	75,7	6,3	5,2	77,6	79,9
Kanada	Sahraaltı Afrika	68,0	72,2	11,4	8,7	76,8	79,1
	Kuzey Afrika	61,9	70,1	12,9	9,6	71,1	77,6
	Orta Doğu	57,5	63,4	12,8	9,0	66,0	69,6
	Asya	68,5	73,3	7,7	5,9	74,1	77,9
	Avrupa	74,4	77,8	5,9	4,5	79,1	81,5
	Okyanusya	78,5	82,3	4,5	3,2	82,2	85,0
	Diğer Kuzey Amerika	70,9	69,9	6,0	6,7	75,4	74,9
	Orta ve Güney Amerika ve Karayipler	71,4	74,7	8,9	6,6	78,4	80,0
	Yabancı Doğumlu (toplam)	69,4	74,4	8,0	5,7	75,4	79,0
	Yerli Doğumlu	73,3	74,9	6,7	5,5	78,5	79,3
EU28 Ülkeleri	EU28 + EFTA	67,2	72,6	12,7	7,6	77,0	78,6
	Diğer Avrupa Ülkeleri	56,8	63,6	18,2	11,7	69,4	72,0
	Kuzey Afrika	45,0	51,1	28,9	18,9	63,3	63,0
	Sahraaltı Afrika	60,0	65,5	18,4	13,0	73,6	75,3
	Orta Doğu	50,4	51,7	22,2	20,0	64,7	64,6
	Kuzey Amerika	69,4	71,0	6,8	6,1	74,5	75,6
	Orta ve Güney Amerika ve Karayipler	58,7	66,3	24,4	15,0	77,7	78,0
	Asya	63,5	65,8	9,8	7,2	70,4	70,9
	Diğer Bölgeler	63,4	69,2	10,8	9,6	71,1	76,5
	Yabancı Doğumlu (toplam)	62,0	65,7	15,9	11,1	73,8	74,0
	Yerli Doğumlu	63,4	68,0	10,8	6,6	71,1	72,8
Amerika Birleşik Devletleri	Meksika	68,6	71,0	5,7	3,5	72,8	73,6
	Diğer Orta Amerika Ülkeleri	73,8	74,0	6,0	3,3	78,5	76,5
	Güney Amerika ve Karayipler	69,9	74,8	7,2	3,5	75,4	77,5
	Kanada	73,1	76,2	3,6	2,2	75,8	78,0
	Avrupa	71,7	74,2	4,8	2,8	75,3	76,3
	Afrika	67,3	72,9	7,6	3,7	72,9	75,7

Tablo 10'un devamı

Asya ve Orta Doğu	67,2	70,6	5,1	2,6	70,8	72,5
Diğer Bölgeler	62,1	67,5	5,4	2,7	65,7	69,4
Yabancı Doğumlu (toplam)	69,1	72,2	5,8	3,1	73,4	74,6
Yerli Doğumlu	66,5	69,8	6,5	3,9	71,1	72,7

Not: Nüfus, istihdam ve katılım oranları için çalışma çağındaki nüfusu (15-64) ve işsizlik oranı için 15-64 yaş arası aktif nüfusu ifade etmektedir. EU28, Almanya'yı içermemektedir, çünkü bu ülke için 2014 yılında doğum bölgesine göre veriler mevcut değildir. Avrupa ülkelerine ait veriler, yalnızca her iki yıl için ilk üç çeyreğe atıfta bulunmaktadır.

Kaynak: OECD, 2020

Yukarıdaki tabloda Avustralya'da göçmenlerin ve yerli doğumluların 2014 yılına göre 2019 yılında istihdam oranlarının arttığı ve dolayısıyla işsizlik oranının düştüğü görülmektedir. Dolayısıyla göçmenlerin yerli doğumluların aleyhinde işsizlik üzerinde bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Kanada'da da benzer şekilde hem göçmen nüfus hem de yerli nüfusta istihdam oranının arttığı ve işsizlik oranında düşüş olduğu görülmektedir. EU28 ülkelerinde yerli ve göçmen istihdamında artış olsa da seçili diğer OECD ülkeleri ile kıyaslandığında göçmenlerin işsizlik oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Yerli nüfusun işsizlik oranında ise 2014 yılına göre oldukça düşüş kaydedilmiştir. Bu da iş fırsatları ve istihdam politikalarının EU28 ülkelerinde yerli nüfusun lehinde geliştirildiğini ortaya koymaktadır. 2019 verilerine göre bu ülkelerde göçmen nüfus iş olanakları açısından yerli nüfusa göre dezavantajlı durumdadır. Amerika Birleşik Devletleri'ne bakıldığında hem göçmen hem de yerli istihdamında 2014 yılına göre aşama kaydedildiği ve işsizlik oranında ciddi düşüş olduğu görülmektedir

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İŞSİZLİK VE GÖÇ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN EKONOMETRİK ANALİZİ

Çalışmanın üçüncü bölümünde, işsizlik oranının göç sayısı üzerindeki uzun ve kısa dönem ilişkileri analiz edilerek, ayrıca değişkenlere yönelik nedensellik analizi uygulanmıştır.

3.1. Analizin Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, OECD ülkeleri için işsizlik oranının göç sayısı üzerindeki kısa ve uzun dönemli ilişkilerini analiz etmektir. Ayrıca, değişkenlerin nedensellik ilişkileri ve yönü Uluslararası göçün OECD ülkeleri ekonomisinde işsizlik ve ekonomik büyüme üzerine nasıl bir etki yarattığı ortaya konulacaktır. Çalışmada Panel Veri Analizi ile homojenlik heterojenlik, durağanlık ve bağımlılık test sonuçlarına göre kısa ve uzun dönemli değişkenler arası ilişki tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda uzun dönemli değişkenler arası ilişki saptanmıştır.

Göç, göç veren ve alan ülke bireylerini siyasi sosyal ve ekonomik olarak birçok yönden etkilemektedir. İşsizlik oranının göç sayısı üzerindeki uzun vadede bazı sorunlar oluşturabileceği için ülkelerin göç politikalarının sağlam olmasını gerektirmektedir. Bu nedenle yapılan analizlerin göç alan ülkelerin ekonomisinde ve piyasalarında gereken önlem ve tedbirleri alabilmeleri açısından büyük önem arz etmektedir.

3.2. Verilerin Tanıtımı ve Örneklem

Çalışmada, işsizlik oranı ve göç değişkeni arasındaki uzun ve kısa dönemli ilişkileri ele alınacaktır. Veriler www.oecd.org veri sitesinden oluşturulmuştur. Analiz periyodu verilerin ortak noktada başladığı dönem olarak 2005-2019 yıllık

bazda ve verileri bu dönem için eksiksiz olan 33 OECD ülkesi için ele alınmıştır. Analizler Gauss kodları ve Eviews 10.0 sürümü yardımıyla elde edilmiştir. Modelde yer alan değişkenler Tablo 11’de verilmiştir.

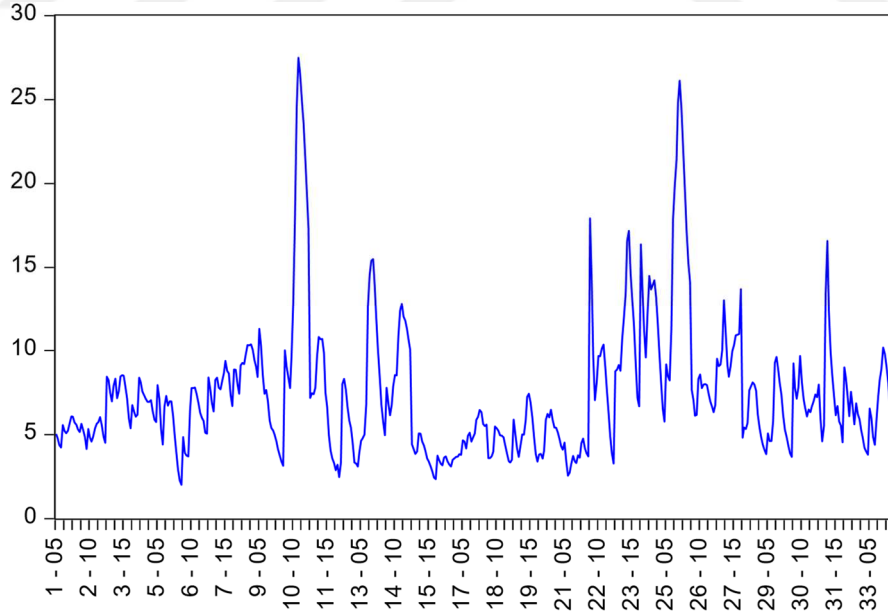
Tablo 11

Analizde Kullanılan Değişkenlerin Tanıtımı

Değişken	Gösterimi	Tanımı
İşsizlik Oranı (%)	ISZ	Bağımsız değişken
Göç (kişi)	GC	Bağımlı değişken

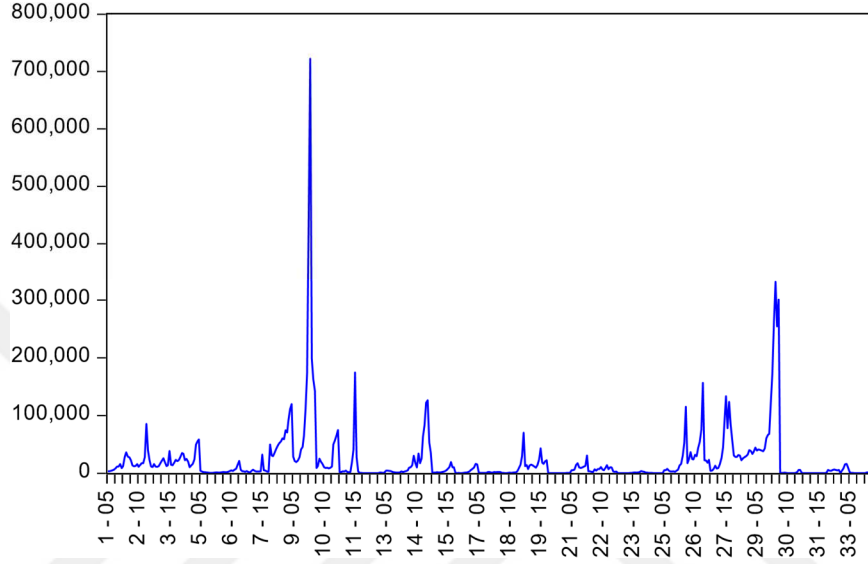
Değişkenlerin zaman içindeki seyrine yönelik grafikler aşağıdadır:

ISZ

Şekil 17. Ükelere Göre İşsizlik Oranları

Ülkeler bazında bakıldığında işsizlik oranlarının değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Bazı ülkeler için çok yüksek işsizlik oranları olduğu ve OECD ülkeleri içinde ciddi farklılıklar kendini göstermektedir.

Şekil 18. Ükelere Göre Göç Oranları

Ülkeler bazında bakıldığında göç oranları çok az ülkede yüksek değerlerde görülmektedir. Genel olarak OECD ülkelerinde belli bir ortalamaya yakın değerlerde göç gerçekleşmiştir.

Çalışmada ilk aşamada her bir değişkene ilişkin grafikler incelenmiş, trend ve mevsimsellik etkilerinin giderilmesi amaçlı ön bilgiler elde edilmiştir. Her bir değişkende hem mevsimsellik hem de trend kaynaklı etkiler gözlenmiş buna göre durağanlık testleri uygulanmıştır.

Tablo 12

Değişkenlere Yönelik Tanımsal İstatistik Bilgiler

İstatistikler	ISZ	GC
Ortalama	7.458507	21944.49
Medyan	6.633333	5700.000
Maksimum	27.49167	722364.0
Minimum	2.016667	7.000000
St. sapma	4.058104	52882.79

İşsizliğe bakıldığında, OECD ülkeleri için %7,45 ortalama değere sahiptir. Ortalama göç kişi sayısı ise 21,944 olarak elde edilmiştir. Maksimum işsizlik oranı %27,9 minimum işsizlik oranı %2 olarak belirlenmiştir. Maksimum göç kişi sayısı 722,364 kişi ve minimum sayı 7 kişidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE BULGULAR

Bu çalışmada, ülkeler bazında belirlenen yıllar için değişkenler üzerinden ilişki ölçüleceği için hem zaman hem de kesit boyutu bulunmaktadır ve veri yapısı panel veri yapısındadır. Analizler öncesinde, ele alınan değişkenlere yönelik tanımsal istatistik bilgiler verilerek, grafikler yardımıyla zaman seyri yapıları sunulmuştur. Panel veri analizinde ilk aşamada yapılması gereken, analizde kullanılan değişkenlerin homojenliğinin test edilmesidir. Paseran ve Yamagata (2008) homojenlik testi uygulanarak, eğim katsayılarının homojen olmadığına karar verilmiştir. Bu durumda heterojenlik varsayımına dayanan birinci nesil birim kök testleri olan Im, Pesaran ve Shin (2003) Maddala ve Wu (1999) e Choi (2001) testi uygulanmıştır. Birim kök testlerinde amaç, değişkenlerin zaman içinde sahip olduğu trend etkilerinin belirlenmesi sonucunda, kaçınıcı mertebeden fark için durağan olduklarının ortaya konulmasıdır. Birinci nesil birim kök testleri sonucunda birinci mertebe fark için durağanlık belirlenmiştir. Diğer aşamada, yatay kesit bağımlılığının test edilerek ikinci nesil birim kök testlerine ihtiyaç olup olmadığına ortaya konulması gerekmektedir. Panel veri setinde yatay kesit bağımlılığı mevcut ise 2. nesil birim kök testlerini kullanmak daha tutarlı, etkin ve güçlü tahminleme yapılmasını sağlamaktadır. Bu çalışmada Pesaran (2004) CDLM testi kullanılmış ve yatay kesit bağımlılığı olduğu anlaşılmıştır. Buradan hareketle her bir ülke için bulunan CADF istatistiklerinin aritmetik ortalaması alınarak, CIPS istatistiği hesaplanarak ikinci nesil durağanlık sonuçlarına bakılmıştır. Bu sonuçlar da birinci mertebe fark için serilerin durağan oldukları sonucunu vermiştir. Her bir serinin birinci mertebe farkı alınarak ilişkilerin uzun dönem yapılarının belirlenmesi amaçlı küçük örneklerde iyi sonuçlar veren Westerlund ve Edgerton (2007) LM Bootstrap Panel Eşbütünleşme Testi uygulanmıştır. Serilerin eşbütünleşik olup uzun dönemli ilişkili olduğu belirlenerek, uzun dönem eşbütünleşme katsayıları FMOLS (Full Modified OLS) yöntemiyle incelenmiştir. Diğer aşamada, eşbütünleşik seriler arasında kısa dönemde meydana gelen nedensellik ilişkisinin belirlenmesinde hata düzeltme teriminden yararlanılarak bilgi elde edilmiştir. Bağımsız değişkende meydana gelen dengesizliğin bir sonraki dönemde ne kadarının düzeltileceğini gösteren hata düzeltme modeli çalıştırılarak, değişkenler arasında kısa dönem ilişkilerin varlığı ortaya konulmuştur. Son aşamada değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisinin belirlenmesinde Dumitrescu ve Hurlin (2012) Nedensellik analizi uygulanmıştır.

4.1. Panel Veride Homojenliğin Test Edilmesi

Panel veri analizlerinde öncelikle değişkenlerin homojen olup olmadıkları incelenmelidir. Değişkenlerin homojen ya da heterojen olması, uygulanacak olan birim kök ve eşbütünlüşme testlerinin biçimini değiştirmektedir.

Birinci nesil birim kök testleri homojen ve heterojen modeller olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Levin, Lin ve Chu (2002), Breitung (2005) ve Hadri (2000) homojen model varsayımına dayanırken; Im, Pesaran ve Shin (2003), Maddala ve Wu (1999), Choi (2001) heterojen model varsayımına dayanmaktadır.

Bu çalışmada ilişkiler regresyon analizi yardımıyla belirlenmeye çalışılacaktır. Fakat kullanılacak birim kök testinin etkinliği ve güvenilirliği heterojenliğin ve yatay kesit bağımlılığının varlığına göre değişeceği için eşbütünlüşme yapılmayacağı halde doğru testin belirlenmesi amacıyla hem homojenlik hem de yatay kesit bağımlılığı test edilmiştir.

Paneli oluşturan yatay kesitlere ait eşbütünlüşme denklemlerindeki eğim katsayılarının homojen olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ilk çalışmalar Swamy (1970) ile başlamıştır. Pesaran ve Yamagata (2008), Swamy testini geliştirmiştir.

$$x_{it} = \alpha + \beta_i MM_{it} + \varepsilon_{it} \quad (4.1)$$

şeklindeki genel bir panel eşbütünlüşme denkleminde β_i eğim katsayılarının yatay kesitler arasında farklı olup olmadığı test edilmektedir. Burada da N ve T büyüklükleri hangi testin seçileceği açısından önemlidir. Çalışmada $N > T$ olduğu için uygun homojenlik testi Swamy testi olmuştur. Testin hipotezleri;

H_0 : Eğim katsayıları homojendir

H_1 : Eğim katsayıları homojen değildir

Denklem (4.1) önce panel EKK ile sonra ağırlıklandırılmış sabit etkiler modeli ile tahmin edilerek gerekli test istatistikleri oluşturulmaktadır. Hipotezleri test edebilmek için iki farklı test istatistiği geliştirilmiştir (Pesaran ve Yamagata, 2008:8):

$$\text{Büyük örneklem için: } LM_{adj} = \left(\frac{2}{N(N-1)} \right)^{1/2} \quad (4.2)$$

$$\text{Küçük örneklem için: } \hat{\Delta}_{adj} = \sqrt{N} \left(\frac{N^{-1} \tilde{S} - k}{v(T, k)} \right) \square N(0,1) \quad (4.3)$$

Burada N ; yatay kesit sayısını, S ; Swamy test istatistiğini, k ; açıklayıcı değişken sayısını ve $v(T, k)$ standart hatayı ifade etmektedir. Test sonucunda elde edilen olasılık değerleri 0.05'ten büyük olduğunda H_0 hipotezi %5 anlamlılık düzeyinde kabul edilmekte ve eşbütünleşme katsayılarının homojen olduğuna karar verilmektedir. Homojenlik testi yapılmış ve sonuçları Tablo 13'de sunulmuştur.

Tablo 13

Pesaran ve Yamagata (2008) Homojenlik Testi Sonuçları

	Test istatistiği	Olasılık (p)
$\tilde{\Delta}$	8.931	0.000*
$\tilde{\Delta}_{adj}$	9.445	0.001*

*0.05 düzeyinde anlamlı

Tablo 13'de hesaplanan testlerin olasılık değerleri 0,05'ten küçük olduğu için H_0 reddedilmiştir. Eğim katsayılarının homojen olmadığına karar verilmiştir. Bu durumda, heterojenlik varsayımına dayanan birinci nesil durağanlık testleri kullanılacaktır.

4.2. Birinci Nesil Durağanlık Testleri

Çalışmada heterojenlik varsayımına dayanan birinci nesil Im, Pesaran ve Shin (2003), Maddala ve Wu (1999) ve Choi (2001) testi kullanılacaktır. Tablo 14’de 1. nesil birim kök testlerinin birimsel sabitli ve trendli olarak panel verisine uygulanması sonucu oluşan düzey ve 1. farklardaki t-istatistiği ve olasılık değerleri verilmiştir.

Tablo 14

Birinci Nesil Panel Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler		Im vd. (2003)	Maddala ve Wu (1999)	Choi (2001)
ISZ	düzey	-0.963(0.114)	8.517 (0.128)	-1.134(0.138)
	∇	-5.882(0.000)*	35.413(0.000)*	-6.325(0.000)*
GC	düzey	-1.045(0.126)	9.035 (0.144)	-1.216(0.152)
	∇	-7.359(0.000)*	38.218(0.000)*	-8.369(0.000)*

Not: ∇ gösterimi birinci mertebe farkı, * gösterimi ise, 0.05 için durağanlık durumunu göstermektedir. Testlerin deterministik spesifikasyonu sabit ve trendi içermektedir. Olasılık değerleri parantez içerisinde belirtilmektedir. Testlerin sıfır hipotezi birim kök vardır şeklindedir. Optimal gecikme uzunluğu Schwarz bilgi kriteri kullanılarak belirlenmiştir.

Tablo 14’de görüldüğü üzere iki ülke grubu için tüm değişkenler seviye değerlerinde birim köke sahiptir. Fakat ilk fark serileri ise birim kök içermemektedir. Bu nedenle tüm değişkenlerin I(1) oldukları başka bir ifadeyle 1. mertebe fark için durağan oldukları görülmektedir.

Tablo 1 ’de sonuçları verilen testler birinci nesil olarak adlandırılır. Birinci nesil birim kök testleri, her bir ülke grubu için paneli oluşturan yatay kesit birimlerinin bağımsız olduğu ve paneli oluşturan birimlerden birine gelen şoktan, tüm yatay kesit birimlerinin aynı düzeyde etkilendikleri varsayımına dayanmaktadır. Paneli oluşturan yatay kesit

birimlerinden birine gelen bir şokun, diğer birimleri farklı düzeyde etkilenmesi daha gerçekçi bir yaklaşımdır. Bu eksikliği gidermek için yatay kesit birimleri arasındaki bağımlılığı göz önünde bulundurarak durağanlığı analiz eden ikinci nesil birim kök testleri geliştirilmiştir.

4.3. Yatay Kesit Bağımlılığının Testi

Birinci nesil birim kök testleri, paneli oluşturan yatay kesit birimlerinin bağımsız olduğu ve paneli oluşturan birimlerden birine gelen şoktan tüm yatay kesit birimlerinin aynı düzeyde etkilendikleri varsayımına dayanmaktadır. Günümüzde uluslararası ekonomilerinin birbiriyle ilişkili olduğu düşünülürse, paneli oluşturan yatay kesit birimlerinden birine gelen bir şoktan birimlerin farklı düzeyde etkilenmesi daha gerçekçi bir yaklaşımdır. Bu eksikliği gidermek için, yatay kesit birimleri arasındaki yatay kesit bağımlılığını göz önünde bulundurarak birim kök analizi yapan ikinci nesil birim kök testleri geliştirilmiştir. Başlıca ikinci nesil birim kök testleri ise MADF (Taylor ve Sarno, 1998), SURADF (Breuer, Mcknown ve Wallace, 2002), Bai ve Ng (2004), CADF (Pesaran, 2006) ve PANKPSS (Carrion-I Silvestre et al. 2005) 'tir.

Birim kökün varlığını test etmek için panel verileri kullanıldığında, yatay kesit bağımlılığının sınanması gerekmektedir. Panel veri setinde yatay kesit bağımlılığı (crosssection dependence) varlığı reddedilirse, 1. nesil birim kök testleri kullanılabilir. Bununla birlikte panel verilerinde yatay kesit bağımlılığı varsa, 2. nesil birim kök testlerini kullanmak daha tutarlı, etkin ve güçlü tahminleme yapılmasını sağlamaktadır.

Yatay kesit bağımlılığının varlığı, panelin zaman boyutu yatay kesit boyutundan büyük olduğunda Breusch-Pagan (1980) Lagrange Multiplier (LM) testiyle; her ikisi de büyük olduğunda Pesaran (2004) Cross-Section Dependence (CD) testiyle araştırılabilmektedir. Ancak bu test, grup ortalaması sıfır ve bireysel ortalama sıfırdan farklı olduğunda sapmalı olmaktadır. Pesaran vd. (2008) bu sapmayı, test istatistiğine varyansı ve ortalamayı da ekleyerek düzeltmiştir. Bu nedenle testin ismi sapması düzeltilmiş LM testi (LMadj) olarak ifade edilmektedir. LM test istatistiği ilk haliyle aşağıdaki gibidir (Breusch ve Pagan, 1980):

$$LM = T \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N (\hat{\rho}_{ij}^2) \square \chi_{\frac{N(N-1)}{2}}^2 \quad (4.4)$$

Bu istatistik daha sonra Pesaran (2008) yapılan bir düzenleme ile şöyle olmuştur:

$$LM_{adj} = \left(\frac{2}{N(N-1)} \right)^{1/2} \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N \left[\hat{\rho}_{ij}^2 \left(\frac{T-K-1}{v_{Tij}} \hat{\rho}_{ij} - \hat{\mu}_{Tij} \right) \right] \square N(0,1) \quad (4.5)$$

Burada $\hat{\mu}_{Tij}$ ortalamayı, v_{Tij} varyansı temsil etmektedir. Buradan elde edilecek olan test istatistiği asimtotik olarak standart normal dağılım göstermektedir. Testin hipotezleri:

H0: Yatay kesit bağımlılığı yoktur

H1: Yatay kesit bağımlılığı vardır

Test sonucunda elde edilecek olasılık değeri 0.05'ten küçük olduğunda H0 hipotezi %5 anlamlılık düzeyinde reddedilmekte ve paneli oluşturan birimler arasında yatay kesit bağımlılığının olduğuna karar verilmektedir (Pesaran vd., 2008).

Yatay kesit bağımlılığının varlığı: zaman boyutu yatay kesit boyutundan büyük olduğunda (T>N) Berusch Pagan (1980) CD_{LM1} testiyle, zaman boyutu yatay kesit boyutuna eşit olduğunda (T=N) Pesaran (2004) CD_{LM2} testiyle, zaman boyutu yatay kesit boyutundan küçük olduğunda (T<N) Pesaran (2004) CD_{LM} testiye kontrol edilmektedir.

Bu çalışmada, 34 ülke (N=34) ve 15 yıl (T=15) olduğundan T<N durumu vardır ve Pesaran (2004) CDLM testi kullanılmıştır. Tablo 15'te yatay kesit bağımlılığı test sonuçları sunulmuştur.

Tablo 15

Pesaran (2004) CD_{LM} Test Sonuçları

Değişkenler		Pesaran (2004) CD_{LM}
ISZ	t ist	6.473
	p	0.001*
GC	t ist	8.995
	p	0.000*

* 0.05 düzeyinde anlamlı

Tablo 15'deki sonuçlara göre; olasılık değerleri 0,05'ten küçük olduğu için, serilerde ve denklemde yatay kesit bağımlılığının olduğu görülmektedir. Bu durumda, paneli oluşturan ülkeler arasında, yatay kesit bağımlılığı vardır. Ülkelerden birine gelen şok, diğerlerini de etkilemektedir.

4.4. İkinci Nesil Birim Kök Test Sonuçları

Bu çalışmada, gelişmiş ve gelişmekte olan ülke gruplarında, paneli oluşturan ülkeler arasında yatay kesit bağımlılığı tespit edildiği için, serilerin durağanlığı, ikinci kuşak birim kök testlerinden CADF ile test edilmiştir. CADF testinde, hata teriminin tüm seriler için ortak ve her seriye özgü olmak üzere, iki kısımdan meydana geldiği varsayılmıştır. Bu modelde yatay kesit bağımlılığının, gözlenemeyen ortak ögenin varlığından kaynaklandığı varsayılmaktadır. Testin hipotezleri şöyledir;

H_0 : Birim kök var

H_1 : Birim kök yok

Bu teste önce her bir ülke için CADF istatistikleri hesaplanmaktadır. Hesaplanan bu değerler, Pesaran (2006) tarafından Monte Carlo simülasyonu ile hesaplanan tablo değerleriyle karşılaştırılır. Hesaplanan CADF istatistiği, tablo kritik değerinden küçük olduğunda, H_0 reddedilmektedir. Yani, bu ülke verisinde birim kök olmadığına ve şokların geçici olduğuna karar verilmektedir. Yani; CADF kritik tablo değeri, CADF istatistiği

değerinden büyükse boş hipotez reddedilir ve sadece o ülkenin serisinin durağan olduğu sonucuna ulaşılır.

Panelin genelinde birim kökün varlığına karar verebilmek amacıyla; her bir ülke için bulunan CADF istatistiklerinin aritmetik ortalaması alınarak, CIPS istatistiği hesaplanmaktadır. Hesaplanan CIPS istatistiği, Pesaran (2007)'daki tablo değerleriyle karşılaştırılmaktadır. Hesaplanan CIPS değeri, tablo kritik değerinden küçük olduğunda, H_0 reddedilmektedir. Bu durumda, paneli oluşturan tüm ülkeler için, ilgili veride birim kök olmadığına ve şokların geçici olduğuna karar verilmektedir. CADF test istatistiği aşağıdaki şekilde tahmin edilir:

$$Y_{it} = (1 - \phi_i)\mu_i + \phi_i\gamma_{it-1} + \mu_{it} \quad i=1,2,\dots,N \text{ ve } t=1,2,\dots,T \quad (4.6)$$

$$\mu_{it} = \gamma_i f_t + \varepsilon_{it} \quad (4.7)$$

Burada, f_t her ülkenin gözlenemeyen ortak etkilerini (common effect), ε_{it} bireyselspesifik hatayı gösterir. Denklem (4.6) ve denklem (4.7)'den yola çıkılarak birim kök hipotezleri şu şekilde yazılabilir:

$$\Delta\gamma_{it} = \alpha_i + \beta_i\gamma_{it-1} + \gamma_i f_t + \varepsilon_{it} \quad i=1,2,\dots,N \text{ ve } t=1,2,\dots,T \quad (4.8)$$

Ayrıca her bir yatay kesite (ülkelere) ait birim kök test istatistiklerinin ortalaması alınarak panelin geneli için birim kök test istatistiği olan CIPS (Cross-Sectionally Augmented IPS) elde edilebilir (Pesaran, 2006). CIPS istatistiği şu şekilde ifade edilebilir:

$$CIPS = N^{-1} \sum_{i=1}^n CADF_i \quad (4.9)$$

Tablo 16

CIPS Test Sonuçları

Değişkenler	Düzy		1.mertebe fark	
	Sabit	Sabit + Trend	Sabit	Sabit + Trend
ISZ	-1.136	-1.281	-7.637*	-8.561*
GC	-1.569	-1.749	-9.733*	-9.912*

*%5 için birinci mertebe fark için durağan seri

Not: CIPS için Pesaran (2007) sf 281 Tablo IIc' de %5 anlamlılık düzeyindeki kritik değer = -2.923'dır. Gecikme sayısı, Schwarz Bilgi Kriterine göre belirlenmiştir. Trend+sabit modeli çalışılmıştır.

Hesaplanan CIPS istatistiği, tablo kritik değerinden büyük olduğu için, H0 kabul edilmiş ve paneli oluşturan serilerde birinci mertebe fark alındığında birim kök olmadığına karar verilmiştir. Bu durumda, seriler düzey değerlerinde durağan değildir, birinci mertebe fark alındığında durağandır. Seriler düzey değerlerinde durağan olmadığı için eşbütünleşme analizi birinci mertebe farkları ile gerçekleştirilecektir.

4.5. Westerlund & Edgerton (2007) LM Bootstrap Panel Eşbütünleşme Testi

Panel veri analizlerinde eşbütünleşme teknikleri, zaman serisi (T) ve yatay kesit (N) boyutunda değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkinin varlığını test etmek için kullanılır. Bu çalışmada değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkinin belirlenmesi amacıyla Westerlund & Edgerton (2007) tarafından geliştirilen LM bootstrap panel eşbütünleşme testinden faydalanılmıştır. Bu çalışmada değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkinin belirlenmesi amacıyla Westerlund ve Edgerton (2007) tarafından geliştirilen LM bootstrap panel eşbütünleşme testinden faydalanılmıştır. Bu eşbütünleşme testi McCoskey ve Kao (1998) tarafından ileri sürülen Langrage testi çarpanına dayanmaktadır. Bu eşbütünleşme testinde yatay kesit birimleri arasındaki bağımlılık dikkate alınmaktadır. Ayrıca Westerlund ve Edgerton (2007) eşbütünleşme testinin küçük örneklerde iyi sonuçlar verdiği gözlemlenmiştir. Bu testte H0 hipotezinin kabul edilmesi tüm kesitler için eşbütünleşme ilişkisinin olduğunu göstermektedir. Bu hipotezlerin sınanması için Westerlund ve Edgerton (2007) LM istatistiği, (10) no.lu eşitlikte olduğu gibi hesaplanmaktadır.

$$y_{it} = \alpha_i + x'_{it}\beta_i + z_{it} \text{ şeklindeki denklemd } z_{it} = u_{it} + \sum_{j=1}^t \eta_{ij} \text{ eşitliğinde } \eta_{ij} \text{ ortalaması}$$

sıfır, varyansı σ_i^2 olan bir hata terimidir. Testin hipotezleri :

$H_0: \sigma_i^2 = 0$ eşbütünlük ilişkisi vardır

$H_1: \sigma_i^2 > 0$ eşbütünlük ilişkisi yoktur biçimindedir. Westerlung ve Edgerton (2007) bu hipotezleri sınamak için LM istatistiğini oluşturmuştur.

Tablo 17

Westerlund ve Edgerton (2007) LM Bootstrap Eşbütünlük Sonuçları

LMN+	Sabit			Sabit+trend		
	İstatistik	Asimtotik p değeri	Bootstrap p değeri	İstatistik	Asimtotik p değeri	Bootstrap p değeri
	8.577	0.131	0.345	9.704	0.274	0.485

Bootstrap olasılık değerleri 10.000 tekrarlı dağılımdan elde edilmiştir. Asimtotik olasılık değerleri, standart normal dağılımdan elde edilmiştir. Gecikme ve öncül seviyeleri 1 alınmıştır. Tablo 17'deki sonuçlar incelendiğinde ele alınan seriler arasında eşbütünlük ilişkisinin var olduğu ($p > 0.05$) görülmektedir. Bu durumda seriler uzun dönemde birlikte hareket etmektedir. Serilerin eşbütünlük olduklarına karar verildikten sonra eşbütünlük tahmincileri ile modeldeki katsayılar tahmin edilebilirler. Modelin uzun dönem katsayı tahminlerine geçilecektir.

4.6. Uzun Dönem Eşbütünlük Katsayılarının FMOLS (Full Modified OLS)

Tahmini

Bu çalışmada uzun dönem eşbütünlük katsayıları FMOLS (Full Modified OLS) yöntemiyle incelenmiştir. Phillips ve Hansen (1990) göre, FMOLS yöntemi; değişkenlere ait denklemlerin hata terimleri arasındaki eş-anlı ilişkileri dikkate

aldığından, ikinci derece sapmaları da gidermektedir. FMOLS tahmincisi, standart tahmincilerde meydana gelen diagnostik sorunları gidermektedir. Bu yöntem içsellik ve otokorelasyon sorununu dikkate alarak OLS'nin geliştirilmesiyle elde edilmiştir. Ayrıca, OLS tahmincisinin eşbütünleşik denklemlerin optimal değerlerini hesaplamada ortaya çıkan yetersizliğini gidermek için FMOLS'de asimptotik sapmalı ve dışsallık varsayımı kullanılmıştır. Yatay kesit bağımsızlığını varsayan bu tahminci aynı zamanda heterojenitenin söz konusu olması durumunda paneli oluşturan her bir yatay kesit için ise farklı bir eşbütünleşme vektörünün tahminine izin vermektedir.

N

Panel FMOLS tahmincisi $\hat{\beta}_{GFM}^* = N^{-1} \sum_{i=1}^N \beta_{FMi}^*$ şeklinde ifade edilmektedir ki, burada

β_{FMi}^* her bir ülke için elde edilen katsayıyı göstermektedir. Mevsimsel etkilerin giderilmesi amaçlı değişkenlerin logaritması alınmıştır.

Tablo 18

Uzun Dönem Eşbütünleşme Katsayıları Tahmin Sonuçları

Ülkeler	Katsayılar	Ülkeler	Katsayılar
	<i>FLogISZ</i>		<i>FLogISZ</i>
Australia (AUS)	0.147*	Mexico (MEX)	0.247*
Austria (AUT)	0.134*	Netherlands (NLD)	0.125*
Belgium (BEL)	0.149*	New Zealand (NZL)	0.149*
Canada (CAN)	0.137*	Norway (NOR)	0.123*
Czech Republic (CZE)	0.166*	Poland (POL)	0.236*
Denmark (DNK)	0.128*	Portugal (PRT)	0.208*
Finland (FIN)	0.145*	Slovakia (SVK)	0.245*
France (FRA)	0.207*	Spain (ESP)	0.227*
Germany (DEU)	0.173*	Sweden (SWE)	0.123*
Greece (GRC)	0.234*	Turkey (TUR)	0.254*
Hungary (HUN)	0.257*	United Kingdom (GBR)	0.157*

Tablo 18'in devamı

Iceland (ISL)	0.244	United States of America	0.204*
Ireland (IRL)	0.191*	Chile (CHL)	0.291*
Italy (ITA)	0.223*	Estonia (EST)	0.103
Japan (JPN)	0.201*	Israel (ISR)	0.220*
South Korean (KOR)	0.215*	Slovenia (SVN)	0.195*
Luxembourg (LUX)	0.187*	PANEL GENELİ	0.232*

*%5 için istatistik anlamlı değişken (Analizdeki otokorelasyon ve değişen varyans problemleri Newey-West yöntemiyle giderilmiştir). “F” gösterimi birinci mertbe farkı belirtmektedir.

Tablo 18'deki sonuçlarına göre, Estonya ve İzlanda için işsizlik oranı göç üzerinde istatistik anlamlı değildir ($p > 0.05$). Bu iki ülke dışında panel geneli için ISZ değişkeni GC değişkenini pozitif yönde (artırıcı) istatistik anlamlı etkilemektedir ($p < 0.05$). İşsizlik oranı arttıkça göç eden kişi sayısı %23,2 artış göstermektedir. Ülkelere bakıldığında, işsizlik oranının göç üzerinde düşük etkisi olan ülkeler Danimarka, İsveç, Hollanda, Norveç gibi işsizlik oranının az olduğu ülkelerdir. Buna karşılık, Meksika, Şili, Polonya, Slovakya, İtalya, Yunanistan gibi işsizliğin de yüksek olduğu ülkelerin işsizlik oranı arttıkça göç sayısını etkileme katsayıları daha büyük çıkmıştır.

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin göç üzerindeki etkisi oldukça önem arz etmektedir. Bu çalışmada birçok değişken dikkate alınarak ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin, işsizlik oranının göç sayılarını etkilediği görülmektedir.

4.7. Kısa Dönem Analizi: Hata Düzeltme Modeli

Eşbütünleşik seriler arasında kısa dönemde meydana gelen nedensellik ilişkisinin belirlenmesinde hata düzeltme teriminden yararlanılarak bilgi elde edilmektedir. Kısaca, bağımsız değişkende meydana gelen dengesizliğin bir sonraki dönemde ne kadarının düzeltileceğini gösteren hata düzeltme modelidir. Kısa dönem analizinde, farkı alınmış

serilerin gecikmeleri ve uzun dönem analizinden elde edilen hata terimi serisinin bir dönem gecikmeli değeri (Error Correction Term: ECT_{t-1}) kullanılmaktadır.

$$\Delta \text{Log}GC_t = \alpha_0 + \alpha_1 \Delta \text{Log}ISZ_t + \alpha_2 ECT_{t-1} + \mu_t \quad (4.11)$$

Tablo 19

Kısa Dönem Hata Düzeltme Modeli Katsayı Tahminleri

Bağımlı Değişken: $\Delta \text{Log}GC_t$	Katsayı	St. hata	t-İstatistiği	p
$\Delta \text{Log}ISZ_t$	0.213	0.037	5.756	0.000*
ΔECT_{t-1}	-0.392	0.064	-6.322	0.000*
Sabit	1.563	0.238	6.567	0.000*
$R^2=0.693$, $DW=2.12$, $J-B=0.251$, $Harvey\ test(p)=0.147$				

Not: *0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı, JB; Jarque-Bera normallik testi olasılık değerini ifade etmektedir. Tahminlerdeki otokorelasyon ve değişen varyans sorunları, Newey-West yöntemi ile giderilmeye çalışılmıştır.

Tablo 19’da hata düzeltme teriminin katsayısı OECD ülke grubunda negatif ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Yani; modelin hata düzeltme mekanizması çalışmaktadır. Bu durumda uzun dönemde beraber seyreden seriler arasında kısa dönemde meydana gelen sapmaların %39,2’si ortadan kalkmakta ve seriler tekrar uzun dönem denge değerine yakınsamaktadır. Değişkenler tekrar uzun dönemde denge değerine yaklaşmaktadır. Böylece seriler arasında hem uzun hem de kısa dönem ilişkiler elde edilmiştir.

Kısa dönem katsayı değerlerine bakıldığında, bağımsız değişken olan ISZ’nın GC üzerine olan etkisinin uzun dönem katsayı değerine göre daha düşük olduğu görülmüştür. Bu durumda, işsizlik oranı artışı göç sayısını hemen kısa dönemde etkilememekte, uzun dönemde etkileri daha yüksek olmaktadır.

4.8. Dumitrescu ve Hurlin (2012) Nedensellik Analizi

Paneli oluşturan serilerdeki eşbütünleşik ilişkinin olup olmaması kullanılacak olan nedensellik testini değiştirmektedir. Panel nedensellik testlerinin tümü yatay kesit bağımsızlığı varsayımı altında tahmin yapmaktadır. Yalnızca Dumitrescu ve Hurlin (2012) testi ile hem yatay kesit bağımlılığı hem de yatay kesit bağımsızlığı durumunda tahmin yapılabilen ve etkin sonuçlara ulaşılmaktadır. Dumitrescu ve Hurlin (2012) testi, heterojen paneller için Granger nedensellik testi ile benzerlik göstermektedir. Bu test, Granger nedensellik testi kapsamında yatay kesit birimleri için hesaplanan bireysel Wald testlerinin ortalamasını ifade etmektedir. Bu test, hem heterojenliği hem de yatay kesit bağımlılığını dikkate almaktadır. Dumitrescu ve Hurlin testinin diğer bir özelliği ise hem eşbütünleşik ilişkinin varlığında hem de olmadığı durumda çalışmasıdır. Panel nedensellik testinde 3 farklı istatistik değeri hesaplanmaktadır.

Dumitrescu ve Hurlin (2012) çalışmasında panel nedensellik ilişkisini açıklayan $N > T$ ve $T > N$ durumları için farklı istatistikler ortaya çıkaran bir test ortaya atılmıştır. Bu test hem dengeli olmayan panellerde hem de yatay kesit bağımlılığı olan durumlarda kullanılabilir. Wald istatistiği her bir yatay kesit biriminin ortalamalarının kendisine bölünmesi ile bulunmaktadır. Dumitrescu ve Hurlin (2012), Y ile X arasındaki nedensellik ilişkisini aşağıda belirtilen doğrusal model yardımıyla araştırmışlardır.

$$y_{i,t} = \alpha_i + \sum_{k=1}^K \gamma_i^{(k)} y_{i,t-k} + \sum_{k=1}^K \beta_i^{(k)} x_{i,t-k} + \varepsilon_{i,t} \quad (4.12)$$

Burada K , bütün yatay kesitler için özdeş olan gecikme uzunluğunu gösterirken, $\beta_i = (\beta_i^{(1)}, \dots, \beta_i^{(K)})$ y ifade etmektedir. Yukarıda belirtilen denklem için kurulan temel ve alternatif hipotezler aşağıdaki gibidir (Dumitrescu, Hurlin, 2012):

$$\begin{aligned}
H_0 &= \beta_i = 0 \\
H_1 &= \beta_i \neq 0 \forall i=1, \dots, N \\
\beta_i &\neq 0 \forall i=N_1+1, N_1+2, \dots, N
\end{aligned} \tag{4.13}$$

Dumitrescu ve Hurlin (2012) nedensellik Wald istatistiğinin hesaplanması aşağıdaki denklemde verilmiştir:

$$W_{N^{Hnc},T} = N^{-1} \sum_{i=1}^N W_{i,T} \tag{4.14}$$

Dumitrescu ve Hurlin (2012), zaman boyutunun kesit boyutundan büyük olduğu durumda asimtotik dağılıma sahip $Z_{N^{HNC},T}$ istatistiğinin kullanılmasını önerirken, kesit boyutunun zaman boyutundan büyük olması durumunda ise $Z_{N^{HNC}}$ istatistiğinin kullanılmasını önermektedir.

$$Z_{N^{HNC}} = \frac{\sqrt{N[W_{N,T}^{HNC} - N^{-1} \sum_{i=1}^N E(W_{i,T})]}}{\sqrt{N^{-1} \sum_{i=1}^N \text{Var}(W_{i,T})}} \tag{4.15}$$

$$Z_{N,T}^{HNC} = \sqrt{\frac{N}{2K}} (W_{N,T}^{HNC} - K) \tag{4.15}$$

Bu çalışmada durağan hale getirilmiş serilere Dumitrescu ve Hurlin (2012) panel nedensellik testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 20

Dumitrescu ve Hurlin (2012) Nedensellik Testi Sonuçları

Boş hipotez	Test	İstatistik değerleri	p
FISZ değişkeni FGC değişkeninin Granger nedeni değildir	<i>Whnc</i>	8.516	0.000
	<i>Zhnc</i>	9.274	0.000
	<i>Ztild</i>	9.311	0.005
FGC değişkeni FISZ değişkeninin Granger nedeni değildir	<i>Whnc</i>	6.942	0.000
	<i>Zhnc</i>	7.263	0.000
	<i>Ztild</i>	7.822	0.000

Tablo 20’da görüleceği üzere;

ISZ değişkeni GC değişkeninin Granger nedenidir ve GC değişkeni de ISZ değişkeninin Granger nedenidir. Çift yönlü nedensellik elde edilmiştir. Bu durum $ISZ \leftrightarrow GC$ olarak ifade edilebilir. Buradan hareketle, ISZ değişkeninin geçmiş değerlerinin GC’nin cari değeri üzerinde anlamlı etkili olduğunu, ayrıca GC değişkeninin geçmiş değerlerinin ISZ’nin cari değeri üzerinde anlamlı etkili olduğunu söyleyebiliriz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

Göç olgusunun işsizlik üzerindeki etkisi göç alan ve göç veren ülke açısından farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Göç unsuru göç veren ve alan ülkenin demografik yapısında değişiklikler yaratarak özellikle nüfusun yaşa ve cinsiyete göre dağılım dengesi ile göç eden kişilerin vasıflı veya vasıfsız olmaları ile işgücü piyasasına girip girmemeleri durumu etkilenme derecesini ortaya koymaktadır. Göç veren ülke cinsiyet ayrımı gözetmeksizin işsiz ve vasıfsız bireylerini kaybı avantajken göç alan ülkenin yapısal sorunları bulunması halinde dezavantajlı bir durum oluşturabilmektedir. Göç hareketliliğinin nitelikli olması göç alan ülke açısından avantajlı hale gelmesi aynı zamanda uygulanacak göç politikaların doğru olarak belirlenmesini gerektirmektedir.

Aynı zamanda işsizlik problemi yaşanan bir ülkenin göç alması ciddi boyutta toplumsal tepkiyi de yükseltmektedir. Göçmenlerin daha ucuz emek gücü ile kayıt dışı çalıştırılmaları işletmeler arasında haksız rekabete yol açarken uzun vadede işgücü piyasasının bozulmasına ve yerel halkın işsizlik oranının yükselmesine yol açacaktır.

Çalışmamızda kullanılan analiz periyodu, verilerin ortak noktada başladığı dönem 2005-2019 yıllık bazda verileri bu dönem için eksiksiz olan 33 OECD ülkesi için ele alınmıştır. 2018 OECD ülkelerin Ekonomik Görünümü, işsizlik oranının en yüksek olduğu ülkenin yüzde.15,5 ile İspanya, 10,9 oranı ile Türkiye, % 10,2 oranı ile İtalya ve % 9,2 oran ile Fransa gelmektedir. Kısaca OECD ülkelerinde ortalama işsizlik oranının % 4 civarında olduğu görülmüştür.

Enflasyon oranlarına bakıldığında ise en yüksek enflasyon oranının dair kayıt yüzde 16,3 ile Türkiye’de görülmektedir. Türkiye’den sonra Meksika izlenmektedir. Başka OECD ülkelerin enflasyon oranı 1,5 civarında seyrettiği görülmektedir.

Büyüme oranlarına bakıldığında İrlanda 6,7 Polonya 5,1 % 4,9’luk büyüme oranı ile Macaristan ve % 4,6’lık büyüme oranı ile İzlanda gelmektedir. Bu ülkeler haricinde OECD ülkelerindeki ortalama büyüme oranının yüzde 2 civarında olduğunu

görülmektedir. Türkiye 2018 senesinde % 2,6'lıkbüyüme oranı ile OECD ortalamasının üzerine çıkmayı başarmıştır.

2016 senesinde en çok göç alan ülkelerin başında Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Birleşik Krallık, Kanada ve Fransa'nın olduğu görülmektedir. Fakat Amerika ile Almanya'ya yönelen göçmen sayısının bariz bir şekilde diğer OECD ülkelerinden fazla olduğu, hatta tüm OECD ülkelerinin aldığı göçmen sayısının toplamı kadar olduğu dikkat çekmektedir. Dolayısıyla göç akışının OECD ülkeleri içerisinde en fazla bu iki ülkeye olduğu söylenebilir. Bu sebeple OECD ülkelerinin aldığı göç oranını da bu iki ülkenin yükselttiğini belirtmek gerekir. Bir önceki yıla göre göçün değişim oranına bakıldığında ise Almanya, İsveç ve Finlandiya göze çarpmaktadır. Bir önceki yıla göre göç miktarının Almanya'da % 53, İsveç'te %34, Finlandiya'da %27 arttığı görülmektedir. Bu denli yüksek oranlarda artış görülmesinin Suriye'den gelen yabancıların göçmen statüsüne geçirilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

OECD ülkelerinden biri olan Türkiye'de, göçün artmasının işsizliği yükselteceği yapılan çalışmalardan anlaşılmakta ve son dönemde yaşanan göç dalgasının da işsizlik üzerine olumsuz etkilerinin kısa vadede olmasa da uzun vadede görüleceği tahmin edilmektedir. Tüm bu bilgiler ışığında, göçün ülke ekonomilerine ve işsizliğe etkisinin tespitinde ülkelerin makroekonomik göstergelerinin iyi bir durumda olup olmadığı ve ülkenin gelişmişlik düzeyi göçten etkilenme boyutunu belirlemektedir. Yaşanan savaşlar, yoksulluk, gelir eşitsizliği ve gibi unsurlar göç hareketliliğini günümüzde ve gelecekte hızlanarak devam edeceğini göstermektedir. Bunun yanında salgın hastalık dönemlerinde ülkelerin kapanma kararları doğrultusunda diğer tüm gelişmeler gibi göç hareketliliğinin yavaşlamaktadır. Göç ve işsizlik olgusu, neden-sonuç ilişkisinin yönü açısından değerlendirildiğinde göçün sonuçlarından birinin işsizlik olduğu belirlenmiştir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, H. (2002). “Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı”. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 5. Erişim tarihi: 28.09.2021 <https://www.mfa.gov.tr/ekonomik-isbirligi-ve-kalkinmateskilati.tr.mfa>
- Akgür, Z. (1997). *Türkiye’de Kırsal Kesimden Kente Göç ve Bölgeler Arası Dengesizlik: 1970-1993*. T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”. *Göç Araştırmaları Dergisi* , (2) , 58-83.
- Akyıldız, İ.E. (2016). “Göç Teorilerinin Karşılaştırmalı Analizi”. *Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35 (2), 127-176.
- Akyıldız, İ.E. (2019). Göç Hareketliliğinin E. Lee Kuramı Perspektifinden Yorumlanması: Türkiye Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Andaç, F. (2010). İşsizlik Sigortası. *Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası*, 2. Baskı.
- http://www.tuhis.org.tr/yayinlar/issizlik_sigortasi_2_baski.pdf
- Artan, G. (2019). Göç, İşsizlik ve Gelir Arasındaki İlişkilerin Analizi: OECD Ülkeleri Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Ayyıldız, Y. (2019). İş-Kur Tarafından Uygulanan Aktif İşgücü Piyasası Politikalarının Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme: Zonguldak İli Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Babacan, M. (2019). Göçmenliğin ve Mülteciliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
- Bekiroğlu, C. (2010). Türkiye’de İşsizlik Sorununun Çözülmesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bilgili, Y. (2014). *Makro İktisat*. İkinci Sayfa Yayınevi, İstanbul.

- Borjas, G. J. (2013). “*Immigration and the American Worker: A Review of the Academic Literature*”. Centre For Immigration Studies, 1-26.
- Bulutay, T. (1995). *Employment, Unemployment and Wages in Turkey*. Ankara: International Labour Office.
- Çağlayan, S. (2006). “Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi”. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 67-91.
- Çakırca, Ş.Y. (2018). Uluslararası Göçün Dış Ticaret Üzerine Etkisi: Türkiye İçin Ampirik Bir Analiz. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Çelik, R. ve Arslan, I. (2018). “Göç ve İşsizlik Arasındaki İlişki: Ampirik Bir Uygulama”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 74, 65-75.
- Demirkan, B. (2011). *Göç ve Göç Psikolojisi*. “Göç ve Göç Psikolojisi” başlıklı makalenin tüm hakları yazarı Psk. Burçak DEMİRKAN’a aittir ve makale yazarı tarafından TavsiyeEdiyorum.com (https://www.tavsiyeediyorum.com/makale_7838.htm) kütüphanesinde yayımlanmıştır. Erişim Tarihi: 13.02.2021.
- Dışişleri Bakanlığı (2019). İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD). http://www.mfa.gov.tr/iktisadi-isbirligi_ve-gelisme-teskilati-_oecd_.tr.mfa, (Erişim Tarihi: 13.02.2021).
- Dünya (2021,31, Mayıs). *OECD Türkiye büyüme öngörüsünü düşürdü*. Erişim adresi: <https://www.dunya.com/kuresel-ekonomi/oecd-turkiye-buyume-ongorusunu-dusurdu-haberi-623012>.
- Dinler, Z. (2009). *İktisada Giriş*. Ekin Yayınevi, Bursa.
- Docquier, F., Özden, Ç. ve Peri, G. (2013). “*The Labour Market Effects of Immigration and Emigration in OECD Countries*”. *The Economic Journal*. 124 (529), 1106-1145. <https://doi.org/10.1111/eoj.12077>
- Ekelund, R.B. ve Hebert, R.F. (1996). *A History of Economic Theory and Method*. 4. Edition. The Mc Graw Hill Companies, Auburn.

- Erdoğan, Y. (2020). OECD Ülkeleri ve Türkiye'nin 2010-2017 Yılları Arası Makroekonomik Performanslarının Topsis ve Aras Yöntemleri ile İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Ersel, B. (1999). *Türkiye'de İşsizlik ve İşsizlik Sigortası*. Dilek Ofset Matbaacılık, İstanbul.
- Euronews (2019). *Yıllık Rapor*. Erişim tarihi : 22.02.2021
<https://tr.euronews.com/2019/09/19/rapor-oecdulkelerinde-gocmen-istihdam-yuzde-68-3-e-cikti-en-fazla-oturum-izni-almanya-dan>.
- Göv, A. ve Dürrü, Z. (2017). "Göç ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Seçilmiş OECD Ülkeleri Üzerine Ekonometrik Bir Analiz". *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(4), 491-502.
- Gurieva, L. ve Dzhioev, A.V. (2015). "Economic Theories of Labor Migration". *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6(6), 101-109.
- Güllüpnar, F. (2012). "Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme". *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (4), 53-85.
- Günay, E., Atılgan, D. ve Serin, E. (2017). "Dünya'da ve Türkiye'de Göç Yönetimi". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 37-60.
- Güney, A. (2009). "İşsizlik, Nedenleri, Sonuçları ve Mücadele Yöntemleri". *Kamu İş Dergisi*, 10(4), 136-159.
- ILO (1982). Resolution Concerning Statistics Of The Economically Active Population, Employment, Underemployment. Erişim: 14 Mayıs 2021, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/stat/documents/normativeinstrument/wcms_087481.pdf.
- Islam, A. (2007). "Immigration Unemployment Relationship: The Evidence from Canada". *Australian Economic Papers*. 52-66.
- Jean, S. ve Jimenez, M. (2011). "The Unemployment Impact of Immigration in OECD Countries". *European Journal of Political Economy*. (27), 241-256.

- Kalkınma Bakanlığı (2018). Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Erişim: 24.02.2021, <https://www.sbb.gov.tr/ozel-ih-tisas-komisyonu-raporlari/#1540024439304-a1816e9a-4191>
- Kemal, N. (2019). Göç Olgusu, Avrupa'ya Giden Güncel Göç Rotaları ve Bu Göçlerin AB Ekonomisine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
- Kızmaz, Z. (2003). "Ekonomik Yapı ve Suç: Bazı Araştırma Bulguları Üzerine Genel Bir Değerlendirme". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 279-304.
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). "Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri". *Kafkas Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 163-184.
- Koçancı, M. ve Namal, M. K. (2017). "Kitleli Göç Hareketleri ve Türkiye". *Uluslararası Farkındalık Konferansı: Eğitim, Bilim, Sanat ve Felsefede Farkındalık*, 16-18 Kasım 2017, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.163-180.
- Koser, K. (2007). *International Migration: A Very Short Introduction*. Oxford University, Oxford.
- Köseoğlu, M. ve Artan, G. (2020). "Göç, İşsizlik ve Gelir Arasındaki İlişkilerin Analizi: OECD Ülkeleri Örneği". *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 6(1), 61-81.
- Kurt, Ş. (2005). İşsizliğin Sosyo-Ekonomik Analizi: Sosyal Açından Türkiye Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Lee, E. (1966). "A Theory of Migration. *Demography*". *Journal Article*. 3(1), 47-57.
- Mayda, A. M. (2007). "International Migration: A Panel Data Analysis of the Determinants of Bilateral Flows". *Journal of Population Economics*. 23(4), 1249-1274. DOI:10.1007/s00148-009-0251-x
- Meydanyazar (2022, Mayıs, 03), *OECD ülkelerinde en düşük istihdam Türkiye'de*, <https://www.medyayazar.com/ekonomi/oecd-ulkelerinde-en-dusuk-istihdam-turkiyede-h11018.html>

- Muratoğlu, G. ve Muratoğlu, Y. (2016). “1960-2010 Döneminde Türkiye’den OECD Ülkelerine Gerçekleşen Göçün Çekim Modeli ile Analizi”. *Ekonomik Teori ve Analiz Dergisi*, 1(1), 51-69.
- Mutluer, M. (2003). *Uluslararası Göçler ve Türkiye*. Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Nurdoğan, A.K. ve Şahin, M. (2019). “Türkiye’ye Yönelen Uluslararası Göç İşsizliğin Bir Nedeni mi?”. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 2201-2223.
- Nurdoğan, A.K., Dur, A.İ.B. ve Öztürk, M. (2017). “Türkiye’nin Mülteci Sorunu ve Suriye Krizinin Mülteci Sorununa Etkileri”. *İş ve Hayat*, 2(4), 217-238.
- OECD (2018). https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=LFS_SEXAGE_I_R
- OECD (2018). *International Migration Outlook 2018*. OECD Publishing, Paris.
https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/internationalmigration-outlook-2018_migr_outlook-2018-en
- OECD (2020). *International Migration Outlook 2020*. OECD Publishing, Paris.
https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/internationalmigration-outlook-2020_ec98f531-en#page1
- OECD (2021). *Üye Ülkeler*. <https://www.oecd.org/about/members-and-partners/>, (Erişim Tarihi: 27.09.2021).
- OECD (2021a). *Foreign-born unemployment (indicator)*. doi: 10.1787/ba5d2ce0-en (Accessed on 15 March 2021).
- OECD (2021b). *Native-born unemployment (indicator)*. doi: 10.1787/0f9d8842-en (Accessed on 15 March 2021).
- OECD (2021c). *Employment and unemployment rates by gender and place of birth*. doi: 10.1787/05428726-en (Accessed on 17 March 2021)
- Ogunleye, B. (2016). *Uluslararası İşgücü Göçü, İşsizlik ve Ekonomik Büyüme: OECD Ülkeleri Üzerine Panel Veri Çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Oral, B. ve Çetinkaya, F. (2017). “Sosyolojik Bir Olgu Olarak Göç, Tanımı, Nedenleri ve Göç Kuramları”. *Türkiye Klinikleri J Public Health-Special Topics*, 3(1), 1-8.

- Oytun, O. ve Gündoğar, S. Ş. (2015). Orsam-Tesev Rapor No:195. *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'deki Etkileri Raporu*. Erişim: 17 Şubat 2021, https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Suriyeli_Siginmacilarin_Turkiyeye_Etkileri.pdf
- Ören, K ve Şahverdioğlu, H. (2016). “Türkiye’de Genç İşsizliği ve Genç İşsizliğin Giderilmesinde Aktif İstihdam Politikaları”. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 5-37.
- Özcan, D.E. (2016). “Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme”. *İş ve Hayat Dergisi*, 2(4), 183-215.
- Özgüler, V. C. (2018). “Kitlesel Göçlerin Emek Piyasalarına Etkisi: Türkiye’deki Suriyeliler”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 74, 77-102.
- Özyakışır, D. (2012). İç Göç Hareketleri ve Geriye (Tersine) Göçün Belirleyicileri: TRA 2 Bölgesinden (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) İstanbul'a Gerçekleşen Göç Üzerine Bir Saha Araştırması. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Parasız, İ. (1998). *Türkiye Ekonomisi 1923'ten Günümüze İktisat ve İstikrar Politikaları*. Ezgi Kitapevi, Bursa.
- Pekin, T. (2007). *Ekonomiye Giriş*. Zeus Kitapevi, İzmir.
- Pierre, S. ve Jacques, V. (1974). *Ekonomi Politik El Kitabı*. Bülent Özen (çev.). Gözlem Yayınları, İstanbul.
- Saatçi, M. (1981). “Türkiye’de İşsizlik ve Açık İşyerleri Açısından İşsizlik Durumu”. *Kayseri Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 1(1), 83-91.
- Sarı, S., Ay, A. ve Köksal, M. (2019). “İşsizlik ve Göç Arasındaki İlişki: OECD Ülkeleri Uygulaması (2008-2018)”. International Conference On Eurasian Economies 2019. Erişim: 29.09.2021, <https://www.avekon.org/papers/2340.pdf>.
- Selik, M. (1974). *100 Soruda İktisadi Doktrinler Tarihi*. Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Şahin, C. (2001). “Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisi İlişkin Kuramsal Bir İnceleme”. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (2), 57-67.
- Şemşit, S. (2018). “Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Uluslararası Göç Olgusu ve Türleri: Kavramsal Bakış”. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 25(1), 269-289.

- Şimşek, D. (2018). Göç Oranı-Enflasyon-Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: En Fazla Göç Alan Sekiz Ülkenin Araştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Toksöz, G. (2006). Uluslararası Emek Göçü. Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Tüfekçi, S. (2002). Kırsal Kesimlerden Büyükşehirlere Göç ve Göçün Aile Yapısında Meydana Getirdiği Değişiklikler İstanbul Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- TÜİK. (2011). *Hane Halkı İşgücü Araştırması Mikro Veri Seti*.
http://www.tuik.gov.tr/microveri/hia_2011/turkce/metaveri/tanim/index.html,
(Erişim Tarihi: 17.02.2021)
- Un Desa (2019). International Migrant Stock 2019.
<https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates19.asp>, (Erişim Tarihi: 17.02.2021).
- Unay, C. (2001). Makro Ekonomi. Vipaş Yayınları, Bursa.
- Üstünel, B. (1990). *Makro Ekonomi*. Mısırlı Matbaacılık, Ankara.
- Yaman, B. (1977). Kalkınmakta Olan Ülkelerde İşsizlik Sorunu ve Çözüm Yolları. Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Bursa.
- Yaman, B. (2017). OECD Ülkelerinde İşsizliği Etkileyen Faktörler: Panel Veri Analizi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuz, A. (2012). İşgücü, İstihdam ve Kriz Olgusu. İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul.
- Yılmaz, A. (2005). "Türkiye'de İşsiz Nüfus". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 43-56.
- Yılmaz, A. (2014). "Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri". *Turkish Studies*, 9(2), 1685-1704. DOI: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6274>
- Zaim, S. (1997). *Çalışma Ekonomisi*. Filiz Kitabevi, İstanbul.

World Migration Report (2020a). World Migration Report 2020: Chapter 2.

<https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2020-turkish-chapter-2>, (Erişim Tarihi: 19.02.2021).

World Migration Report (2020b). World Migration Report 2020: Chapter 1.

<https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2020-turkish-chapter-1>, (Erişim Tarihi: 19.02.2021).

EKLER

EK 1

TÜRKİYE MÜLKİ İDARE HARİTASI

R.SAYGILI 2017